

NRK – Allmennkringkaster på DAB?

En studie av NRKs rolle som allmennkringkaster i en digitalisert radioframtid.

Ragnhild Aagesen

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for medier og kommunikasjon
UNIVERSITETET I OSLO

18. mai 2007

Sammendrag

Allmennkringkastingsbegrepet og allmennkringkasterrollen er i endring. Jeg har i denne oppgaven drøftet hvordan et teknologisk skifte, hvor analog kringkasting av radio via FM erstattes av digital kringkasting av radio via DAB, vil kunne påvirke den rolle NRK har som allmennkringkaster. Allmennkringkastingsbegrepet er meget komplekst, og omfatter flere forhold. Denne oppgaven tar utgangspunkt i de forhold som omhandler NRKs tilbud til publikum, og de forhold som jeg antar den teknologiske utviklingen vil kunne ha størst innvirkning på. Jeg tar for meg de tre allmennkringkastingsprinsippene; *dekning*, *mangfold* og *fellesskap*. Min analyse viser at den digitale teknologien vil bidra til at en større del av NRKs radiotilbud vil få universell geografisk dekning. DAB-teknologien synes også å bidra til at radiomangfoldet i NRK endres, og at mangfoldet i all hovedsak blir ivaretatt i et horisontalt programtilbud. Min analyse viser også at et endret radiomangfold vil utfordre NRKs fellesskapsdannende funksjon. Allmennkringkastingsbegrepet sier i første rekke noe om hvilken funksjon kringkasterne har i samfunnet. Denne oppgaven viser at DAB-teknologien vil påvirke den funksjon NRK har i samfunnet, og at en overgang til DAB med stor sannsynlighet vil bidra til at NRK beveger seg ytterligere i retning av å bli en "allmennkringkaster i publikums tjeneste".

Abstract

Both the concept and role of public service broadcasting are changing. In this thesis, I discuss how a technological change, in which analogue audio broadcasting is replaced by digital audio broadcasting (DAB), might affect the role of the Norwegian Broadcasting Corporation (NRK) as a public service broadcaster. The concept of public service broadcasting is very complex and includes several conditions. The starting point for this thesis are those conditions which relate to the selection of programmes which NRK offers its listeners, along with the conditions which I presume will be the most affected by the technological development. I discuss the three principles of public service broadcasting; *coverage*, *diversity* and *community*. My analysis shows that the digital technology will contribute to giving a larger share of NRK's programme selection universal geographical coverage. The DAB technology also appears to contribute to a change in the diversity of radio programmes within the NRK, while also ensuring that the diversity on the whole is preserved in a horizontal selection of programmes. My analysis also shows that an altered diversity of radio programmes will challenge NRK's role as a creator of a sense of community. The concept of public service broadcasting primarily says something about broadcasters' role in society. This thesis proves that the DAB technology will affect NRK's role in society and that a transition to DAB technology in all probability will contribute to NRK's development in becoming a "broadcasting in the service of the listener".

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en spennende og lærerik prosess bestående av både oppturer og nedturer. Å endelig skulle leveres føles først og fremst som en befrielse, men det er også litt vemodig. Under arbeidet med denne masteroppgaven er det mange som har stilt opp for meg og som fortjener en takk!

Først vil jeg rette en stor takk til min veileder Tanja Storsul, som har bidratt med sin kunnskap, sitt engasjement og ikke minst sin tid. Du har vært helt enestående!

Jeg vil også rette en stor takk til alle mine informanter i NRK. Medieforsker Tor M. Eide og medieforsker Yngvar Kjøs i NRK Forskningen, beredskapssjef Jan Gaardsø og sendesjef Oddvar Kirkbakk og ikke minst radiosjef Øyvind Vasaasen. Dere har alle vært meget behjelpelige! Takk også til Hans Petter Danielsen, Leder av Digitalradioutvalget og teknisk direktør i P4.

Hele familien min fortjener også en stor takk! Den største buketten fortjener far som har bidratt med et enormt engasjement og en meget grundig korrektur. Bedre støtte kunne jeg ikke ha fått! Takk også til Håvard for gjennomlesing og konstruktive tilbakemeldinger i innspurten. (Gratulerer, du vant på målstreken!) Mor må jeg ikke glemme. Takk for all den oppmuntring, støtte og omtanke du bestandig gir!

Jeg vil også rette en takk til min kjære venninne Ingvild Berg som oversatte sammendraget mitt på rekordtid. Du er en knupp, og en veldig dyktig oversetter!

Takk også til alle mine medstudenter. Studietilværelsen hadde ikke vært den samme uten samarbeidet, diskusjonene, lunchene, kaffepausene og ikke minst Frederikke-middagene med dere. Jeg er veldig glad for at jeg har blitt kjent med dere! Tusen takk til Heidi Margrete Toftner for god hjelp med sjekk av kildelista i innspurten.

Til sist vil jeg rette en spesiell takk til Roger. Takk for all støtte og sympati under arbeidet med oppgaven! Nå skal vi endelig få litt mer tid sammen!

Innhold

Sammendrag

Forord

InnholdI

1. Innledning 1

- 1.1 Radioens stilling i det norske mediemarked 1
- 1.2 NRK radio sin stilling i det norske mediemarkedet 3
- 1.3 Hvordan opprettholde radioens stilling? 4
- 1.4 Problemstilling 6
- 1.5 Avgrensning 8

2. Hva er DAB?..... 9

- 2.1 DAB-teknologi 9
- 2.2 Hvorfor ønsker NRK en overgang til DAB digitalradio? 11
- 2.3 Oppsummering 14

3. Metodisk tilnærming..... 15

- 3.1 Avgrensning av empirisk felt 15
 - 3.1.1 Sammenlikningsgrunnlag - BBC og Danmarks Radio 16
 - 3.1.2 Tidsmessig avgrensning 17
- 3.2 Innsamling av empirisk materiale – dokumenter og intervju..... 17
 - 3.2.1 Dokumentanalyse 17
 - 3.2.1.1 Offentlige politiske dokumenter..... 18
 - 3.2.1.2 Dokumenter fra aktørene i bransjen 19
 - 3.2.2 Kvalitativt intervju 20
 - 3.2.3 Analyse av det empiriske materialet – kildekritikk..... 21
- 3.3 Metodiske utfordringer..... 23
- 3.4 Kilder på Internett 24

4. Teoretisk tilnærming – Allmennkringkasting 25

- 4.1 Allmennkringkastingsbegrepets opprinnelse 25
- 4.2 Allmennkringkasting i Norge..... 26

4.3	Allmennkringkastingsbegrepets utvikling.....	27
4.4	Tre betydninger av allmennkringkastingsbegrepet	30
4.5	Broadcast Research Units (BRUs) definisjon av allmennkringkasting	33
4.5.1	Dekning	35
4.5.2	Mangfold	36
4.5.3	Fellesskap	38
5.	Dekning	41
5.1	DAB digitalradio i Norge	41
5.1.1	Politiske rammebetingelser	41
5.1.2	Internasjonal planlegging av frekvenser	43
5.1.3	Fordeling av radiofrekvenser i Norge	43
5.1.4	NRKs samarbeidspartnere.....	44
5.1.4.1	Digitalradioutvalget.....	45
5.1.4.2	Norkring	45
5.1.4.3	Elektronikkbransjen	45
5.1.5	Det digitale distribusjonsnett	46
5.1.6	DAB-mottakere	48
5.1.7	DAB-teknologiens framtid i Norge - innspill til den videre prosessen.....	50
5.2	Norsk DAB-satsing i internasjonalt perspektiv.....	53
5.2.1	Politiske rammebetingelser	54
5.2.2	Utbygging av sendernett.....	55
5.2.3	DAB-mottakere	56
5.2.4	Samarbeid.....	56
5.3	Noen foreløpige konklusjoner og to nye problemstillinger	56
5.4	Digital infrastruktur og NRKs rolle som allmennkringkaster.....	57
6.	Mangfold og fellesskap.....	61
6.1	NRKs kanaltilbud på DAB.....	62
6.1.1	Kjernetilbud.....	63
6.1.2	Målgruppebaserte nisjekanaler.....	66
6.1.2.1	Alder.....	66
6.1.2.2	Etnisitet.....	68
6.1.2.3	Musikk.....	68
6.1.2.4	Tema.....	70

6.1.3	Midlertidige kanaler	72
6.1.4	NRKs digitale radiotilbud – noen strategier for videre utvikling.....	73
6.2	NRKs digitale radiotilbud sett i relasjon til BBC og Danmarks Radio.....	75
6.3	DAB og allmennkringkasting.....	80
6.3.1	Monopol - Mangfold og fellesskap – hånd i hånd	80
6.3.2	Konkurranse – og endret mangfold.....	82
6.3.3	Vil DAB føre til økt mangfold?	83
6.3.4	Hva vil denne utviklingen kunne bety for fellesskapet?	86
6.3.5	Vil mangfold og fellesskap kunne gå hånd i hånd med DAB-teknologien?	90
6.3.6	Hva vil et endret radiomangfold kunne bety for NRKs rolle som allmennkringkaster?	91
7.	Konklusjon.....	95
	Kildeliste.....	101

1. Innledning

Radioen står overfor et mulig teknologiskifte. Dersom NRK og de andre riksdekkende kringkastingsaktørene får det som de vil, vil analog kringkasting via FM om få år erstattes av digital radiokringkasting via DAB. NRK ønsker en full overgang til DAB digitalradio i 2014. I kraft av rollen som allmennkringkaster må NRK oppfylle visse kulturelle og samfunnsmessige forpliktelser. Dette innebærer blant annet å sørge for at selskapets radiokanaler har universell geografisk dekning og at kanalene har et variert og mangfoldig innhold som er av interesse for hele befolkningen. Dette er forpliktelser NRK må opprettholde også i en digitalisert radioframtid.

Jeg vil i denne oppgaven å diskutere hva et teknologiskifte, der DAB tar over for FM, vil kunne bety for NRK sin rolle som allmennkringkaster. Hvilke grep benytter NRK seg av for å opprettholde sine forpliktelser? Hva vil en overgang til DAB kunne ha å si for dekningsgraden til NRK sine radiokanaler? Hvilken innvirkning vil et slikt teknologiskifte ha på selskapets radiotilbud?

1.1 Radioens stilling i det norske mediemarked

Radio har blitt kringkastet i Norge siden 1920-tallet. Det begynte med private senderselskaper i Oslo, Bergen, Tromsø og Ålesund. Telegrafmyndighetene så imidlertid på kringkasting som en offentlig oppgave, og til tross for den private eierformen ble kringkastingen stramt kontrollert av staten. Etter få år innløste staten de private aksjonærene og overtok deres aktiva i alle de fire kringkastingsselskapene. Myndighetene ønsket full kontroll over kringkastingsvirksomheten og etablerte derfor ved lov Norsk rikskringkasting (NRK) i 1933.¹ NRK fikk med dette monopol på kringkasting i Norge.

Radioen hadde en oppblomstring under andre verdenskrig, og det var da dette mediet befestet sin viktige posisjon.² Tiden fra andre verdenskrig og fram til 1960-tallet regnes som radioens gullalder. Radiolytting var i stor grad en sosial aktivitet. Familie og venner samlet seg rundt radioapparatene for å lytte til NRKs programmer. Spesielt populære var familieunderholdningsprogrammene. Da NRK direktesendte sitt moroprogram *Rundtomkring* fra Store Studio på lørdagskveldene, var store deler av den norske befolkning samlet rundt

¹ Bastiansen og Dahl 2003:245-246

² Crisell [1986] 1994:23

radioapparatene. Programmet var en begivenhet i norsk radio.³ NRKs radiosendinger var med andre ord med på å skape og opprettholde et nasjonalt fellesskap.

Siden den gang har radioens stilling og befolkningens lyttervaner endret seg betydelig. Radiovanene begynte å endre seg allerede på 1960-tallet. En av grunnene til dette var at produsentene begynte å lage radioapparater hvor radiorørene var erstattet av små transistorer. Radioapparatene ble med dette mindre og lettere og var dermed mer mobile.⁴ Denne tendensen har forsterket seg de senere årene. Radioapparatene har blitt enda mindre, enda lettere og dermed enda mer mobile. Radiolytting er i dag for mange en sekundæraktivitet. Vi lytter til radio mens vi spiser frokost, lager mat, kjører bil eller venter på bussen.

Hele mediebildet har dessuten endret seg siden radioens gullalder. Fra å ha én riksdekkende radiokanal har vi i dag en mengde lokale, regionale og riksdekkende kanaler. I tillegg har mange nye medier kommet til. Mediemangfoldet er økt betraktelig, og dette har vært med på å endre radioens stilling. Denne utviklingen tok til allerede i 1960 da NRK startet med permanente fjernsynssendinger. Fjernsynet erstattet radioen som det sosiale og samlende mediet. Radiolytting ble etter hvert i stor grad en individuell aktivitet.⁵ Den teknologiske utviklingen var enorm i siste halvdel av 1900-tallet, og vi fikk en ytterligere økning av mediemangfoldet. Utviklingen av nye informasjons- og underholdningstilbud har ført til en økt konkurranse på mediemarkedet, og dermed også en økt konkurranse for radiomediet. Fjernsynet, DVD-teknologien, Internett og mp3-spillerne konkurrerer i dag med radioen om publikum sin oppmerksomhet.

Til tross for at radiomediet i dag må konkurrere med mange andre medier om publikums oppmerksomhet, har radioen fortsatt en sterk stilling i det norske mediebildet. I følge TNS Gallup sin radioundersøkelse for 2006 lyttet 81 % av Norges befolkning til radio en gjennomsnittsdag. Tilsvarende tall for 2005 var 70 %.⁶ Radioen er fortsatt viktig, og hele 22 % av folks daglige mediebruk er i dag radiolytting.⁷ Selv om radioens gullalder for lengst er over, lytter vi i dag mer til radio enn vi gjorde på 1950-tallet. Grunner til dette er det økte

³ Bastiansen og Dahl 2003:319

⁴ Dahl & Bastiansen 1999:389

⁵ Berg 2004:6

⁶ TNS Gallup 2006, TNS Gallup 2007

⁷ Digitalradiogruppen 2005:39

kanalmangfoldet, og det faktum at radiokanalene i dag har sendinger døgnet rundt. Man har i dag mulighet til å lytte til nær sagt hva man vil når man vil.⁸

1.2 NRK radio sin stilling i det norske mediemarkedet

NRK har alltid hatt en dominerende stilling i det norske mediemarkedet.⁹ NRK er i en særstilling blant kringkastingsselskapene i Norge. Selskapet er landets eneste offentlig eide lisensfinansierte allmennkringkaster, og NRK har i følge Kringkastingsloven "[...] til formål å drive allmennkringkasting og virksomhet som har sammenheng med dette".¹⁰ Selskapet har lovpålagt rett og plikt til å drive allmennkringkasting. Et hvert annet selskap som skulle ønske å kringkaste radio eller fjernsyn, må ha konsesjon til å gjøre dette. Det analoge sendernettets frekvensknapphet er begrunnelsen for en slik konsesjonsordning. Myndighetene mener at en slik ordning vil sikre kontroll med utnyttelsen av kapasiteten i sendernettet.¹¹ NRK har med andre ord visse privilegier i forhold til de andre kringkasterne her i landet. De politiske myndigheter legger samtidig føringer for selskapets virksomhet, og med allmennkringkastingsrollen følger også kulturelle og samfunnsmessige forpliktelser. NRK er forpliktet til å tilby allmennkringkasting for hele befolkningen. Dette betyr for det første at selskapets sendinger skal kunne nå ut til alle i Norge. I tillegg har selskapet programpolitiske forpliktelser. NRK skal blant annet tilby en mangfoldig og variert meny med program for så vel brede som smale publikumsgrupper.¹² For å kunne legitimere sin rolle som lisensfinansierte allmennkringkaster, må NRK oppfylle sine forpliktelser.

NRK har som vi har sett, en særegen posisjon blant kringkastingsselskapene i Norge. Dette gjelder som tabell 1.1, viser også i befolkningen. I følge TNS Gallups radioundersøkelse benyttet hele 58 % av befolkningen seg av NRK sitt radiotilbud på en gjennomsnittsdag i 2006. 50 % av befolkningen lyttet til P1 sine sendinger, mens 9 % lyttet til P2 og 12 % lyttet til Petre. Til sammenlikning lyttet 35 % til NRKs sterkeste konkurrent P4, og 12 % av befolkningen lyttet til Kanal 24.¹³

⁸ Futsæter 1998

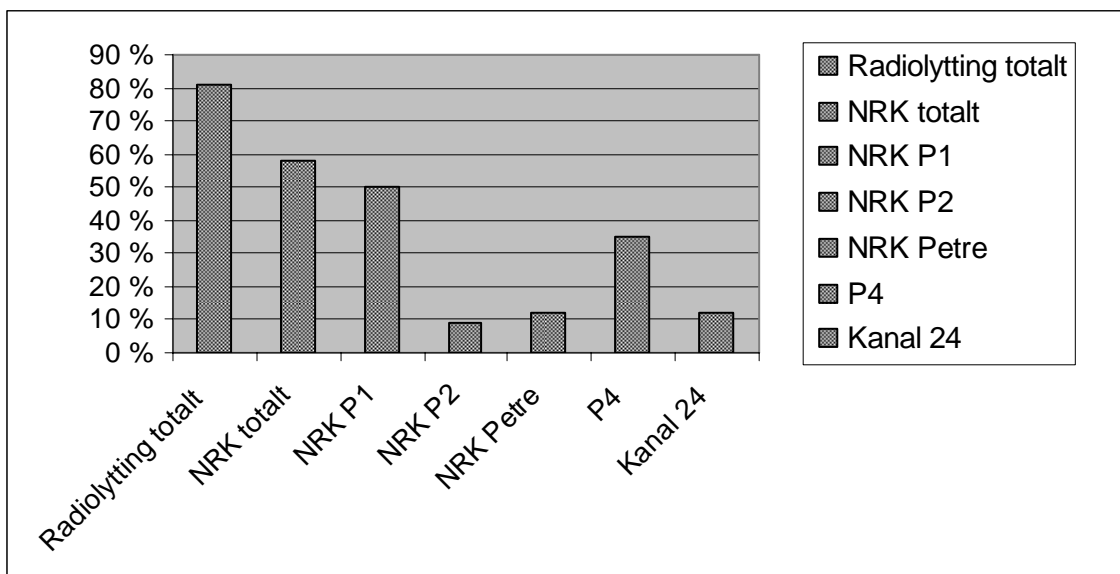
⁹ Andersen 1998:15

¹⁰ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 6-1

¹¹ Ot.prp. nr. 107 (2001-2002) pkt. 1.3

¹² Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

¹³ TNS Gallup 2007

Tabell 1.1 Gjennomsnittlig daglig radiolytting for 2006. (TNS Gallup 2007)¹⁴

Disse tallene viser at radiomediet har en sterk posisjon i det norske mediemarkedet. Radioen har en gjennomgripende tilstedeværelse i alle deler av samfunns- og hverdagslivet, og radioen er en av de mest sentrale kildene til informasjon og rekreasjon i samfunnet.¹⁵ Tallene viser også at allmennkringkasteren NRK fortsatt er førstevalget for norske radiolyttere.

1.3 Hvordan opprettholde radioens stilling?

NRK er imidlertid urolig for framtida. Analog kringkasting fungerer i og for seg godt i dag, men i følge NRK vil den analoge FM-radioen utspille sin rolle i løpet av få år. Selskapet mener at radioen må digitaliseres dersom den i konkurransen mot andre medier skal kunne opprettholde en god posisjon. Selskapet mener at DAB digitalradio vil være den beste løsningen for distribusjon av radio i framtida. DAB, som er en forkortelse for Digital Audio Broadcasting, er en teknisk standard for overføring av data, digital lydkringkasting, som i følge NRK blant annet vil kunne gi befolkningen et økt innholdstilbud og gi gode betingelser for allmennkringkasting.¹⁶ NRK har et ønske om å beholde sin stilling i framtida, og selskapet har derfor vært en av hovedpådriverne for å utvikle DAB i Norge. NRK mener også at selskapet har et ansvar for å bevare mangfoldet i radiotilbudet. Det er derfor viktig at et selskap med allmennkringkastingsforpliktelser er langt framme i utviklingen av DAB.

¹⁴ Kilde: TNS Gallup 2007, Med daglig lytting menes hvor stor prosentandel av befolkningen over 9 år som lyttet til vedkommende kanal en gjennomsnittlig dag.

¹⁵ Syvertsen 2001:4

¹⁶ St.meld. nr. 62 (1996-1997), Digitalradiogruppen 2005:16

Dersom NRK ikke hadde tatt del i denne utviklinga, ville den digitale teknologien i følge NRK utelukkende bli brukt av bedrifter som ønsker maksimal profitt.¹⁷

En overgang til DAB er en ”høna eller egget”-problematikk. Et teknologiskifte forutsetter at en tilstrekkelig andel av befolkningen har tilgang til digitale DAB-mottakere. Omsetningen av digitale radiomottakere forutsetter at kringkasterne tilbyr et digitalt radiotilbud, og et digitalt radiotilbud forutsetter i tillegg at kringkasterne har tilgang til et digitalt distribusjonsnett. Stortinget har bestemt at FM-sendingene ikke bør avvikles før en rimelig stor del av forbrukerne har skaffet seg DAB-mottakere.¹⁸ Dersom landets befolkning skal ønske å gå til anskaffelse av DAB-mottakere, må de ha tilgang til et digitalt sendernett samtidig som det må finnes et attraktivt innhold på DAB. Med bakgrunn i dette har NRK utarbeidet en todelt strategi for en overgang til DAB digitalradio. For det første tar selskapet del i planleggingen og finansieringen av det digitale sendernet for DAB. Dette skjer i samarbeidsorganet Digitalradioutvalget, hvor blant annet P4, Radio 2 Digital og Norkring deltar. For det andre har NRK utviklet et digitalt radiotilbud. Som allmennkringkaster er NRK forpliktet til ha et variert og mangfoldig radiotilbud. Det totale omfanget av distribusjonsressurser vil øke betraktelig med DAB, og dette vil gi NRK mulighet til å opprette flere radiokanaler, samtidig som det vil gi selskapet mulighet til å tilby et bredere og mer variert innhold.¹⁹

NRK startet med prøvesendinger på DAB i Oslo-området allerede i 1994. Selskapet hadde den gang tre radiokanaler P1, P2 og Petre, og disse har siden blitt distribuert både analogt og digitalt. NRK er den desidert største norske radiokringkasteren for analog og digital radio, og selskapet har vært en av pionerene i DAB-utviklingen både nasjonalt og internasjonalt. I 1995 lanserte NRK verdens første heldigitale radiokanal NRK Alltid Klassisk.²⁰ Siden midten av 1990-tallet har NRK opprettet flere digitale radiokanaler, og flere av disse distribueres både analogt og digitalt. Dette er meget kostnadskreven, og NRK ønsker derfor at perioden med dobbeldistribusjon gjøres så kort som overhodet mulig. I 2004 oppnevnte Medietilsynet på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet en arbeidsgruppe som skulle utrede DAB digitalradio i Norge. Denne gruppen ble kalt Digitalradiogruppen. Til tross for navnelikheten må den ikke forveksles med det tidligere omtalte Digitalradioutvalget, som er aktørene sitt samarbeidsorgan. Distribusjonssjef Oddvar Kirkbakk og radiosjef Øyvind Vasaasen var

¹⁷ Andersen 1998:22-23

¹⁸ St.meld. nr. 62 (1996-1997) pkt. 3.2

¹⁹ NRK 16.12.05

²⁰ Med heldigital menes det at hele prosessen fra mikrofon til lytter er digital. Produksjon, distribusjon og mottak er digitalisert.

NRKs representanter i denne arbeidsgruppen. Digitalradiogruppen konkluderte blant annet med at DAB er den beste løsningen for distribusjon av radio i Norge i framtida, og at DAB bør ta over for FM i år 2014.²¹

1.4 Problemstilling

Med bakgrunn i dette vil jeg drøfte hva en overgang til DAB digitalradio vil kunne ha å si for NRK sin rolle som allmennkringkaster. Jeg tar utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvordan vil en eventuell overgang til DAB digitalradio kunne påvirke den rolle NRK har som allmennkringkaster?

Den digitale teknologien er avgjørende for de endringer som eventuelt vil finne sted og for NRKs strategi. Det er derfor viktig at man forstår forskjellen mellom analog og digital teknologi. I neste kapittel vil jeg presentere den digitale DAB-teknologien, samt noen av NRKs argumenter for DAB digitalradio.

For å belyse denne problemstillingen vil jeg ta for meg fenomenet allmennkringkasting, som er denne oppgavens teorigrunnlag. Allmennkringkasting er et svært vidt begrep som omfatter mange og ulike forhold. En av grunnene til dette er at allmennkringkastingsbegrepet som en følge av blant annet teknologiske endringer, holdningsendringer blant befolkningen og politiske vedtak, stadig er i endring. Jeg vil i teorikapitlet beskrive begrepets historiske utvikling og presentere tre ulike betydninger av allmennkringkastingsbegrepet som har oppstått som et resultat av denne utviklingen; allmennkringkasting som et offentlig gode, allmennkringkasting i offentlighetens tjeneste og allmennkringkasting i publikums tjeneste. På grunn av allmennkringkastingsbegrepets kompleksitet har det vært gjort mange forsøk på å definere begrepet, uten at man har kommet fram til en definisjon det har vært mulig å enes om. I teorikapitlet vil jeg også presentere den britiske forskningsinstitusjonen Broadcast Research Unit (BRU) sin definisjon. For å kunne studere eventuelle endringer i allmennkringkastingsbegrepet og endringer i NRKs rolle som allmennkringkaster har jeg med bakgrunn i BRUs definisjon utarbeidet tre konkrete prinsipper for allmennkringkasting. De tre allmennkringkastingsprinsippene; dekning, mangfold og fellesskap legger grunnlaget for min videre analyse av NRKs rolle som allmennkringkaster i en digital radioframtid.

²¹ Digitalradiogruppen 2005

Som jeg har vært inne på, har NRK en todelt DAB-strategi og denne har dannet grunnlaget for oppgavens struktur. Jeg ønsker i første omgang å ta for meg den delen av NRKs strategi som omhandler utbygging av et digitalt sendernett for DAB. NRKs virksomhet reguleres av de politiske myndighetene. Stortinget stiller blant annet krav til de ulike kanalenes dekningsgrad, og dersom vi skal kunne få et teknologiskifte der det analoge FM-nettet stenges, må dette vedtas av Stortinget. De politiske myndighetene legger med andre ord rammebetingelser som er avgjørende for selskapets DAB-strategi. På bakgrunn av dette ønsker jeg å kartlegge de politiske rammebetingelser NRK har hatt å forholde seg til i sin satsing på DAB digitalradio. Jeg vil deretter kartlegge utbyggingen av det digitale sendernettet for DAB. Hvordan har denne utbyggingen foregått fram til i dag, og hvordan ser de framtidige planene ut? Dersom befolkningen skal kunne ta imot NRKs digitale radiosendinger, og vi skal få et teknologiskifte, må befolkningen skaffe seg DAB-mottakere. Jeg har derfor sett nødvendigheten av å kartlegge utbredelsen av DAB-mottakere i Norge. Vil en overgang til DAB digitalradio kunne ha noe å si for dekningsgraden til NRKs radiotilbud? Hva vil dette kunne ha å si for selskapets rolle som allmennkringkaster?

Den andre delen av NRKs DAB-strategi omhandler utviklingen av et digitalt radiotilbud. Ett av NRKs hovedargumenter for en overgang til DAB er at dette vil kunne føre til økt mangfold. Selskapet signaliserer med dette et ønske om å utvide sitt kanaltilbud, og jeg ønsker derfor å kartlegge NRKs digitale kanaltilbud. Interessante spørsmål i den sammenheng vil være: Hvordan ser NRK sitt kanaltilbud på DAB i dag ut, og hvordan vil det se ut i framtida? Vil mangfoldet i NRKs radiotilbud kunne endres som et resultat av et teknologiskifte? Hva vil dette i så fall kunne ha å si for selskapets rolle som skaper og opprettholder av et nasjonalt fellesskap? Dette vil danne grunnlaget for en diskusjon om hvordan en eventuell overgang til DAB vil kunne endre NRKs rolle som allmennkringkaster.

Den digitale DAB-teknologien er et resultat av internasjonalt samarbeid. Kringkastingsaktører fra mange land har samarbeidet om å fremme DAB som framtida radioløsning. Jeg vil i denne oppgaven legge hovedvekt på NRKs rolle som allmennkringkaster i en digitalisert radioframtid, men i og med at DAB-radioens framtid i Norge foreløpig er uavklart, vil det være interessant å hente illustrerende materiale fra andre land. Jeg ønsker å sammenlikne NRKs DAB-strategi med utviklingen av DAB i BBC og Danmarks Radio (DR). Det er flere grunner til at jeg valgte nettopp BBC og DR. Blant annet har også disse to selskapene valgt å satse på DAB som framtidas radioløsning. Jeg ønsker å sammenlikne utbyggingen av det digitale distribusjonsnettet for DAB, utbredelsen av DAB-mottakere samt de tre selskapenes

digitale radiotilbud. Formålet med en slik sammenlikning er å finne ut om NRKs DAB-strategi er unik, eller om det finnes likheter mellom allmennkringkasterne sin satsing på DAB.

1.5 Avgrensning

Innføringen av DAB digitalradio er en del av den generelle utviklingen på mediemarkedet. Alle medier digitaliseres. Jeg vil ikke drøfte digitalisering av fjernsynsmediet (DTT), men kun digitalisering av radio. Få forskere i Norge har tatt for seg digitaliseringen av radiomediet, mens digitaliseringsprosessen på fjernsynssiden er studert av flere medieforskere.²²

I tillegg til å distribuere digital radio via DAB sender NRK digital radio også via andre distribusjonskanaler. Selskapets radiokanaler er tilgjengelige via det digitale kabelnettet for fjernsyn, via satellitt og via Internett. NRKs radiokanaler vil i framtida også være tilgjengelige via det digitale bakkenettet for fjernsyn (DTT).²³ Jeg vil i denne oppgaven kun vil ta for meg distribusjon av digital radio via DAB, ikke digital radio distribuert via de andre kanalene.

²² Se bla. Moe 2003, Nordal 2004, Sundet 2004

²³ Saksopplysninger gitt per telefon av Oddvar Kirkbakk, sendesjef i NRK, 24. april 2007.

2. Hva er DAB?

Jeg vil i denne oppgaven drøfte om en eventuell overgang til DAB digitalradio vil kunne ha konsekvenser for NRKs rolle som allmennkringkaster. For å kunne belyse denne problemstillingen, vil jeg først gi en innføring i DAB teknologien. DAB er en teknisk standard for digital overføring av data, digital lydkringkasting. Bakgrunnen for at DAB-teknologien ble utviklet, var at deler av radiobransjen i Europa var enige om at formidling av radio via FM-båndet hadde svakheter, i forhold til blant annet lyd og kapasitet. Det var derfor ønskelig å finne en alternativ teknologi for formidling av radio. Teknologien bak DAB digitalradio ble utviklet tidlig på 1980-tallet på Insitut für Rundfunktechnik i Tyskland. Den Europeiske Kringkastingsunionen (EBU) tok i 1986 initiativ til å videreutvikle denne teknologien i et europeisk industri- og forskningsprosjekt som fikk navnet Eureka 147. Målet var å utforme en verdensstandard for digital radio. I år 2000 ble Eureka 147 en del av WorldDAB Forum, som er et europeisk organ med det formål å fremme DAB som standard for radio i framtida.²⁴ Ved utgangen av 2005 benyttet nærmere 40 land seg av DAB, blant annet Tyskland, Nederland, Frankrike, Sveits, England og Danmark.²⁵

2.1 DAB-teknologi

DAB er en digital teknologi for overføring av radiosignaler. FM-radio, som er det folk flest forbinder med radio i dag, benytter seg av analog teknologi, og her er hele formidlingskjeden fra taler til lytter analog. Utgangspunktet er at talerens analoge lydbølger skaper svingninger i mikrofonens membran. Denne overfører de elektroniske radiobølgene med samme svingningstakt til en høyttaler som gjenskaper lydbølgene som opprinnelig traff mikrofonen. Ved digital kringkasting derimot digitaliseres signalene, og alle opplysninger omformes til digitale eller binære koder, representert av 0 og 1. 0 representerer fravær av impuls, og 1 representerer tilstedeværelsen av den samme impulsen. Ved å omforme lydbølgene til slike binære koder kan lydbølgene tas opp, redigeres, videresendes og mottas så å si støyfritt. Med analoge signaler følger det ofte gjerne en viss støy, og kvaliteten på lydsignalene blir gjerne verre når opptakene bearbeides og kopieres. Ved overføring av digitale signaler unngår man dette. 0 vil alltid være 0, og 1 vil alltid være 1, og dette er de eneste signalene radiomottakeren forstår. Radiomottakeren vil sjelden ha problemer med å skille disse signalene fra hverandre. Når de analoge signalene blir svakere, blir også kvaliteten på lyden dårligere. Den forringes i

²⁴ SOU 2002:38:58-59, St.meld. nr. 62 (1996-1997)

²⁵ Digitalradiogruppen 2005:119-136

takt med overføringslengden i tillegg til at den forringes på grunn av reflekser fra terrenget, fjell og bygninger. I følge DAB-tilhengere vil de digitale signalene derimot forsterke hverandre, og lydkvaliteten vil holde seg bra helt til signalene blir for svake og lyden forsvinner.²⁶

Ved analog kringkasting ligger samme radiokanal på ulike frekvenser på ulike steder i landet. Hver kanal har sin egen frekvens som igjen har sin egen sender. På denne måten unngår man at radiosignalene fra de ulike senderne forstyrrer hverandre. Ved digital kringkasting vil ikke signalene forstyrre hverandre, de vil derimot forsterke hverandre. Alle sendere som distribuerer samme innhold, ligger på samme frekvens, hvilket betyr at NRK P1 ligger på samme frekvens over hele landet.²⁷

Når de analoge lydsignalene digitaliseres, leses de av, eller de samples. Kvaliteten på lyden bestemmes ut fra hvor mange ganger i sekundet lyden samples, og ved DAB samples lyden 48 000 ganger pr sekund. Deretter komprimeres eller ”pakkes” de digitaliserte radiosignalene, noe som betyr at datamengden reduseres, og man kan overføre mer lyd med samme datamengde.

I et lydbilde finnes det gjerne mange signaler som øret ikke fanger opp, som tar opp unødvendig kapasitet. De digitaliserte signalene går derfor igjennom en prosess som kalles bitreduksjon, hvor de lydsignalene vi ikke hører, tas vekk. Man kan selv velge hvor mye man ønsker å bitredusere, men i DAB kan bitstrømmen bestå av inntil 348 kb/s²⁸. Kanaler som krever høy kvalitet, trenger 192 kb/s, men man kan også sende på kanaler med en lavere kvalitet. Dette gir kringkasterne stor fleksibilitet i forhold til hvor mange radiokanaler de ønsker å gi rom for, og til hvilken kvalitet. Radiokanaler som i hovedsak sender tale i mono, som for eksempel NRK Alltid Nyheter, kan bitreduseres mye, mens kanaler som sender musikk i stereo, bør bitreduseres mindre.²⁹

Når lydsignalene er bitredusert, blandes datastrømmen sammen med datastrømmer fra andre radiokanaler samt tilleggstjenester³⁰, de multiplekseres. De samlede datastrømmene kalles et ensemble eller en frekvensblokk. Datastrømmen i ensemblene distribueres til de ulike

²⁶ Andersen 1997:7, NOU 1999:26, NRK 04.02.05

²⁷ NRK 04.02.05, SOU 2002:38:61-62

²⁸ Kilobit pr. sekund

²⁹ NRK 04.02.05

³⁰ Tilleggstjenester er data som ikke er lyd, men som DAB-mottakeren kan bruke, for eksempel for å vise informasjon om hvilken kanal man lytter til eller hvilken musikk som spilles.

senderstasjonene i nettet hvor datastrømmen er modulert³¹ og distribuert i en frekvensblokk. Denne frekvensblokken blir deretter videresendt til lytternes DAB-mottakere, som ”pakker ut”, det vil si rekonstruerer de digitale signalene slik at vi som lyttere, kan forstå dem.³²

Et ensemble har en netto båndbredde på 1152 kb/s. Det er i de ulike land ulik oppfatning av hvilken kvalitet radiokanalene bør ha, men Stortinget er av den oppfatning at hver kanal bør ha en kvalitet på 192 kb/s. Med bakgrunn i dette har myndighetene fordelt konsesjoner etter den oppfatning at et ensemble bør bestå av seks stereokanaler med en kvalitet på 192 kb/s hver. Den digitale teknologien gir imidlertid kringkasterne mulighet til å sende radiokanaler med en lavere kvalitet, og dersom de reduserer lyd kvaliteten på noen kanaler, gir dette plass til et større antall radiokanaler.³³

2.2 Hvorfor ønsker NRK en overgang til DAB digitalradio?

NRK har siden begynnelsen av 1990-tallet vært en av pådriverne for utvikling av DAB digitalradio i Norge. NRK mener, i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen, at DAB er den beste standarden for kringkasting av radio i Norge i framtida. Det er relativt stor enighet i Norge om at radiomediet i framtida må digitaliseres. Men det er imidlertid uenighet om DAB vil være den beste løsningen for distribusjon av digital radio her i landet.

Generalsekretær i IKT-Norge Per Morten Hoff er en av DAB-standardens sterkeste kritikere. Han mener at DAB-teknologien er foreldet, og at aktørene heller bør finne en annen digital standard for kringkasting av radio i framtida.³⁴ Jeg drøfter i denne masteroppgaven om DAB er den beste løsningen for digital kringkasting. Jeg velger derfor å se bort i fra denne debatten.³⁵ Mitt siktemål er å drøfte hvordan en eventuell overgang til DAB vil kunne påvirke NRKs rolle som allmennkringkaster. Men først vil jeg presentere noen av NRKs hovedargumenter for DAB slik de er formulert i blant annet selskapets strategidokument *Digitalt.nrk.no: NRK går digitalt*, på selskapets hjemmesider og i Digitalradiogruppens

³¹ ”Modulasjon: preging av nyttesignal (program) på en radiobølge” (Digitalradiogruppen 2005). ”Å modulere radiobølgen [...] vil si å endre bæreølgen i takt med den lydsvingningen du skal overføre” (Forskning.no 24.01.06).

³² Digitalradiogruppen 2005:50

³³ St.meld. nr. 62 (1996-1997), Digitalradiogruppen 2005:51, NRK 04.02.05

³⁴ Det finnes flere ulike teknologier for distribusjon av digital radio - bla DRM, IBOC/IBAC, ISDB-T, DVB-T (DTT), DVB-H, Satelitradio (Digitalradiogruppen 2005:68-76)

³⁵ Se f.eks. www.tu.no/system/topicRoot/DAB-DEBATT/

rapport.³⁶ Hvorfor ønsker NRK en overgang til DAB? Hvilke fordeler mener NRK DAB har i forhold til analog FM-radio?

En overgang fra analog radiokringkasting på FM til digital kringkasting på DAB medfører et teknologiskifte med virkning både for distribusjon og mottak av radiosignaler. NRK er også i gang med et teknologiskifte av radioens produksjon. NRK legger vekt på at det finnes fordeler ved digitalisering av alle disse leddene. Når det gjelder produksjon av digitale radiosendinger, er disse i følge NRK *mindre arbeidskrevende* enn produksjon av analog radio fordi rutinene kan gjøres mer automatisk. NRK legger også vekt på at det *er lettere å utnytte programstoffet* bedre dersom produksjonen er digital. Grunnen til dette er at det digitale innholdet er enklere å finne igjen og enklere å overføre fra ett program til et annet. Når det gjelder distribusjonen av digitale sendinger, krever dette, i følge NRK, mindre strøm enn distribusjon av analoge radiosendinger, noe som betyr at distribusjon av digitale signaler er *billigere enn distribusjon av analoge signaler*. NRK kan dermed bruke ressursene på å utvikle flere kanaltilbud i stedet for å bruke dem til å distribuere sendingene.³⁷

Det analoge FM-nettet begynner å bli gammelt. Dersom kringkasterne skal fortsette å distribuere radio analogt, må nettet oppgraderes og de fleste senderne må skiftes ut innen få år. NRK mener derfor, i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen, at det vil være mest *lønnsomt* å utvikle den digitale teknologien og avvike det analoge FM-nettet i nær framtid. Alternativet vil være å oppgradere det analoge FM-nettet samtidig som det digitale distribusjonsnettet bygges ut, noe som er svært kostnadskrevende.³⁸

Et annet problem med analog kringkasting via FM-nettet er i følge NRK at frekvensspekteret er fullt. Det finnes ikke frekvenser for flere radiokanaler enn vi har i dag. Flere steder i landet ligger kanalene så tett at de ulike signalene forstyrrer hverandre, noe som forringer lydkvaliteten. Komprimerte digitale radiosignaler krever mindre overføringskapasitet enn analoge radiosignaler, og det fører til en mer effektiv utnyttelse av frekvensspekteret. Ett av hovedargumentene til NRK er at DAB dermed gir mulighet til å opprette *flere radiokanaler*.

³⁶ I Digitalradiogruppens rapport presiseres det at "[...] *arbeidsgruppens* vurderinger og anbefalinger i denne rapporten står for *arbeidsgruppens* egen regning, og ikke nødvendigvis representerer synet til de bedrifter/etater hvor medlemmene har sitt faste arbeidssted." (Digitalradiogruppen 2005). I sitt svar til departementets høringsrunde skriver NRK: "NRKs synspunkter vedrørende innføring av digital radiodistribusjon (DAB) er godt ivarettatt i innstillingen "Digitalradio i Norge". NRK har gjennom å være representert i arbeidsgruppen fått god anledning til å fremme ulike innspill." (NRK 2006b) Denne rapporten vil derfor være en av kildene til NRK sine argumenter for DAB.

³⁷ NRK 2000

³⁸ Digitalradiogruppen 2005:17

På det frekvensspekteret hvor det i dag finnes én analog FM-kanal kan man ved et teknologiskifte finne seks digitale DAB-kanaler av høy kvalitet.³⁹ Dermed vil NRK og de andre radiokringkasterne i Norge kunne opprette flere radiokanaler, og nye aktører kan delta i det riksdekkende radiomarkedet. I følge Hans Petter Danielsen, leder av Digitalradioutvalget i Norge, vil man med DAB kunne tilby mer enn 30 riksdekkende kanaler.⁴⁰ Dette vil kunne gi oss radiolyttere et *større mangfold*, noe som også er ett av NRK sine viktigste argumenter for en overgang til DAB.

NRK framhever også fordelen ved at *én radiokanal ligger på samme frekvens over hele landet*. Dette er spesielt praktisk dersom man benytter seg av mobile radiomottakere, for eksempel i bil. Man slipper å søke seg fram til kanalen når man forflytter seg, en riksdekkende radiokanal er å finne på samme frekvens uansett hvor i landet du befinner deg.⁴¹

I følge NRK har den digitale DAB-teknologien også en fordel ved at den er *mer fleksibel* enn den analoge FM-teknologien. Kringkasterne kan for eksempel opprette midlertidige kanaler, såkalte ad-hoc-kanaler, dersom de skulle ønske det. DAB-teknologien gir mulighet til å variere kvaliteten på de ulike kanalene når det måtte være ønskelig. Dersom man senker kvaliteten på én eller flere kanaler, kan man opprette nye radiokanaler uten at tilbudet i de andre kanalene blir berørt.⁴² NRK har ved flere anledninger opprettet slike ad-hoc-kanaler. Dette vil jeg komme tilbake til i min presentasjon av NRKs radiotilbud på DAB i kapittel 6.

NRK argumenterer også med at DAB vil føre til en *bedret lydkvalitet* for radiolyttere flere steder i landet. Under optimale forhold har dagens FM-radio god lydkvalitet. Problemet er at de analoge radiosignalene er veldig vare for forstyrrelser. Digitale lydsignaler er mer robuste, de kodes og komprimeres slik at de skal kunne gjengis i en mottaker med god kvalitet. Risikoen for forstyrrelser på vei til mottakerne mindre enn ved formidling av analoge FM-signaler.⁴³

Ved formidling av radio via DAB omgjøres all informasjon til digitale signaler, noe som gjør det mulig å distribuere digitale signaler med ulikt innhold via DAB. NRK kan derfor tilby sine radiolyttere flere ulike *tilleggstjenester* via DAB digitalradio. Det er mulig å distribuere digitale signaler som inneholder tekst, grafikk og bilder. Det vil blant annet være mulig å

³⁹ NRK 04.02.05

⁴⁰ VG 10.11.06

⁴¹ Digitalradiogruppen 2005:48

⁴² Andersen 1997:25

⁴³ Digitalradiogruppen 2005:17, SOU 2002:38:62

motta programrelatert informasjon via DAB-mottakeren. Dette kan dreie seg om informasjon om hvilket program man lytter til, hvem som er programleder, hvilken musikk som spilles og hvilket program som kommer på kanalen etterpå. I tillegg til dette vil det også være mulig å motta trafikkinformasjon og værmeldinger via DAB-radioen. DAB digitalradio vil også kunne gi lytterne mulighet til å ta pause i sendingene og ta opptak av programmer. Noen DAB-radioer vil også kunne inneholde en elektronisk programguide, såkalt EPG. EPG vil blant annet kunne tilby programinformasjon fra de forskjellige kanalene, sortere programmene etter kategorier og vil i tillegg kunne programmeres slik at den finner programmer som du som lytter er interessert i.⁴⁴

2.3 Oppsummering

Disse positive egenskapene ved den digitale DAB-teknologien er grunnlaget for at NRK i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen, har valgt å fremme DAB som den framtidige standard for distribusjon av radio i Norge. NRK mener at en overgang til DAB vil være til fordel for både kringkasterne selv og ikke minst for landets radiolyttere. Ved en overgang til DAB mener NRK at de vil kunne bruke store deler av sine ressurser på å gi befolkningen et mangfoldig radiotilbud av god teknisk kvalitet. DAB vil i følge NRK legge til rette for en mer individuell og behovsstyrt radiobruk enn hva analog FM-radio gjør. Samlet sett mener derfor NRK at DAB bedrer betingelsene for allmennkringkasting.⁴⁵

⁴⁴ Digitalradiogruppen 2005:49-50, Andersen 1997:25

⁴⁵ Digitalradiogruppen 2005:16,50

3. Metodisk tilnærming

Hvilke metoder man velger å benytte i et forskningsprosjekt, avhenger blant annet av prosjektets formål, dets teoretiske perspektiver og hvilke ressurser man har til rådighet.⁴⁶ Et vitenskapelig forskningsprosjekt har som mål å kunne tilfredsstille vitenskapelige idealer som pålitelighet, redelighet og nøytralitet.⁴⁷ Disse faktorene har ligget til grunn for mitt metodevalg. Jeg har lagt vekt på at de metodiske valg som jeg har gjort, skal kunne belyse prosjektets problemstilling på best mulig måte. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for og begrunne mitt valg av empiri samt innsamling og behandling av det empiriske materialet. I tillegg vil jeg belyse noen av de utfordringer jeg har stått overfor i arbeidet med dette masteroppgaveprosjektet.

3.1 Avgrensning av empirisk felt

Formålet med oppgaven er å diskutere om og hvordan en eventuell overgang fra analog FM-radio til DAB digitalradio vil ha innvirkning på NRK sin rolle som allmennkringkaster.

For å kunne tilnærme meg oppgavens problemstilling har jeg ansett det for nødvendig å kartlegge og beskrive den digitale teknologiens særtrekk og kvaliteter. Dette ble presentert i kapittel 2.

Kringkastingsektoren i Norge reguleres av landets politiske myndigheter. De politiske myndigheter legger derfor føringer for kringkastingsselskapene sin virksomhet. Disse føringene har vært og er avgjørende for at NRK og de andre radioaktørene i Norge i det hele tatt har kunnet utvikle et digitalt radiotilbud basert på DAB. Myndighetenes føringer er også avgjørende for NRKs strategi i forhold til utviklingen av DAB både fram til nå og i framtida. Dette har gjort det nødvendig å kartlegge de føringer og de rammebetingelser myndighetene har lagt for NRKs utvikling av DAB digitalradio.

En av allmennkringkastingsselskapenes viktigste oppgaver er å tilby et mangfoldig radiotilbud. I dette perspektivet har det vært viktig å avdekke om overgangen til DAB digitalradio påvirker NRKs digitale radiotilbud og kanalstrategi. Dette vil bli beskrevet i kapittel 6. Hensikten har vært å undersøke om det er mulig å finne noen generelle tendenser i NRKs digitale radiotilbud fram til nå, og dermed hvordan NRKs digitale radiotilbud vil kunne

⁴⁶ Borum 1990:41

⁴⁷ Kringstad 2004:37

utvikle seg i framtida. Jeg har også valgt å se NRKs radiotilbud i relasjon til det digitale radiotilbudet i de to allmennkringkasterne BBC og Danmarks Radio. DAB-kanalene til BBC og DR vil derfor også bli presentert i dette kapitlet.

En analyse av NRKs rolle som allmennkringkaster i en digitalisert DAB-framtid krever innsikt i og kunnskap om DAB-teknologien og NRKs DAB-strategi. Dette vil bli beskrevet underveis i oppgaven. De forhold som jeg her har gjort greie for bidrar til at viktige elementer oppgaven får deskriptivt karakter.

3.1.1 Sammenlikningsgrunnlag - BBC og Danmarks Radio

Utviklingen av den digitale DAB-teknologien er et resultat av et internasjonalt samarbeid. De ulike kringkastingsselskapene drar nytte av hverandres kunnskap og erfaringer ikke bare når det gjelder teknologi, men også når det gjelder program- og kanalutvikling. Jeg har derfor ansett det som fruktbart å undersøke hvordan andre allmennkringkastere som NRK kan sammenlikne seg med, har utviklet sitt digitale radiotilbud på DAB. Jeg vil ikke gjennomføre en fullstendig komparativ analyse, men ønsker å sammenlikne NRK, BBC og DR sin satsing på DAB digitalradio. En slik sammenlikning vil gjøre det lettere å se om det finnes noen generelle tendenser i forhold til allmennkringkastere sitt digitale radiotilbud på DAB.

Det er flere grunner til at jeg har valgt nettopp NRK, BBC og Danmarks Radio som analyseobjekter for min studie. Det var naturlig å velge NRK som hovedobjekt. For det første har selskapets virksomhet vakt interesse helt siden jeg startet medievitenskapelige studier. NRKs mangfoldige virksomhet, selskapets utvikling og ikke minst dets posisjon i det norske mediebildet har fasinert meg. Dessuten er NRK den desidert største aktøren på DAB i Norge. Det er også flere grunner til at jeg i min studie har valgt nettopp BBC og DR som sammenlikningsgrunnlag. En av grunnene er at Storbritannia og Danmark er de landene som har kommet lengst i utbyggingen av DAB.⁴⁸ En annen grunn er at det finnes flere og viktige likheter mellom de tre selskapene. De er alle offentlig eide lisensfinansierte allmennkringkastere som har en dominerende posisjon i sine land. De tre selskapene er alle virksomme i land hvor man har et blandingssystem, hvor både offentlig eide og private allmennkringkastere sender radio via både FM og via DAB. I tillegg har alle de tre allmennkringkasterne vært sentrale i utviklingen av DAB, både nasjonalt og internasjonalt. Det finnes også noen sentrale ulikheter mellom de tre allmennkringkasternes virksomhet. De

⁴⁸ St.meld. nr. 30 (2006-2007)

tre landene har ulik demografi, topografi og geografi. Disse forholdene har stor innvirkning på utviklingen av DAB, og det kan være interessant å se om det har ført til ulikheter i de tre selskapenes DAB-utvikling.

Hensikten med å analysere BBC og DR sine tilbud i forhold til NRKs tilbud vil være å se om det er mulig å spore noen sammenfallende tendenser i utviklingen av program- og kanaltilbudet på DAB. Vil disse funnene kunne danne et grunnlag for oppfatninger om hvordan NRK vil utvikle sitt digitale radiotilbud basert på DAB i framtida?

3.1.2 Tidsmessig avgrensning

Denne oppgaven tar for seg utviklingen av den digitale infrastrukturen og det digitale radiotilbudet i NRK fra selskapet i 1995 startet sine prøvesendinger på DAB og fram til i dag (2007). De politiske myndigheters rammebetingelser har blitt fulgt fra regjeringen i 1997 la fram St.meld. nr. 62 (1996-1997), som blant annet omhandlet DAB, og fram til i dag.

Utviklingen av DAB digitalradio er en prosess som stadig pågår, og den har foregått parallelt med arbeidet med denne oppgaven. Aktørene arbeider kontinuerlig med å bygge ut det digitale sendernettet og utvikle sitt program- og kanaltilbudet på DAB. Kringkasterne omstrukturerer sitt program- og kanaltilbud; eksisterende kanaler legges ned og nye kanaler opprettes. Siden denne oppgaven har blitt til over en relativt lang tidsperiode, har jeg hele tiden forsøkt å holde meg oppdatert i forhold til utviklingen av DAB digitalradio.

3.2 Innsamling av empirisk materiale – dokumenter og intervju

Jeg har funnet det hensiktsmessig å benytte meg av kvalitativ dokumentanalyse. Dette har gitt grunnlag for å kunne mene noe om overgangen til DAB vil ha betydning for NRKs rolle som allmennkringkaster. Jeg har i all hovedsak valgt å gjøre bruk av skriftlig dokumentasjon. Jeg har benyttet dokumenter fra de politiske myndigheter og fra aktørene selv, i tillegg til at jeg har hentet informasjon fra trykte medier. For å supplere de offentlige dokumentene, har jeg valgt å gjennomføre ett kvalitativt intervju. I tillegg har jeg mottatt fakta-informasjon per mail fra ulike kilder, som for eksempel NRK og Digitalradioutvalget.

3.2.1 Dokumentanalyse

Det samfunn og den kultur vi lever i, baserer seg i vesentlig grad på skriftlig materiale. Selskaper og organisasjoner dokumenterer i stor grad sin virksomhet gjennom slikt materiale. Disse dokumentene "[...] representerer organisasjonenes kollektive minne, deres fremste

middel til systematisering av rutiner og erfaringer, og er en av de viktigste formene for selvpresentasjon.”⁴⁹ Analyse av slike dokumenter er mye brukt i medievitenskapelig forskning, og for på best mulig måte å kunne svare på min problemstilling, har også jeg valgt å benytte meg av dokumentanalyse. Dokumentanalyse er i følge Syvertsen ”[...] en systematisk analyse av skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er produsert eller generert av forskeren selv.”⁵⁰

I arbeidet med å besvare mine problemstillinger har jeg i stor grad basert meg på offentlig tilgjengelige dokumenter publisert av politiske myndigheter, ulike reguleringsorgan, som eksempelvis Post- og Teletilsynet, samt dokumenter fra de ulike kringkastingsselskapene. Disse dokumentene er institusjonelle, utadrettede og samtidige. Slike dokumenter betegnes som offentlige dokumenter og er i følge Syvertsen en samlebetegnelse på ”[...] dokumenter som spiller inn i en offentlig beslutningsprosess.”⁵¹

Det kan ofte være vanskelig å gjøre et utvalg av dokumenter. Det finnes gjerne svært omfattende materiale å ta av, og det kan være vanskelig å finne det som er mest relevant. Det eksisterer ingen konkrete retningslinjer for hvordan utvelgelsen av dokumenter til slike analyser skal foregå, og en slik utvelgelse baserer seg derfor mye på forskerens skjønn.⁵² Jeg har foretatt et strategisk utvalg ved at jeg har valgt ut de dokumenter jeg tror vil gi mest og best informasjon, i forhold til min problemstilling.⁵³ I og med at kringkastingssektoren er offentlig regulert, vil dokumenter fra de ulike myndigheter være med på å danne grunnlaget for min analyse. Jeg vil i tillegg benytte meg av dokumenter fra kringkastingsaktørene, først og fremst fra NRK. Dette inkluderer blant annet strategidokumenter, rapporter og årsmeldinger.

3.2.1.1 Offentlige politiske dokumenter

Kunnskap om den politiske saksgangen og dokumentenes hierarkiske og kronologiske forhold, den såkalte dokumentkjeden, er viktig når man skal gjøre bruk av dokumenter fra de politiske myndigheter.⁵⁴

⁴⁹ Syvertsen 2004:215

⁵⁰ Syvertsen 2004:215

⁵¹ Syvertsen 2004:216

⁵² Kringstad 2004:39

⁵³ Østbye et. al. 2002:49

⁵⁴ Syvertsen 2004:219, Sundet 2004:51

En av fordelene ved å benytte seg av slike dokumenter i forskningsarbeid er disse dokumentenes tilgjengelighet. I følge offentlighetsloven er det meste av korrespondansen til og fra offentlige myndigheter offentlig tilgjengelig,⁵⁵ og de fleste dokumentene er tilgjengelige på Internett. I arbeidet med å finne relevante dokumenter fra myndighetene har jeg benyttet meg av Stortingets hjemmeside, samt Regjeringens og departementenes informasjonssider.⁵⁶ I og med at DAB er et relativt nytt fenomen er det ikke altfor mange politiske dokumenter som omhandler dette. Det har derfor vært en overkommelig jobb å gå igjennom disse dokumentene.

Stortinget behandlet i 1998 St.meld. nr. 62 (1996-1997) *Kringkasting og dagspresse 1996 m.v.*, som blant annet omhandlet DAB digitalradio. Denne stortingsmeldinga, familie-, kultur- og administrasjonskomiteens behandling og Stortingets behandling av denne meldinga i Innst.S.nr.103 (1997-1998) har vært mine hovedkilder for myndighetene føringer for DAB. Det er snart ti år siden denne stortingsmeldinga ble lagt fram og behandlet. Utviklinga av DAB i Norge har kommet langt siden den gang og jeg har derfor prøvd å spore kilder som er mer oppdaterte, men uten hell. Stortinget har med andre ord ikke hatt noen full behandling av temaet siden slutten av 1990-tallet, og jeg har derfor ansett disse dokumentene for å være de foreløpig viktigste kildene til myndighetenes føringer for DAB digitalradio i Norge.⁵⁷

Jeg har også valgt å gjøre bruk av allmennkringkastingsrapporten som hvert år legges fram av Medietilsynet. Medietilsynet som er et forvaltningsorgan underlagt Kultur- og kirkedepartementet, foretar hvert år en vurdering av allmennkringkasternes virksomhet. Disse rapportene har en mer objektiv framstilling av NRKs virksomhet enn selskapets egne dokumenter, og har derfor gitt meg verdifull informasjon om NRK sin virksomhet.

Rapporten fra den myndighetsoppnevnte Digitalradiogruppen har også vært en viktig kilde til informasjon om utviklinga av DAB i Norge.

3.2.1.2 Dokumenter fra aktørene i bransjen

I arbeidet med å analysere de tre allmennkringkasternes satsing på DAB fram til i dag og i framtida, har jeg valgt å benytte meg av relevante dokumenter fra kringkastingsaktørene selv.

⁵⁵ Østbye et al. 2002:53-54

⁵⁶ <http://www.stortinget.no>, www.odin.no De første dokumentene som er tilgjengelige i fulltekst på ODIN, er fra sesjonen 1993-1994. men først fra sesjonen 1995-1996 er det tilnærmet full dekning.

⁵⁷ DAB omtales også i andre offentlige politiske dokumenter. Se bla St.meld. nr. 46 (1998-1999), St.meld. nr. 57 (2000-2001), St.meld. nr. 44 (2002-2003), St.meld. nr. 30 (2006-2007), Innst.S.nr.142 (2001-2002), Innst. S. nr. 128 (2003-2004).

I følge Trine Syvertsen er vedtekter, formålsparagrafer, årsmeldinger, strategidokumenter og utredninger de viktigste offentlige dokumentene fra medieaktørene.⁵⁸ Aktørene benytter seg i stor grad av slike dokumenter for å presentere selskapet og dets virksomhet. NRKs vedtekter, formålsparagrafer og årsmeldinger har vært enkle å finne på selskapets sine hjemmesider på Internett. Å få tak i NRKs strategidokumenter og utredninger har ikke vært like enkelt. Noen av disse dokumentene er offentlig tilgjengelige, mens andre har av markedsmessige hensyn vært unntatt offentlighet.

For å kartlegge selskapets kanaltilbud, de ulike kanalenes profil og målgruppe har jeg i all hovedsak benyttet meg av dokumenter fra NRK samt selskapets hjemmeside. Jeg har ikke foretatt noen innholdsanalyse av de enkelte kanalene til NRK.

I tillegg til å benytte meg av dokumenter fra NRK har hjemmesidene til aktørenes samarbeidsorgan Digitalradioutvalget vært en viktig kilde til informasjon om den kontinuerlige utviklingen av DAB i Norge.

3.2.2 Kvalitativt intervju

Et kvalitativt forskningsintervju har i følge Steinar Kvale som formål "[...] at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblikk på kvalitativ tolkning af meningen i de beskrevne fænomener."⁵⁹ Hensikten med et slikt intervju er ikke bare å forstå men også å kunne fortolke meningen i det som sies, samt å få fram en nyansert beskrivelse av de kvalitative aspekter ved det som studeres. Et slikt intervju er deskriptivt. Det har som formål er å få fram en ufortolket beskrivelse av et tema, og det sikter mot å beskrive spesifikke situasjoner og handlingsforløp. Det kvalitative forskningsintervju er fokusert på et bestemt tema samtidig som det er forutsetningsløst. Det krever at intervjueren er åpen for å bringe til veie nye og uventede sider av det aktuelle temaet.⁶⁰

For bedre å kunne forstå utviklingen av DAB digitalradio i Norge samt skaffe meg bedre kunnskap om aktørene som har jobbet med å fremme DAB, har jeg valgt å gjennomføre ett kvalitativt intervju. Intervjuet hadde til hensikt å supplere den informasjon som var skaffet til veie gjennom analyse av de skriftlige kildene. Det vil derfor ikke være hovedkilde i mitt prosjektarbeid. Jeg valgte å intervju leder av Digitalradioutvalget og teknisk direktør i P4

⁵⁸ Syvertsen 2004:223

⁵⁹ Kvale 1990:218

⁶⁰ Kvale 1990:219-224

Hans Petter Danielsen. Blant annet som leder i samarbeidsorganet for digitalradiooperatørene anså jeg han å sitte inne med betydelig kunnskap som var relevant for min oppgave.

Intervjuet ble basert på omfattende research, forberedte spørsmål og i en semistrukturert intervjuform.⁶¹ Temaet var med det definert og avklart. På forhånd var det utarbeidet en intervjuguide som besto av åpne og spesifikke spørsmål. Intervjusituasjonen ga i tillegg rom for at jeg kunne stille Danielsen oppfølgingsspørsmål. Under kvalitative intervjuer er det i følge Østbye et al. viktig å kunne dokumentere det som har blitt sagt.⁶² Jeg valgte derfor å gjøre opptak av samtalen.

3.2.3 Analyse av det empiriske materialet – kildekritikk

Analysen av det empiriske materialet har vært basert på kildekritisk metode. Metoden gir prinsipper og kriterier for fortolkning av ulike kilder, ikke retningslinjer for hvordan en analyse skal foregå.⁶³ Kildekritikk innebærer i følge Trine Syvertsen "[...] å kontekstualisere, vurdere og tolke et dokument slik at det kan brukes som kilde i vitenskapelige undersøkelser."⁶⁴

Et forskningsprosjekts kvalitet avhenger av forskerens nøyaktighet i arbeidet med innsamlingen, bearbeidingen og analysen av kildematerialet. Kildekritisk metode øker prosjektets pålitelighet eller reliabilitet.⁶⁵ Det er derfor viktig at man i første omgang fastslår dokumentets autenticitet, det vil si at dokumentet virkelig er hva det gir seg ut for å være, og dernest dets troverdighet. Dette vil være avgjørende for analysens troverdighet.⁶⁶

I arbeidet med å kartlegge de tre kringkasterne sitt digitale program- og kanaltilbud fram til i dag og i framtida har jeg i stor grad basert meg på offentlige dokumenter fra de ulike kringkastingsselskapene og deres hjemmesider på Internett. En årsmelding fra en offentlig institusjon som NRK er i hovedsak produsert som en rapport til myndighetene. Når disse rapportene publiseres, vil de også kunne bli lest av publikum, forskere og journalister.⁶⁷ I analysearbeidet er det viktig å være bevisst på at disse dokumentene ikke nødvendigvis gir en objektiv framstilling av virkeligheten. Kringkastingsaktørenes renommé er i den sammenheng

⁶¹ Østbye et al. 2002:102

⁶² Østbye et al. 2002:104

⁶³ Storsul 1998:15

⁶⁴ Syvertsen 2004:216

⁶⁵ "Reliabilitet betyr pålitelighet og gjelder kvaliteten i innsamlingen, bearbeidingen og analysen av data." (Østbye et al. 2002:40)

⁶⁶ Syvertsen 2004:216, Kringstad 2004:44

⁶⁷ Syvertsen 2004:218

avgjørende, og dokumentene blir utarbeidet med tanke på hvordan aktørene ønsker å bli oppfattet av omgivelsene. Min analyse tar utgangspunkt i den beskrivelse kringkasterne selv gjør av de enkelte kanalenes profil og målgruppe, basert på selskapenes dokumenter og hjemmesider. Jeg har som ikke foretatt noen innholdsanalyse av de enkelte kanalene. Jeg har derimot vært opptatt av å undersøke hvilken profil de enkelte kanalene framstår med og hvilke målgrupper kringkasterne ønsker å nå gjennom sine kanaler. Kringkasterne ønsker å framstille sin virksomhet i et best mulig lys. Dette er det viktig å være bevisst på når man benytter seg av dokumenter fra de ulike aktørene i en analyse.

Jeg benytter meg også i stor grad av offentlige dokumenter fra de politiske myndighetene i min analyse. Slike dokumenter er forholdsvis troverdige kilder som holder en høy grad av autenticitet. I følge Storsul har slike parlamentsdokumenter "[...] kontrollmekanismer som gjør at de har stor grad av troverdighet for hva som ble lagt fram, sagt og vedtatt i nasjonalforsamlingene".⁶⁸

Når dokumentenes autenticitet er avklart, er det i neste omgang viktig å tolke dokumentenes status og posisjon.⁶⁹ Det er viktig å overveie hvem som har produsert det aktuelle dokumentet, i hvilken sammenheng det er skrevet og hva som er formålet med dokumentet.

Kilder kan i følge Ottar Dahl, benyttes på to måter; som *beretninger* og som *levninger*. Dersom man velger å se på kilder som *beretninger*, anses kildene som meddelelser om et saksforhold. Ved å tolke kilder som utnyttes som *levninger*, kan man få kunnskap om dens opphavsperson og opphavssituasjon.⁷⁰ De dokumentene jeg analyserer, vil kunne utnyttes både som beretninger og levninger. En fortolkning av dokumentene både fra de politiske myndighetene og fra aktørene selv beretter om utviklingen av DAB digitalradio, både på det politiske og det institusjonelle plan. De offentlige politiske dokumentene gir informasjon om aktørenes rammebetingelser, mens dokumentene fra aktørene selv sier noe om hvordan de har valgt å forholde seg til disse rammebetingelsene. Dokumentene kan også utnyttes som levninger. De er frembrakt i en viss situasjon, og gjennom å tolke disse kan jeg få informasjon om denne situasjonen og opphavspersonens hensikt med å produsere dette dokumentet.

⁶⁸ Storsul 1998:15

⁶⁹ Syvertsen 2004:216

⁷⁰ Dahl [1967] 2002:37-38

3.3 Metodiske utfordringer

I møtet med et ukjent tema må man i første omgang søke grunnleggende kunnskap. Det kan være en utfordring å vite når man har skaffet til veie tilstrekkelig og korrekt kunnskap og kildemateriale. Det vil alltid være en risiko for at man overser viktig kildemateriale. Et masteroppgaveprosjekt går over en begrenset tidsperiode, og man har begrensede ressurser tilgjengelig. Dette påvirker prosjektet. Det har i forbindelse med denne masteroppgave vært nødt til å begrense problemstillingen og kildeinnhenting.

St.meld. nr. 62 (1996-1997) og Stortingets behandling av denne meldingen er de viktigste kildene til kunnskap om myndighetenes føringer for DAB digitalradio i Norge. Stortinget har ikke hatt noen full behandling av dette temaet siden 1998, og det politiske dokumentmaterialet er derfor relativt tynt. Stortinget vedtok at aktørene selv skulle avgjøre om de ønsket å satse på DAB, men dersom man skal kunne få en full overgang til DAB, kreves det et politisk vedtak. Når Stortinget ikke har behandlet dette temaet i ettertid, er det uklart hva politikerne faktisk ønsker for framtida. En av utfordringene i mitt arbeid har derfor vært myndighetenes utydelighet.

NRK har i flere år ytret ønske om et teknologiskifte for radiomediet. Selskapet har tatt initiativ til å bygge ut et digitalt sendernet for DAB, samtidig som det har utviklet et mangfoldig kanaltilbud. I arbeidet med å kartlegge NRKs kanaltilbud har jeg i stor grad benyttet meg av dokumenter fra selskapet selv, samt selskapets hjemmesider. Det har allikevel vært vanskelig å få oversikt over selskapets planer om framtidig kanaltilbud. NRK var i gang med å planlegge sin framtidige kanalpakke på DAB da jeg startet arbeidet med denne oppgaven, men selskapet ville ikke offentliggjøre sine planer. Selskapets eksisterende kanaltilbud har derfor vært hovedgrunnlaget for mine antakelser om NRKs framtidige kanaltilbud. NRK lanserte i mars 2007 sin framtidige kanalpakke på DAB, og jeg har på bakgrunn av denne informasjonen kunnet korrigere mine antakelser. Det er imidlertid verdt å nevne at selskapet ved flere anledninger har meddelt at de har planer om å opprette nye radiokanaler, uten at disse kanalene har blitt lansert.

DAB digitalradio er i kontinuerlig utvikling. Dette har en spesiell utfordring som blant annet har vanskeliggjort klargjøringen av hva som er de mest relevante av de underliggende styringsdokumentene. Jeg viser her til avsnittet om offentlige politiske dokumenter.

Jeg har valgt å sammenlikne NRKs utvikling av et digitalt radiotilbud på DAB med utviklingen i BBC og Danmarks Radio. Når man gjør en slik sammenlikning, kan det være fare for at man som forsker har et kunnskapsgrunnlag i ubalanse.⁷¹ Det har vært min situasjon. Jeg har i utgangspunktet større kunnskap om mediepolitikken og kringkastingssektoren i Norge enn om denne sektoren i Storbritannia og i Danmark. Jeg har også større kunnskap om virksomheten til NRK enn virksomheten til de to andre allmennkringkasterne. Dette er en av grunnene til at jeg ikke har gjennomført en fullstendig komparativ analyse av DAB-utviklingen i de tre landene, men derimot latt utviklingen av DAB i de to allmennkringkastingsselskapene BBC og DR kontrastere utviklingen av DAB i Norge.

3.4 Kilder på Internett

Internett benyttes i dag i stor grad som publiseringskanal for offentlige dokumenter. Mange av de kildene jeg har benyttet meg av, er tilgjengelige på Internett. Jeg har i stor grad benyttet meg av kringkasterne sine hjemmesider i tillegg til de politiske myndigheter sine hjemmesider, og andre reguleringsorganer. Dette har gjort kildeinnsamlingen lettere enn om jeg har vært nødt til å oppsøke de ulike institusjonene for å få tilgang til dokumenter.

Jeg har valgt å supplere mitt kildemateriale med presseklipp fra ulike aviser. For å holde meg oppdatert på hva som skrives om temaet i avisene, har jeg benyttet meg av Atekst. Atekst er et tekstarkiv for 18 aviser, tidsskrifter og telegrambyrå og er derfor den mest omfattende norske tekstarkivdatabasen.⁷² Jeg har med jevne mellomrom søkt etter artikler som omhandler DAB digitalradio og allmennkringkasting. Jeg har fått opp et stort antall artikler som omhandler disse temaene, og jeg har gått igjennom disse, og lagt vekt på de som har vært av interesse for min problemstilling.

⁷¹ Sundet 2004:53

⁷² Atekst.no

4. Teoretisk tilnærming – Allmennkringkasting

I kapittel 2 ga jeg en kort innføring i den digitale teknologien som benyttes i DAB. Jeg presenterte i tillegg noen av NRKs hovedargumenter for en overgang til DAB. NRK er landets eneste offentlig eide lisensfinansierte allmennkringkaster, og selskapet har derfor en særegen posisjon i det norske mediemarkedet. Men hva innebærer det egentlig at NRK er allmennkringkaster? I kapitlet presenteres fenomenet allmennkringkasting, som er denne oppgavens teoretiske perspektiv. Allmennkringkasting er et komplekst begrep som har vært og fortsatt er i endring. Dette skyldes endringer i teknologi, kultur, holdninger blant befolkningen samt politiske vedtak. Jeg vil her gi en oversikt over begrepets historiske utvikling og presentere tre ulike betydninger av begrepet som har oppstått som et resultat av denne utviklingen. Begrepets kompleksitet gjør det omstridt, og mange har derfor forsøkt å definere det. Jeg vil her presentere den britiske forskningsinstitusjonen Broadcast Research Unit (BRU) sin definisjon. Med bakgrunn i denne definisjonen har jeg utarbeidet tre allmennkringkastingsprinsipper som vil bli benyttet i min videre analyse av NRKs rolle som allmennkringkaster i en digital DAB-framtid. Disse vil bli presentert senere i dette kapitlet.

Formålet med denne oppgaven er å diskutere hvilke konsekvenser en eventuell overgang til DAB digitalradio vil kunne ha for NRK sin rolle som allmennkringkaster. Med bakgrunn i BRUs definisjon presenteres tre allmennkringkastingsprinsipper som jeg ønsker å forfølge i min videre analyse av NRKs rolle som allmennkringkaster i en digital DAB-framtid. Jeg ønsker i tillegg å se om en overgang til DAB vil kunne ha noen innvirkning på betydningen av allmennkringkastingsbegrepet.

4.1 Allmennkringkastingsbegrepets opprinnelse

Allmennkringkasting slik vi kjenner det i Norge, er i likhet med allmennkringkasting i flere vesteuropeiske land inspirert av kringkasting i Storbritannia, nærmere bestemt BBC.⁷³ John Reith som var BBCs første generaldirektør, regnes som public service-ideologiens far.⁷⁴ Reith formulerte i boka *Broadcast over Britain* fra 1924 ideene bak public service broadcasting. I følge Reith hadde BBC til formål å formidle "[...] the best of everything into the greatest number of homes [...]".⁷⁵ Hovedprinsippene i Reiths allmennkringkastingsfilosofi var

⁷³ Halse & Østbye 2003:263

⁷⁴ Den klassiske paternalistiske kringkastingsideologien var "[...] orientert mot kulturell utvikling, opplysning og oppdragelse." Syvertsen 1991

⁷⁵ Reith 1924:147

monopol, sikker og uavhengig finansiering, geografisk helhetsdekning og en paternalistisk programprofil.⁷⁶

4.2 Allmennkringkasting i Norge

Det er uklart hvor godt kjent Reith og BBCs public service-filosofi var for de politiske myndigheter i Norge på begynnelsen av 1930-tallet, men flere av Reiths prinsipper sto sentralt da norske myndigheter diskuterte opprettelsen av en statlig kringkastingsinstitusjon.

Telegrafstyret la i St.prp. nr. 70/1930 fra Handelsdepartementet fram de prinsipper de mente burde ligge til grunn for opprettelsen av en slik institusjon i Norge.

Kringkastingen må organiseres således at den kommer til å *virke som en samlet innretning for det hele land*. Dens hovedsaklige formål er, som det ofte har været uttalt, *folkeoplysning, undervisning, underholdning og almindelig underretningstjeneste*. Det må tilstrebes at den på beste måte og med fullkomnest mulige tekniske hjelpemidler opfyller sin høie kulturelle opgave.

Den bør enn videre organiseres således at den i økonomisk henseende virker som en enhet for det hele land og ved hjelp av inntekter av lyttelicenser og andre avgifter selv kan bestride sine utgifter uten å falle til byrde for statskassen eller de kommunale budgetter.⁷⁷

Vi ser her at Telegrafstyret la vekt på at en statlig kringkaster skulle virke samlende for hele landet samtidig som den skulle tilby et variert og mangfoldig innhold. Dette er prinsipper jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven.

Etter flere behandlinger ble de politiske myndigheter enige om at man burde opprette en statlig kringkastingsinstitusjon i Norge. Myndighetene vedtok 24. juni 1933

Kringkastingsloven som slo fast at: ”Norsk rikskringkasting skal ha enerett til å opprette og drive stasjoner og anlegg til kringkasting av muntlige meddelelser, musikk, bilder og lignende”. Loven ga klare retningslinjer for hvordan institusjonen skulle organiseres og styres, men den stilte ingen krav til programinnhold.⁷⁸ Selv om loven ikke sa noe om programmenes innhold, var det en selvfølge at NRK skulle ha en folkeopplysende karakter. I Kringkastingsloven av 1933 var ikke allmennkringkastingsbegrepet nevnt, men det var en

⁷⁶ Reith 1924

⁷⁷ St.prp. nr. 70/1930:36, min kursivering

⁷⁸ Lov om kringkasting av 24. juni 1933 i Dahl 1999:376-378

selvfølge at NRK hadde som formål å drive *public service*.⁷⁹ Først i 1992 nevnes allmennkringkastingsbegrepet i lovteksten; ”Norsk rikskringkasting AS har til formål å drive allmennkringkasting og virksomhet som har sammenheng med dette.”⁸⁰ Selv om allmennkringkastingsbegrepet her blir benyttet til å beskrive NRKs virksomhet, gir ikke myndighetene noen presis definisjon av begrepet. Dette har som vi skal få se, vært med på å skape uklarhet omkring allmennkringkastingsbegrepet.

4.3 Allmennkringkastingsbegrepets utvikling

Innholdet i public service-begrepet har endret seg mye siden Reiths tid. Offentlig eierskap og finansiering gjennom lisens har tradisjonelt ligget til grunn for allmennkringkasting, men på 1980-tallet ble kringkastingsmonopolet oppløst, og vi fikk kommersielle allmennkringkastere. Fram til da hadde den engelske betegnelsen *public service broadcasting* blitt benyttet til å beskrive NRKs virksomhet. Som et resultat av den endrede kringkastingsstrukturen, ble den norske oversettelsen *allmennkringkasting* lansert. Offentlige myndigheter tok første gang i bruk det norske begrepet i 1988 i forbindelse med lovproposisjonen om kabelfjernsyn.⁸¹ NRK valgte å ta i bruk allmennkringkastingsbegrepet i forbindelse med oppløsningen av kringkastingsmonopolet. Dette ble gjort for å distansere seg fra de kommersielle kringkasterne.⁸²

Det at vi har fått kommersielle allmennkringkastere, har vært med på å endre begrepets innhold. Fra å være et begrep som i hovedsak beskrev kringkasterens struktur, er allmennkringkasting i følge medieforsker Henrik Søndergaard, i dag ”[...] udelukkende definert som en *programpolitisk* forpliktelse, som alene vedrører programudbudets sammensætning (alsidighet) og karakter (kvalitet)”.⁸³

Den nye kringkastingssituasjonen har resultert i en utstrakt bruk av allmennkringkastingsbegrepet. Begrepet som i følge Trine Syvertsen i utgangspunktet primært var av mediehistorisk interesse, ble i løpet av 1990-tallet selve nøkkelbegrepet for regulering av kringkasting i Norge.⁸⁴ Da NRK i 1988 ble organisert som en stiftelse, ble uttrykket *i allmennhetens tjeneste* for første gang benyttet i selskapets formålsparagraf. Da

⁷⁹ NRK 29.08.00a

⁸⁰ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 6-1

⁸¹ Gramstad 1989:10

⁸² Syvertsen 2004:179

⁸³ Søndergaard 1999:25

⁸⁴ Syvertsen 1999:10

NRK i 1996 igjen ble omorganisert, denne gang til aksjeselskap, ble det vedtatt en utvidet formålsparagraf som sa at: ”Norsk rikskringkasting AS har til formål å drive allmennkringkasting og virksomhet som har sammenheng med dette”.⁸⁵ I konsesjonene til de private allmennkringkasterne P4 og Kanal 24 er også allmennkringkastingsbegrepet tatt i bruk.⁸⁶ Den stadig utvidede bruken av allmennkringkastingsbegrepet har i følge Syvertsen ført til at begrepet med tiden mer eller mindre har blitt tømt for mening.⁸⁷

Som en reaksjon på allmennkringkastingsbegrepets stadig mer uklare og tøyelige grenser, valgte myndighetene i 1996 å opprette Allmennkringkastingsrådet.⁸⁸ Rådet skulle vurdere hvordan begrepet skulle tolkes og ut fra dette vurdere hvorvidt NRK, TV 2 og P4 oppfyller sine forpliktelser.⁸⁹ Rådets arbeid og deres årlige rapporter har ved flere anledninger resultert i diskusjoner omkring allmennkringkastingsbegrepet, noe som viser at begrepet fortsatt er uklart og komplekst. På tross av dette fortsetter myndighetene å benytte seg av allmennkringkastingsbegrepet som et legitimeringsredskap. Syvertsen påpeker at det kan virke som om begrepet har ”fått status som et mediepolitisk mantra”. Hun mener at det kan virke som om politikerne tror at bare begrepet benyttes ofte nok, vil det bli klarere og mer forståelig, i tillegg til at det vil bli konsensus om definisjonen av begrepet.⁹⁰

Vi har i dag både offentlig eide lisensfinansierte og kommersielle allmennkringkastere. Selv om det på grunn av dette er store ulikheter mellom de institusjoner som innehar allmennkringkasterrollen, finnes det også noen fellestrekk mellom disse institusjonene. Alle allmennkringkastere er fra myndighetene sin side sikret visse *privilegier* i bytte mot at de oppfyller bestemte kulturelle og samfunnsmessige *forpliktelser*.

Ett av *privilegiene* som følger med rollen som allmennkringkaster, er retten til å formidle radio gjennom det riksdekkende distribusjonsnett. Knapphet på frekvenser ligger til grunn for regulering av distribusjon av radio, og dermed for allmennkringkastingskravene. De offentlige myndigheter er reguleringsinstans, de kontrollerer tilgangen til frekvenser og fordeles disse mellom de ulike kringkasterne. NRK er i en særegen posisjon. Selskapet har i følge Kringkastingsloven rett til å kringkaste radio og fjernsyn i Norge. Andre som ønsker å

⁸⁵ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 6-1

⁸⁶ Kultur- og kirkedepartementet 2004a, Kultur- og kirkedepartementet 2004b

⁸⁷ Syvertsen 1999:10

⁸⁸ Fra og med 2004 ble denne evalueringsvirksomheten overført til Medietilsynet som i motsetning til Allmennkringkastingsrådet har sanksjonsmyndighet overfor allmennkringkasterne. (Medietilsynet 04.11.05)

⁸⁹ Allmennkringkastingsrådet 1997:3-4, Syvertsen 1999:10

⁹⁰ Syvertsen 1999:10-11

kringkaste radio i Norge, må ha konsesjonstillatelse til å gjøre dette. Et annet privilegium NRK har, er finansieringsformen. NRK er landets eneste lisensfinansierte allmennkringkaster. Selskapet kan på den annen side ikke erverve seg reklameinntekter, slik de private allmennkringkasterne kan.

På grunn allmennkringkasterrollens privilegier har selskapene en egeninteresse av å være med på å definere begrepet. Dette, samt myndighetenes hyppige og ukritiske bruk av begrepet, har ført til at kringkasterne selv tar del i definisjonskampen. Som landets eneste offentlig eide lisensfinansierte allmennkringkaster, er NRK kanskje den institusjonen som har mest å forsvare. Selskapet har i den senere tid hyppig benyttet seg av allmennkringkastingsbegrepet som et ledd i sin legitimeringsstrategi. NRK benytter seg av begrepet i store deler av sin eksterne informasjonsvirksomhet når de skal beskrive sin virksomhet. Tidligere kringkastingssjef John G. Bernander uttalte blant annet at ”NRKs visjon og virksomhetsidé er å fremme allmennkringkasting gjennom å informere, utvikle, utfordre og underholde publikum i Norge [...]”.⁹¹ Selskapet har også omdøpt sin årlige presentasjon av drift, programprofil og publikumsstatistikk for *NRKs allmennkringkastingsregnskap*.⁹² De private kringkasterne må i motsetning til NRK kjempe om attraktive konsesjoner for å få drive riksdekkende allmennkringkasting og tar derfor også del i definisjonskampen. Dette betyr at det selskapet som på best mulig måte tilfredsstiller myndighetenes ønsker, får politikernes velsignelse og dermed konsesjonen. De private allmennkringkasterne benytter seg derfor også av begrepet som en del av sin legitimeringsstrategi. I de tilfeller hvor de private aktørene har blitt kritisert for at de ikke har oppfylt sine forpliktelser, har de forsvart seg med at allmennkringkastingsbegrepet er uklart, og at det ikke finnes noen entydig definisjon av begrepet.⁹³

I følge Trine Syvertsen betraktes allmennkringkasterne ”som instrumenter for å realisere overordnede mediepolitiske målsettinger”,⁹⁴ og med allmennkringkasterrollen følger det derfor bestemte kulturelle og samfunnsmessige *forpliktelser*. Ved å ta del i definisjonskampen ønsker kringkasterne å være med på å sette rammene for disse forpliktelsene. NRKs forpliktelser er nedfelt i selskapets vedtekter, mens de private allmennkringkasterne har sine forpliktelser nedfelt i sine konsesjoner. I tillegg til dette må alle kringkasterne forholde seg til kringkastingsloven. Selskapene har forpliktelser i forhold til blant annet infrastruktur og

⁹¹ NRK 21.10.2003

⁹² Syvertsen 1999:11, NRK 2005

⁹³ Syvertsen 1999:7-12

⁹⁴ Syvertsen 2004:179

programtilbud, og en av målsetningene med reguleringen er å sikre radiolytterne et mangfoldig kanal- og programtilbud. NRKs vedtekter stiller både generelle og spesifikke krav til programtilbudet. Selskapet skal blant annet ha et tilbud som har ”tematisk og sjangermessig bredde [...]”.⁹⁵ Det å gi NRK og de private allmennkringkasterne P4 og Kanal 24 rett til riksdekkende kringkasting via distribusjonsnettet, skal bidra til å sikre et mer variert programtilbud enn det tilbudet markedet selv kan klare å frambringe.⁹⁶

Vi ser at allmennkringkastingsbegrepet har endret seg siden opprinnelsen. En av grunnene er den teknologiske utviklingen som har funnet sted. NRK er nå inne i en digitaliseringsprosess, og jeg vil i den videre diskusjonen se om en overgang til DAB vil ha betydning for allmennkringkastingsbegrepet. Men først skal vi se nærmere på tre ulike betydninger av begrepet, samt én definisjon av allmennkringkastingsbegrepet.

4.4 Tre betydninger av allmennkringkastingsbegrepet

Selv om public service-begrepet har vært benyttet siden første halvdel av 1900-tallet, er det altså ingen entydig forståelse av begrepets innhold. Det engelske begrepet public service kan være vanskelig å oversette til norsk. Ordet *public* har ulike betydninger og gir dermed grunnlag for ulikt meningsinnhold. Medieforsker Trine Syvertsen har foretatt en semantisk analyse av public service-begrepet, og i artikkelen *Kringkasting i 1990-åra: Hvem er mest 'public service'*, presenterer hun tre hovedbetydninger av begrepet; allmennkringkasting som et offentlig gode, allmennkringkasting i offentlighetens tjeneste og allmennkringkasting i publikums tjeneste.⁹⁷ Disse betydningene sier noe om hvilken funksjon allmennkringkastingsselskapene har i samfunnet.

Public service kan for det første benyttes i betydningen *public utility*, som på norsk kan oversettes med *et offentlig gode*. Denne tolkningen av public service-begrepet gir i følge Syvertsen begrepet en teknisk-økonomisk betydning. Det henspiller her på den type virksomhet som staten tradisjonelt har tatt seg av for å sikre geografisk og sosial fordeling av infrastruktur og velferdstilbud, eksempelvis jernbanedrift, postvesen og utbygging av veier. Det er knapphet på radiofrekvenser, og på bakgrunn av dette så myndighetene seg nødt til å regulere kringkastingsvirksomheten. Myndighetene ønsket på denne måten å sikre hele

⁹⁵ Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

⁹⁶ Syvertsen 2004:76-77

⁹⁷ Syvertsen 1991:183-185

befolkningen tilgang til radiosendinger.⁹⁸ Denne betydningen av public service-begrepet legger vekt på høy teknisk kvalitet, at sendingene når fram til samtlige borgere, i tillegg til en effektiv drift av virksomheten. I boka *Broadcast over Britain* fra 1924 benytter BBCs første generaldirektør John Reith seg av public service-begrepet i en teknisk-økonomisk-forstand. Han omtaler BBCs virksomhet som en "public utility service", der faktorer som allmenn tilgjengelighet, enhetlig pris, regulert profitt og høy teknisk kvalitet er viktig.⁹⁹ Denne betydningen er den eldste og den mest fundamentale betydningen av public service-begrepet. Disse faktorene har vært basis for kringkasting også i Norge. Ønsket om at radiosendingene skulle nå ut til hele befolkningen, og at de skulle være tilgjengelig for alle til en rimelig pris, var en av hovedgrunnene til at NRK i 1933 ble opprettet, og at kringkastingen ble underlagt offentlig kontroll.¹⁰⁰

Den andre betydningen av public service-begrepet tar utgangspunkt i at ordet public kan bety *offentlighet*. Begrepet kan dermed oversettes med *i offentlighetens tjeneste*.¹⁰¹ I følge den tyske filosofen Jürgen Habermas representerer offentligheten de institusjoner hvor publikum tar del i storsamfunnet. Publikum opptre her som samfunnsborgere. Den debatt som foregår i offentligheten, skal føre til at borgerne kollektivt fatter beslutninger til allmennhetens beste.¹⁰²

Allmennkringkasting i offentlighetens tjeneste vektlegger medienes innhold og verdier. Kringkasterne skal sørge for at alle borgerne har tilgang til den informasjon og kunnskap som er nødvendig for at de skal kunne være med å fatte gode beslutninger og ta del i samfunnets demokratiske prosesser. Kringkasterne har med andre ord til formål å fremme den offentlige samtalen samtidig som de skal være en arena for offentlig debatt og meningsyttringer. Dette er viktige prinsipper i et demokratisk samfunn. NRK har som formål å følge opp denne forpliktelsen, og selskapet slår i sin formålsparagraf fast at NRK skal "[...] støtte demokratiet gjennom et mangfoldig tilbud av nyheter, fakta, kommentarer og debatt om samfunnsspørsmål, også for mindretall og spesielle grupper."¹⁰³ Dersom en allmennkringkaster skal kunne fungere som et demokratisk fora og i offentlighetens tjeneste, må den være allment tilgjengelig og åpen for alle borgerne i landet.

⁹⁸ Syvertsen 2001

⁹⁹ Reith 1924: 57-64

¹⁰⁰ Syvertsen 1991:183-184, Allmennkringkastingsrådet 1997

¹⁰¹ Syvertsen 1991:184

¹⁰² Habermas [1962] 2005

¹⁰³ NRKs formålsparagraf, § 2

En allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste er kjennetegnet ved en paternalistisk programpolitikk. Hva publikum ønsker å se og lytte til, er underordnet. Allmennkringkasteren skal gi borgerne det de har behov for, den skal drive folkeopplysning. Dette er i overensstemmelse med Reiths public service-filosofi. Allmennkringkasterne skal opplyse borgerne, gi de opplevelser, øke deres kunnskap, kritiske sans og evne til refleksjon. En allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste er også formidler av en nasjonal enhetskultur, og det er eliten, det opplyste mindretall, som definerer hva som skal presenteres og hva som er godt for massene, det store uopplyste flertall. En allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste må kunne evaluere samfunnets institusjoner, verdier og normer, og det er derfor viktig at institusjonen er uavhengig av både staten og markedet.¹⁰⁴

Public service broadcasting kan for det tredje forstås som *kringkasting i publikums tjeneste* eller *publikumskringkasting*. Denne tolkningen av begrepet tar utgangspunkt i at det engelske ordet public også kan bety *publikum*. Mediekonsumentene betraktes her som individer og privatpersoner, i motsetning til i de to foregående betydningene som tar utgangspunkt i deltakere i et kollektiv av samfunnsborgere. En allmennkringkaster skal, i denne betydningen av begrepet, tjene den individuelle forbrukers interesser, og den behandler sitt publikum som kunder. Denne betydningen av allmennkringkastingsbegrepet har vært omstridt, mye på grunn av at den tar opp i seg prinsipper som man tradisjonelt har forbundet med kommersielle kringkastere. Den paternalistiske programpolitikken som vektla en nasjonal enhetskultur, er her lagt til side til fordel for pluralisme og mangfold.

Denne betydningen av public service-begrepet er forholdsvis ny, den oppsto som et resultat av den konkurransesituasjon man fikk i forbindelse med oppløsningen av kringkastingsmonopolet. Allmennkringkasterne kunne ikke lenger se bort i fra publikums programønsker dersom de ville beholde sin stilling.¹⁰⁵ NRK fikk med dette konkurranse på det riksdekkende radiomarkedet, noe selskapet må ta høyde for når de planlegger sitt kanaltilbud. Dette har ført til at NRK legger stor vekt på å ha et tilbud som kan tilfredsstille alle.

De tre betydningene av allmennkringkastingsbegrepet viser at allmennkringkasting er et dynamisk fenomen. De tre ulike betydningene er knyttet til ulike perioder i historien, allmennkringkastingen og dens forhold til publikum har endret seg i takt med tiden.

¹⁰⁴ Syvertsen 1991:184, Allmennkringkastingsrådet 1997, Søndergaard 1995:29-30

¹⁰⁵ Syvertsen 1991:184, Syvertsen 1999:9-10, Allmennkringkastingsrådet 1997, Søndergaard 1995:30-31

Allmennkringkasting representerte opprinnelig en paternalistisk enhetskulturiologi hvor kringkasterne formidlet en felles kvalitetskultur for hele befolkningen. Denne egalitære og integrasjonsorienterte ideologien lå også bak velferdsstatens kultur- og utdanningspolitikk. Publikum ble ansett som en uddifferensiert sosial enhet uten innflytelse over radioens innhold.¹⁰⁶ John Reith argumenterer på denne måten: “It is occasionally indicated to us that we are apparently setting out to give the public what we think they need – and not what they want, but few know what they want, and very few what they need”.¹⁰⁷ Denne ideologien er dominerende i allmennkringkasting i betydningen *et offentlig gode* og *i offentlighetens tjeneste*. Enhetskulturiologien har over tid måttet vike, og en allmennkringkaster *i publikums tjeneste* kjennetegnes mer og mer av en valgfrihetsideologi.¹⁰⁸ En av grunnene til dette er at de rent tekniske begrunnelsene som lå bak allmennkringkastingen som et offentlig gode, i dag er svekket. Vi har ikke den samme knappheten på frekvenser i dag som i allmennkringkastingens barndom. En annen grunn til dette er oppløsningen av kringkastingsmonopolet som førte til et større mangfold og dermed økt valgfrihet for publikum. Valgfrihetsideologien kjennetegnes også av at kringkasterne har innsett at publikum ikke er én homogen gruppe, men individer med ulik smak og ulike interesser. Den digitale teknologien har som jeg skal komme tilbake til, ført til større valgfrihet for publikum og en større målgruppeorientering blant kringkasterne. Jeg vil senere i oppgaven diskutere om en overgang til DAB vil kunne bidra til at allmennkringkastingen går i en slik retning.

4.5 Broadcast Research Units (BRUs) definisjon av allmennkringkasting

De tre betydningene av allmennkringkastingsbegrepet; allmennkringkasting som et offentlig gode, i offentlighetens tjeneste og i publikums tjeneste, omhandler allmennkringkastingens rolle og funksjon i samfunnet. Jeg har her presentert allmennkringkastingsbegrepet i lys av tre ulike perspektiver. Med dette som bakgrunn; vil en overgang til DAB digitalradio ha innvirkning på vår forståelse av allmennkringkasting og NRKs rolle som allmennkringkaster? Vil en overgang til DAB føre til at allmennkringkastingsbegrepet endres? Vil en overgang til DAB kunne bety at NRK i større grad enn tidligere blir en allmennkringkaster i publikums tjeneste?

¹⁰⁶ Bondebjerg 1993:26

¹⁰⁷ Reith 1924:34

¹⁰⁸ Bondebjerg 1993:26

For å kunne registrere eventuelle endringer i allmennkringkastingsbegrepet og allmennkringkasterrollen har jeg utarbeidet tre konkrete prinsipper for allmennkringkasting. Disse prinsippene, som jeg vil presentere om litt, er utarbeidet med bakgrunn i den britiske forskningsinstitusjonen Broadcast Research Unit (BRU) sin definisjon av allmennkringkastingsbegrepet.

I følge den danske medieforskeren Henrik Søndergaard har det hittil mest ambisiøse forsøk på å definere et moderne public service-begrep kommet fra den britiske forskningsinstitusjonen Broadcast Research Unit (BRU) i 1986.¹⁰⁹ BRU definerer allmennkringkasting ut fra en helhetlig nasjonal kringkastingstruktur. Den endrede kringkastingstrukturen, som i dag omfatter et mangfoldig kringkastingstilbud, ligger bak BRUs definisjon. BRUs prinsipper tar utgangspunkt i det britiske fjernsynssystem slik det så ut på midten av 1980-tallet, men mange europeiske allmennkringkastere har benyttet seg av disse prinsippene i sin legitimeringsstrategi i dagens konkurransepregede multikanalsystem. BRUs definisjon er i tillegg helhetlig ved at den legger til grunn allmennkringkastingens struktur, organisering, finansiering og programprofil, den tar for seg alle deler av allmennkringkastingens virksomhet. BRUs definisjon har også blitt ansett som en autoritativ definisjon av allmennkringkastingsbegrepet, og den har blitt benyttet av ulike medieforskere ved ulike anledninger.¹¹⁰ BRU innrømmer at deres prinsipper definerer en idealtilstand for allmennkringkastingen: "Naturally, an analysis of the main principles of public service broadcasting [...] has something of the character of an ideal-type."¹¹¹ BRU ser at mediebildet endres i takt med den teknologiske utviklingen, men de mener allikevel at åtte sentrale prinsipper også i framtida skal kunne definere allmennkringkasting.¹¹² Kjerneverdiene i allmennkringkastingsbegrepet vil med andre ord bestå selv om de teknologiske premissene endres. Jeg mener derfor at BRUs definisjon også i en digitalisert framtid vil kunne benyttes til å definere allmennkringkasting.

BRU presenterer i *The Public Service Idea in British Broadcasting* definisjonen av allmennkringkasting som omfatter følgende åtte prinsipper¹¹³:

1. Universell geografisk dekning

¹⁰⁹ Søndergaard 1995:15-16

¹¹⁰ Se blant annet Gramstad 1989, Syvertsen 1991, Søndergaard 1995

¹¹¹ BRU [1985] 1988:23

¹¹² BRU [1985] 1988:i, 23

¹¹³ BRU [1985] 1988

2. Programmer for enhver smak og interesse
3. Programmer for minoriteter
4. Lojalitet mot samfunnet og 'den nasjonale identitet'
5. Uavhengighet av staten og andre pressgrupper
6. Én kringkastingsinstitusjon skal være finansiert gjennom direkte betaling (lisens)
7. Det skal være konkurranse om kvalitet, og ikke om publikumstall
8. Den offentlige regulering skal være innrettet mot frigjøring framfor innskrenking av programskapernes virksomhet

Jeg har valgt å avgrense drøftingen til de av BRUs prinsipper jeg antar den teknologiske utviklingen kan ha størst innvirkning på. Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i de prinsipper som omhandler allmennkringkasternes tilbud til publikum mer enn de strukturelle rammevilkår for allmennkringkastingen. Jeg kommer med andre ord til å se bort i fra de forhold som omhandler allmennkringkasternes struktur og finansiering. Jeg har valgt å ta for meg universell geografisk dekning, som jeg i den videre analysen benevner *dekning*. Jeg vil også ta for meg følgende prinsippene; programmer for enhver smak og interesse, og programmer for minoriteter. Disse vil jeg slå sammen til ett prinsipp; *mangfold*. Det siste prinsippet jeg ønsker å belyse, er lojalitet mot samfunnet og 'den nasjonale identitet'. Dette har jeg valgt å kalle *felleskap*. Dermed har jeg valgt å samle oppmerksomheten om de tre prinsipper som er:

Med BRUs definisjon som utgangspunkt har jeg dermed valgt å fokusere på de tre prinsippene; dekning, mangfold og fellesskap. I det videre arbeidet (kapittel 5 og kapittel 6) er målet mitt å belyse hvordan den framtidige digitaliseringsprosessen får betydning for disse prinsippene og hva slags innvirkning denne prosessen har på allmennkringkastingens innhold, det vil si dens rolle som offentlig gode, som i offentlighetens tjeneste eller som allmennkringkasting i publikums tjeneste.

4.5.1 Dekning

Universell geografisk dekning er BRUs første allmennkringkastingsprinsipp. Sendingene til en allmennkringkaster skal i følge BRU være tilgjengelige for hele befolkningen uansett hvor i landet man bor. I motsetning til kommersielle kringkastere, som har en tendens til å prioritere de tett befolkede områder, skal allmennkringkastere sørge for at radiolyttere i hele landet kan motta deres sendinger. Det er i følge BRU også viktig at sendingene er

tilgjengelige for alle til samme pris. Selv om det er kostnadskrevenende å bygge ut sendernettet, skal det ikke koste mer å motta sendingene for de som bor i gråsgrendte strøk enn for de som bor i tett befolkede områder. BRU sammenlikner de tjenester en allmennkringkaster tilbyr, med landets posttjenester. Porto koster det samme over hele landet, noe radiosendinger også skal gjøre.¹¹⁴ Alle borgere skal kunne motta en allmennkringkaster sine sendinger på like vilkår.

Universell geografisk dekning har vært et viktig premiss også for allmennkringkasting i Norge. Ønsket om at befolkningen i hele landet skulle kunne motta et godt radiotilbud, var en av hovedgrunnene til opprettelsen av kringkastingsmonopolet og NRK. Myndighetene har forutsatt at NRKs radiosendinger skal være tilgjengelige for hele befolkningen helt siden selskapet startet sine sendinger. Dette er fortsatt en viktig del av NRK sine vilkår som allmennkringkaster.¹¹⁵ Når det gjelder analog distribusjon, har NRK langt på vei klart å oppfylle disse forutsetningene for sine kjernekanaler. NRK P1 når ut til 99,97 % av landets befolkning. P1 er landets beredskapskanal, og skal kunne formidle informasjon fra myndighetene ved nasjonale kriser og katastrofer.¹¹⁶ P2 når ut til 99 % av landets befolkning mens Petre har en dekningsgrad på 96 %.¹¹⁷ Når det gjelder NRK sitt nisjetilbud, er forholdene litt annerledes. Kun tre av disse kanalene, Alltid Klassisk, Alltid Nyheter og mPetre, distribueres via det analoge FM-nettet. Disse kanalene har lavere dekningsgrad enn NRK sitt kjernetilbud, de kan kun lyttes til i de største byene i landet. Resten av kanalene distribueres kun på DAB.

4.5.2 Mangfold

Mangfoldsprinsippet baserer seg på allmennkringkasterens programvirksomhet. Jeg vil drøfte om en eventuell overgang til DAB digitalradio vil kunne føre til endringer i mangfoldet i NRKs radiotilbud. BRU mener at en allmennkringkaster skal ha et programtilbud som har universell appell.

The central aim here is to provide programmes of wide range and diversity, over a reasonable span of time for practically all kinds of taste, for large groupings and small. It recognises that we are all at different times parts of majority and minority

¹¹⁴ BRU [1985] 1988:2

¹¹⁵ Syvertsen 2004:89-90

¹¹⁶ NOU 2006:6

¹¹⁷ Digitalradiogruppen 2005:37

groupings, belong to overlapping constituencies of tastes and interests.¹¹⁸

BRU tar utgangspunkt i at befolkningen består av ulike individer med ulik smak og ulike interesser og de innser at alle radiolyttere ikke kan tilfredsstilles samtidig. En allmennkringkaster skal i følge BRU tilfredsstille de fleste lytterne det meste av tiden og alle lytterne deler av tiden. Hovedmålet er imidlertid ikke å ”gi folket det de vil ha”. Ved å produsere programmer av god kvalitet skal allmennkringkasterne ha et tilbud til alle. De skal sørge for å gjøre de gode programmene populære og de populære programmene gode.¹¹⁹

I følge professor Michael Tracey ved Universitetet i Colorado skal en allmennkringkaster ikke bare tilby programmer som tilfredsstiller lytternes opplagte smak og interesser. Et viktig aspekt ved allmennkringkastingssideologiens mangfoldsprinsipp er i følge Tracey at allmennkasterne også skal utvide lytternes horisont og presentere dem for nye smaker, nye interesser og nye muligheter.¹²⁰

BRU mener at en allmennkringkaster, i tillegg til å ha et radiotilbud som er universelt, også må ha et tilbud til samfunnets minoritetsgrupper. Med minoriteter mener BRU spesielle grupper som har spesielle behov. Det kan dreie seg om uføre, blinde, døve, innvandrere, veldig gamle og veldig unge lyttere og andre trengende, det vil si personer som av naturlige årsaker faller innenfor en spesifikk gruppe.¹²¹ En allmennkringkaster skal dermed ha et tilbud både til de som med bakgrunn i naturlige årsaker har spesielle interesser og spesielle behov, samt personer som har ulik smak og ulike interessefelt.

NRKs programtilbud har gjennomgått store endringer. Selskapet var i monopoltida preget av en paternalistisk programprofil. Selskapet hadde blant annet til formål å drive folkeopplysning og høyne publikums dannelsesnivå.¹²² NRK var med andre ord en viktig kulturformidler, men ideen om at noen kulturuttrykk verdsettes høyere enn andre, var da dominerende. Selskapet spiller også i dag en viktig rolle som kulturformidler. Allmennkringkastingstradisjonen, kringkasternes vedtekter og de ulike kanalenes konsesjonsvilkår, som pålegger kringkasterne bestemte programforpliktelser, tydeliggjør dette. Kringkasterne forplikter seg blant annet til å sende samfunns- og kulturprogrammer i sine kanaler, i tillegg til at de er forpliktet til å presentere politiske forhold på en balansert og representativ måte. Disse forpliktelsene

¹¹⁸ BRU [1985] 1988:3

¹¹⁹ BRU [1985] 1988:3-4

¹²⁰ Tracey 1998:27

¹²¹ BRU [1985] 1988:5-6

¹²² Findahl 1999:17

signaliserer at visse typer programinnhold har større verdi enn andre typer innhold. Det er et mål at kringkasternes programinnhold skal appellere til publikum som samfunnsborgere, og at de ikke skal utsettes for kommersiell påvirkning. Det høykulturelle innholdet som i monopoltida var en selvfølgelig del av allmennkringkastingen, har i dag fått redusert status og er ansett som innhold for ”spesielt interesserte”. Kunst, kultur og klassisk opplysningsstoff forvises i følge Trine Syvertsen i dag til mindre sentrale sendetider eller til minoritetskanaler, som blant annet NRKs kulturkanal P2 og nisjekanalene Alltid klassisk.¹²³

I de siste tiårene har NRK gått mer bort fra den paternalistiske kringkastingsideologien, og selskapet har lagt større vekt på å tilfredsstille sitt publikum. NRK søker å ha et mangfoldig programtilbud som kan være av interesse for hele befolkningen, og selskapet ønsker å tilby programmer av opplysende karakter, men også av underholdningsverdi. NRK skal med andre ord sende programmer som er interessante for det brede lag av befolkningen, men samtidig ha et tilbud til et smalere publikum og samfunnets minoriteter. Dette er et krav som fordrer et allsidig programtilbud og krevende kompromiss.

Jeg vil senere i oppgaven presentere NRKs digitale kanaltilbud, samt se om en overgang til DAB vil kunne ha noe å si for mangfoldet i NRKs radiotilbud. Jeg vil i tillegg diskutere om et endret radiomangfold vil kunne ha konsekvenser for NRKs rolle som allmennkringkaster.

4.5.3 Fellesskap

Mediene er med på å skape et bilde av samfunnet rundt oss. Allmennkringkastingsselskapenes sendinger skal kunne nå ut til hele befolkningen, og de har dermed en enorm mulighet til å påvirke det inntrykk og den forståelse vi har av verden. BRU mener derfor at allmennkringkasterne bør anerkjenne sin særegne mulighet og posisjon til å påvirke vår oppfatning av en nasjonal identitet og av samfunnet for øvrig. Allmennkringkasterne er i følge BRU mer eller mindre forpliktet til å formidle hendelser og begivenheter som er viktige for hele nasjonen. De må erkjenne verdien av å formidle ”det nasjonale synspunkt” i ulike sammenhenger, det vil si i forbindelse med nasjonale hendelser og kriser, i ulike sportsarrangement, kort sagt i forbindelse med viktige begivenheter som berører oss alle.¹²⁴ Allmennkringkasterne fungerer med andre ord som en kulturell og sosial

¹²³ Syvertsen 2001:22-25, NRK P2 hadde i snitt ca 352 000 lyttere pr dag i uke 17, 2006. NRK Alltid Klassisk hadde i snitt ca 28 000 lyttere i perioden januar – oktober, 2006. Til sammenlikning hadde NRK P1 i snitt ca 2 029 000 lyttere pr dag i uke 17, 2006. (NRK 10.05.06, Saksopplysninger gitt per e-post av Tor M. Eide, 1. desember 2006)

¹²⁴ BRU [1985] 1988:7, Gramstad 1989:14

integrasjonsfaktor.¹²⁵ Deres virksomhet skal skape en felles referanseramme og en fellesskapsfølelse i befolkningen.

BRU legger også vekt på at allmennkringkastingsselskapene spiller en viktig rolle i offentlighetens tjeneste.

Public service broadcasting is an attempt to embody, in the era of electronic communication, the notion of a public sphere as central to the democratic polity. The public sphere is that arena of social interaction within which public opinion is formed and mobilized by a reasoning public.¹²⁶

Allmennkringkasterne må sørge for at befolkningen får den kunnskap og informasjon som trengs for at de skal kunne ta del i en felles offentlig debatt. En allmennkringkaster som NRK, har et ansvar i forhold til å opprettholde nasjonal identitet og en felles kulturell og politisk offentlighet.¹²⁷

NRK har et særskilt ansvar for å "[...] bidra til å styrke norsk språk, identitet og kultur."¹²⁸ Dette er viktig i forhold til å skape et nasjonalt fellesskap. Et språklig fellesskap spiller en særlig viktig rolle i et samfunn, og NRK skal derfor fremme det norske språket. Selskapets riksdekkende sendinger skal hovedsakelig ha norskspråklige programmer. Minimum 25 % av alle verbalinnslagene i de riksdekkende sendingene skal være på nynorsk.¹²⁹ I tillegg til dette forsøker NRK i stor grad å dekke hendelser og begivenheter som er viktige for hele nasjonen. Kringkastingstloven sier blant annet at NRK skal "[...] sende meldinger fra statsmyndigheter når det har vesentlig betydning."¹³⁰ NRK P1 er landets beredskapskanal ved nasjonale kriser og katastrofer og er ansvarlig for å informere hele befolkningen. I følge medieforsker Sigve Gramstad kan "[...]ingen andre medium kan så raskt få heile folket i tale."¹³¹ Allmennkringkastingen er med andre ord i en posisjon hvor den har stor makt til å nå ut til og påvirke hele befolkningen.

Fram til 1980-tallet hadde NRK monopol på å kringkaste radio. Radioens "gullalder" var i 1950-årene, én kanal hadde hele befolkningen som publikum. NRK sin stilling i 1950-årene var unik i norsk mediehistorie. Som Dahl og Bastiansen påpeker: "Sjelden har begrepet

¹²⁵ Søndergaard 1995:43

¹²⁶ BRU [1985] 1988:7

¹²⁷ BRU [1985] 1988:8, Syvertsen 2001:25

¹²⁸ Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

¹²⁹ Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

¹³⁰ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 2-4

¹³¹ Gramstad 1989:27

'massekommunikasjon' vært mer dekkende."¹³² NRK var en samlende faktor i det norske samfunnet. Hele befolkningen lyttet til de samme sendingene, og alle fikk de samme inntrykkene. Siden den gang har radioen blitt et mer fragmentert medium.

Kringkastingsmonopolet er oppløst, og NRK har opprettet flere radiokanaler både på FM og på DAB. Selv om NRK ønsker å tilby sitt publikum et mangfoldig innhold som har programmer som kan være av interesse for alle kategorier i befolkningen, skal NRK også gjennom sitt kanal- og programtilbud bidra til å skape et nasjonalt fellesskap. Derfor skriver NRK i sin årsberetning for 2002 at de har hatt som formål å produsere og distribuere et samlende radio- og fjernsynstilbud til hele befolkningen.¹³³

¹³² Dahl & Bastiansen 1999:303

¹³³ NRK 2002

5. Dekning

Ett av hovedprinsippene i John Reiths og BRUs allmennkringkastingsfilosofi er prinsippet om universell geografisk dekning. Dette innebærer at hele befolkningen skal kunne motta kringkasternes radiosendinger på like vilkår. Prinsippet om universell geografisk dekning lå også til grunn for reguleringen av kringkastingssektoren og opprettelsen av en statlig eid allmennkringkaster i Norge.

Den digitale teknologien, myndighetenes føringer og selskapets allmennkringkastingsforpliktelser er forutsetninger for NRKs DAB-strategi. NRK ønsker en full overgang til DAB digitalradio i 2014, og for å fremme en slik overgang, har selskapet utarbeidet en todelt strategi. Selskapet har *for det første* utviklet et mangfoldig radiotilbud på DAB. Dette vil jeg komme tilbake til i neste kapittel. *Den andre delen* av NRKs strategi omhandler infrastruktur, som er temaet for dette kapitlet.

De politiske myndigheters føringer er avgjørende for DAB-strategien til NRK. Derfor blir det viktig å gjøre rede for hvilke politiske og regulatoriske rammebetingelser NRK og de andre aktørene har å forholde seg til i sin satsing på DAB. Utviklingen av en ny teknologisk standard for kringkasting av radio fordrer et samarbeid mellom ulike aktører. De aktørene NRK har samarbeidet med, vil derfor bli presentert. Jeg vil også kartlegge utbyggingen av det digitale sendernettet for DAB i Norge samt se på utbredelsen av DAB-mottakere. DAB er et satsingsområde også i Storbritannia og Danmark, og jeg ønsker å se utviklingen av den digitale infrastrukturen i de tre landene i sammenheng. Hvilke rammebetingelser har kringkasterne i disse landene hatt å forholde seg til, hvordan har utbyggingen av distribusjonsnettet foregått og hvordan er utbredelsen av digitale mottakere i de to landene? Til slutt i dette kapitlet vil jeg diskutere om et teknologiskifte vil kunne endre NRKs rolle som allmennkringkaster. John Reith så på allmennkringkasting som et offentlig gode. Vil en overgang til DAB kunne føre til at denne rollen endres?

5.1 DAB digitalradio i Norge

5.1.1 Politiske rammebetingelser

Kringkastingssektoren i Norge reguleres av de politiske myndigheter, og en overgang til DAB avhenger av Stortingets tilslutning. Stortinget har ved flere anledninger behandlet

digitaliseringen av fjernsynet,¹³⁴ mens digitaliseringen av radiomediet har fått mindre oppmerksomhet. I 1997 la Regjeringen fram St.meld. nr. 62 (1996-1997) *Kringkasting og dagspresse 1996 m.v.*, som blant annet omhandlet DAB digitalradio. Regjeringen tar her opp sentrale problemstillinger rundt innføringen av DAB i Norge, som blant annet utbygging av et digitalt distribusjonsnett og fordeling av frekvenskapasitet, samtidig som det gis en detaljert innføring i DAB. Behandlingen av denne stortingsmeldingen finnes i Innst.S. nr. 103 (1997-98) Stortinget uttrykte at DAB vil "[...] overta for FM og vere det dominerande radiosystemet langt inn i neste årtusen."¹³⁵ Selv om Stortinget hadde stor tro på DAB-teknologien, ble det ikke fattet noe vedtak om at analog radiokringkasting skal erstattes av digital radiodistribusjon. Stortinget har ikke hatt noen full behandling av DAB siden den gang, og dette betyr at St.meld. nr. 62 (1996-1997) og Innst.S. nr. 103 (1997-98) er de hittil viktigste kildene til informasjon om de politiske føringer for DAB i Norge. Disse dokumentene viser at det den gang var relativt bred politisk enighet om hvordan en satsing på DAB burde foregå, og Stortinget la her hovedpremissene for en eventuell satsing på DAB digitalradio i Norge.¹³⁶

DAB kan distribueres via ulike kanaler.¹³⁷ Stortinget gjorde det i 1998 klart at kringkastingsselskapene selv må vurdere hvilken distribusjonsform de mener er mest hensiktsmessig i Norge. Kringkastingsselskapene fikk også ansvaret for å bekoste en eventuell utbygging, og de ble med dette selv ansvarlige for eventuell risiko ved utbyggingen av et nytt sendernett. Kringkastingsselskapene fikk den gang frihet til å avgjøre om de ønsket å satse på DAB og i tilfelle *hvilken strategi* de ønsket å benytte seg av. Stortinget gjorde det imidlertid klart at aktørene må ta hensyn til landets befolkning dersom de ønsket å satse på DAB digitalradio. En eventuell overgang til DAB må skje gradvis og over en lang tidsperiode, og kringkasterne må sørge for at befolkningen får en myk overgang til den nye teknologien. Dette betyr at kringkasterne må belage seg på å opprettholde radiosendinger via det analoge FM-nettet i flere år framover, og at sendingene må distribueres parallelt via FM og DAB. Stortinget gjorde det også klart at en full overgang til DAB ikke vil kunne finne sted før det digitale distribusjonsnettet har samme dekningsgrad som NRK P1 har i dag. P1 har i

¹³⁴ Se bla St.meld.nr.62 (1996-1997), St.meld. nr. 46 (1998-99), og St.meld. nr. 44 (2002-2003)

¹³⁵ St.meld. nr. 62 (1996-1997)

¹³⁶ St.meld.nr.62 (1996-1997), Innst.S.nr.103 (1997-1998), Digitalradiogruppen 2005:15

¹³⁷ DAB kan distribueres via kabelanlegg, bredbåndnett / telefoninett, satellitt eller via et bakkebasert sendernett.

dag en dekningsgrad på 99,97 %, og dette betyr at NRK også på DAB skal ha universell geografisk dekning.¹³⁸

Stortinget har med dette gitt kringkastingsselskapene forholdsvis stor frihet. Kringkasterne kan selv avgjøre om de ønsker å satse på DAB, hvilken distribusjonsform de i så fall ønsker å benytte seg av og hvor raskt denne utbyggingen skal skje. Når disse rammebetingelsene er lagt, har myndighetene inntatt en tilretteleggende rolle, de fordeler konsesjoner og frekvenser.

5.1.2 Internasjonal planlegging av frekvenser

De politiske myndighetene fordeler radiofrekvenser innenfor rammene av et internasjonalt samarbeid hvor frekvensene er inndelt i ulike regioner. Norge er medlem av flere internasjonale fora som jobber med frekvensplanlegging. Post- og Teletilsynet er myndighetenes forvaltningsorgan på dette området, og de skal sørge for å fremme norske interesser i de ulike fora. Norge er blant annet medlem av FN-organet ITU (International Telecommunication Union), og CEPT (European Conference of Postal and Telecommunications Administrations) som koordinerer samarbeidet i de europeiske landene.

Som et resultat av en økt digitalisering internasjonalt har det vært nødvendig å reorganisere frekvensbåndene, og i 1995 arrangerte CEPT for første gang en frekvenskonferanse om DAB. Norge fikk her tildelt DAB frekvenser i VHF-båndet, som per i dag er det frekvensbåndet som benyttes til DAB. Norge har også fått tildelt frekvenser på L-båndet, som er søkt tilpasset lokalradio, men disse frekvensene er foreløpig ikke tatt i bruk. De frekvensene Norge har fått tildelt til DAB, er delt inn i ulike blokker, én riksblokk som skal dekke hele landet, regionblokker som kan deles inn i sju regioner, og L-båndet som i framtida kan deles inn i 82 lokalområder.¹³⁹

5.1.3 Fordeling av radiofrekvenser i Norge

Fordeling av radiofrekvenser i Norge reguleres altså av teknologi, de politiske myndighetenes føringer samt internasjonal fordeling av frekvensspekteret. Post- og teletilsynet er myndighetenes forvaltningsorgan, og de fordeler radiofrekvensene etter Lov om elektronisk kommunikasjon (Ekomloven).¹⁴⁰

¹³⁸ St.meld.nr.62 (1996-1997), Innst.S.nr.103 (1997-1998)

¹³⁹ Digitalradiogruppen 2005:56-58

¹⁴⁰ Lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) av 4. juli 2003.

Stortinget vedtok i 1998 at radiofrekvensene for DAB skulle fordeles på seks radiokanaler. Stortinget mente den gang at de nasjonale allmennkringkasterne NRK og P4 må få beholde sin stilling ved en eventuell overgang til DAB. Disse selskapene fikk derfor tilgang til like store frekvensressurser i det riksdekkende DAB-nettet som de har i FM-nettet i dag. NRK fikk tildelt 4/6 av frekvensressursene, noe som vil gi NRK muligheten til å opprettholde sitt kanaltilbud. Den digitale teknologiens fleksibilitet gir faktisk NRK mulighet til å utvide sitt kanaltilbud. Dette vil jeg komme tilbake til i neste kapittel. P4 fikk tilgang til 1/6 av frekvensressursene, mens den resterende 1/6 ble tildelt den kommersielle kringkasteren Radio 2 Digital (R2D).¹⁴¹ Frekvenskapasiteten på riksblokka er med andre ord i sin helhet fordelt mellom NRK, P4 og Radio 2 Digital. NRK har i tillegg radiosendinger på deler av regionblokka.¹⁴² Medietilsynet, NRK, Norsk Lokalradioforbund, Post- og teletilsynet og Norkring AS arbeider med å planlegge det regionale og det lokale DAB-nettet videre. Partene arbeider for å finne løsninger som er både teknisk og økonomisk akseptable for de ulike kringkasterne.¹⁴³

5.1.4 NRKs samarbeidspartnere

Et samarbeid mellom de ulike aktørene på kringkastingsmarkedet er avgjørende for en eventuell overgang til DAB digitalradio. Ingen av de enkelte aktørene har ressurser, kunnskap eller gjennomslagskraft til å innføre DAB på egen hånd. De ulike innholdsleverandørene, utbyggere av distribusjonsnettet og produsenter av radioapparater samarbeider derfor om å bygge ut det digitale distribusjonsnettet, og om å markedsføre DAB. De jobber alle mot et felles mål; en overgang til DAB digitalradio. Utviklingen av DAB-teknologien foregår i betydelig grad på internasjonalt plan. Det har ført til at de norske aktørene, i tillegg til å samarbeide på nasjonalt plan, også har valgt å alliere seg med internasjonale aktører.¹⁴⁴ NRKs viktigste nasjonale samarbeidspartnere er; Digitalradioutvalget, Norkring og Elektronikkbransjen.

¹⁴¹ St.meld. nr. 62 (1996-1997), St.meld. nr.57 (2000-2001), R2Ds programtilbud i DAB-nettet går i dag under navnet Moox.

¹⁴² Kultur- og kirkedepartementet 22.11.06a

¹⁴³ St.meld. nr. 57 (2000-2001) pkt 4.3.5.1

¹⁴⁴ NRK er medlem av flere ulike internasjonale samarbeidsorgan som jobber for å fremme DAB som standard; Nordini (oppløst desember 2005), Den Europeiske Kringkastingsunionen (EBU) og WorldDAB Forum (WorldDAB Forum skiftet høsten 2006 navn til World DMB (Digital Multimedia Broadcasting) Forum, for å signalisere at forumet ikke bare arbeider med audio, men med multimedia).

5.1.4.1 Digitalradioutvalget

I 2000 tok innholdsleverandørene NRK, P4 og Radio 2 Digital og nettverksleverandøren Norkring initiativ til å opprette Digitalradioutvalget.¹⁴⁵ Utvalget skulle fremme en overgang til DAB i Norge. Digitalradioutvalget har som mandat å være "[...] et fast råd for kringkastere og distributører som er tildelt ansvar og oppgaver i tilknytning til innføring av DAB i Norge."¹⁴⁶ Utvalget skal ivareta felles oppgaver og finne en felles strategi for å fremme DAB som den framtidige løsningen for radio i Norge. Dette innebærer blant annet å markedsføre DAB for forhandlere og radiolyttere i Norge. Digitalradioutvalget har også i oppgave å utarbeide en plan for utbyggingen av det digitale distribusjonsnettet.¹⁴⁷

5.1.4.2 Norkring

I henhold til kringkastingslovens § 2-2 må den som anlegger eller drifter det trådløse bakkebaserte sendernettet som benyttes til kringkasting av DAB, ha konsesjon til å gjøre dette.¹⁴⁸ Norkring fikk i 1996 utstedt konsesjon til å etablere, inneha og drive et bakkebasert sendernet for DAB, en konsesjon som har blitt forlenget ut 2010.¹⁴⁹ Kringkastingsaktørene har derfor gitt Norkring ansvaret for å bygge ut det digitale sendernettet. Norkring eies av Telenor, og er Norges største distribusjonsselskap for jordbundet kringkasting av lyd og bilde. Selskapet har deltatt i den internasjonale planleggingen av DAB-standarden og har gjennom dette prøvd å tilpasse standarden og utbyggingen til norske forhold.¹⁵⁰

5.1.4.3 Elektronikkbransjen¹⁵¹

Da NRK startet med prøvesendinger på DAB, fantes det ikke digitale DAB-mottakere på markedet i Norge. En av oppgavene til Digitalradioutvalget har derfor vært å fremme DAB for forhandlere og produsenter. Markedsføring av DAB er avgjørende for at befolkningen skal bli bevisst på at det finnes et alternativ til FM-radio. Digitalradiogruppen har derfor i samarbeid med Elektronikkbransjen jobbet for å få folket til å velge radioapparater som kan ta imot DAB-signaler i stedet for rene analoge FM-mottakere.

¹⁴⁵ I år 2002 ble også Norsk Lokalradioforbund medlem av utvalget.

¹⁴⁶ Saksopplysninger gitt per e-post av Patrick Valeur, DAB Markedskoordinator for Digitalradioutvalget, 13. desember 2006.

¹⁴⁷ Informasjon gitt av Hans Petter Danielsen, Leder av Digitalradioutvalget og teknisk direktør i P4, 4. mai 2006, P4 2002, Berg 2004:56.

¹⁴⁸ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 2-2

¹⁴⁹ Post- og Teletilsynet 1999, Post- og Teletilsynet 2005

¹⁵⁰ Norkring 2006

¹⁵¹ Tidligere Elektro- og Elektronikkbransjen (EE-bransjen)

5.1.5 Det digitale distribusjonsnett

En overgang til DAB avhenger av at kringkasterne har tilgang til et digitalt distribusjonsnett. Stortinget ga i 1998 kringkastingsaktørene frihet til velge distribusjonskanal for DAB. Aktørene fikk samtidig ansvaret for å finansiere utbyggingen av et slikt distribusjonsnett. Jeg vil her presentere aktørenes argumenter for valg av distribusjonskanal, samt gi en oversikt over utbyggingen av det digitale sendernettet for DAB i Norge.

Universell geografisk dekning har vært avgjørende for valg av distribusjonskanal. Distribusjon av digital radio kan foregå på fire ulike måter; via bakkesendere, satellitt, kabelanlegg og bredbåndsnett / telefoninett. Topografien i Norge, samt det faktum at befolkningen bor meget spredt, er utfordringer for distribusjon av radio. Bakkebaserte sendinger, som også benyttes ved distribusjon av FM-radio, sender radiosignalene via bakkebaserte sendermaster. I følge både NRK og Norkring er kringkasting via et digitalt bakkesendernet den eneste mulighet til å nå hele befolkningen. Distribusjon av radiosendinger via satellitt vil gi en dekningsgrad på maksimalt 97 %. Fjell og daler skaper såkalte satellittskygger hvor radiosignalene ikke er tilgjengelige. Radiosendinger via et bakkebasert nett vil derimot kunne nå ut til 100 % av landets befolkning.

En annen utfordring når det gjelder valg av distribusjonskanal, er at radio i stor grad er et mobilt medium. En stor del av radiomottakerne er og vil også i framtida være mobile. På grunn av dette har alle distribusjonsløsninger som krever en tilkobling som kabelnett og bredbåndsnett / telefoninett, blitt forkastet. Et bakkebasert sendernet kjennetegnes i tillegg av robust distribusjon samt at det dekker alle mottakssituasjoner, både stasjonære, håndholdte og mobile.¹⁵²

En annen fordel med bakkebasert sendernet er at det gir gode muligheter for regional og lokal nedbryting. Ved distribusjon av radio via satellitt vil man få de samme sendingene over hele landet, det vil ikke være mulig å distribuere ulikt innhold til ulike deler av landet. Et bakkebasert sendernet vil derimot kunne splittes opp geografisk. Et bakkebasert sendernet gir dermed mulighet for distribusjon av regionale og lokale radiosendinger, noe som er viktig for at NRK skal kunne fortsette med sine distriktssendinger.¹⁵³ På bakgrunn av dette har NRK

¹⁵² Andersen 1998:18-19, Norkring 2006

¹⁵³ Andersen 1998:18-19, Norkring 2006

i samarbeid med de andre aktørene i Digitalradiogruppen, kommet fram til at et bakkebasert sendernet er den beste løsningen for distribusjon av DAB digitalradio.¹⁵⁴

Aktørene i Digitalradioutvalget er ansvarlige for å planlegge utbyggingen av det digitale distribusjonsnettet. De avgjør også i hvilket tempo en slik utbygging skal foregå samt hvilke områder som skal bygges ut i de ulike trinnene. Antall mennesker som berøres i en eventuell utvidelse, er i den sammenheng avgjørende.¹⁵⁵ Å bygge ut et nytt distribusjonsnett for radio er meget ressurskrevende, og kostnadene har derfor vært avgjørende for utbyggingstempoet. NRK har hatt hovedansvaret for å finansiere denne utbyggingen, men de private kringkasterne P4 og Radio 2 Digital har også vært med på å finansiere dette.¹⁵⁶

Utbyggingen av det riksdekkende distribusjonsnettet for DAB startet i 1999, og allerede samme høst hadde Norkring satt opp 28 sendere. Dette ga 45 % av landets befolkning DAB-tilgang.¹⁵⁷ Takten på utbyggingen avtok etter dette, og fram til september 2005 hadde DAB-nettet en dekningsgrad på 50 %. Dette inkluderte først og fremst innbyggere på Østlandet, i Bergen og i Trondheim i tillegg til befolkningen på Finnmarksvidda. I september 2005 sto Kringkastingssjef i NRK John G. Bernander og P4-sjef Kalle Lisberg for den offisielle åpningen av Norkrings hittil siste nettutbygging. Med denne utbyggingen økte antallet personer som har tilgang til digitale radiosignaler dramatisk, én million mennesker får tilgang til DAB via disse senderne. Med dette fikk områdene rundt Tromsø, store deler av Sørlandet, deler av Hordaland og Sogn- og Fjordane, samt Stavanger- og Haugesund-området tilgang til DAB. 70 % av landets befolkning har i dag tilgang til NRKs riksdekkende DAB-kanaler.¹⁵⁸

Norge har som sagt fått tildelt én riksdekkende frekvensblokk, som i sin helhet er fordelt mellom NRK, P4 og Radio 2 Digital, og sju regionnett for de sju frekvensblokkene Norge er inndelt i. Disse regionblokkene kan enten ha regionale sendinger hver for seg eller ha samsendinger som da dekker hele landet.¹⁵⁹ Foreløpig er det kun regionnettet i Oslofjordregionen som er ferdig utbygd, men i følge Digitalradioutvalget vil de andre regionnettene bli bygd ut de kommende årene.¹⁶⁰ NRK disponerer nå hele kapasiteten på regionnettet til sendinger fra NRK P1 med distriktssendinger for Oslo / Akershus, Østfold,

¹⁵⁴ Digitalradiogruppen 2005:174, SOU 2002:38:64

¹⁵⁵ Norkring 2006:20

¹⁵⁶ Digitalradiogruppen 2005:189, 206. St.meld. nr. 62 (1996-1997).

¹⁵⁷ Norkring 2000

¹⁵⁸ Kampanje 23.09.05a

¹⁵⁹ St.meld nr. 62 (1996-97)

¹⁶⁰ www.dabdigitalradio.no/default.aspx?container_id=10

Buskerud / Vestfold / Telemark, Rogaland, Trøndelagsfylkene samt Troms. I tillegg distribueres flere av selskapets nisjekanaler i regionnettet.¹⁶¹ I følge Digitalradioutvalget vil regionnettet få samme dekningsgrad som riksnettet i løpet av mai 2007, noe som vil føre til at 72 % av befolkningen får tilgang til DAB, og i løpet av høsten 2007 vil det digitale distribusjonsnettet bli utvidet til å ha en dekningsgrad på omkring 80 %.¹⁶²

Utbyggingen av et digitalt distribusjonsnett er meget ressurskrevende, og aktørene ønsker derfor at DAB-radioens framtid avgjøres så snart som mulig. NRK har signalisert at en videre utbygging av nettet ikke vil finne sted før Stortinget har fastsatt en dato for avvikling av de analoge FM-sendingene. En full overgang til DAB forutsetter at det digitale sendernettet har en dekningsgrad på tilnærmet 100 %. NRK ønsker en full overgang til DAB i 2014, og dersom sendernettet skal være ferdig utbygd innen den tid, krever dette at et slikt vedtak fattes senest i 2009. NRK har sagt at de vil ta initiativ til en full utbygging av det digitale distribusjonsnettet så snart Stortinget har avgjort at DAB skal ta over for FM.¹⁶³

5.1.6 DAB-mottakere

En overgang til DAB avhenger også av at befolkningen har tilgang til radioapparater som kan ta imot kringkasternes digitale radiosendinger. Regjeringen gjorde det i St.meld. nr. 62 (1996-1997) klart at en overgang til DAB ikke kan finne sted før en "rimelig stor del" av befolkningen har tilgang til digitale DAB-mottakere.¹⁶⁴ Det selges mange radioapparater årlig i Norge, men fortsatt selges det flest analoge FM-radioer. For å øke salget av DAB-mottakere, har NRK og de andre aktørene i Digitalradiogruppen inngått et samarbeid med Elektronikkbransjen.

NRK startet med prøvesendinger på DAB i 1994. Den gang fantes det få digitale radioapparater her i landet, og salget av slike apparater har lenge gått trått. En av grunnene til dette er at det i flere år var så å si umulig å få tak i DAB-mottakere. Når apparatene først kom på markedet, var det relativt få modeller å velge imellom, i tillegg til at de var relativt dyre i forhold til analoge radioapparater. Mange DAB-mottakere har krevd mye strøm og har derfor hatt en begrenset mobilitet. Dette kan være noen av grunnene til at mange kunder har latt være å kjøpe DAB-mottakere. Sendernettet har også hatt begrenset dekning. Manglende eller feilslått markedsføring kan være en ytterligere årsak. DAB-radioens usikre framtid har også

¹⁶¹ Digitalradiogruppen 2005:43-44

¹⁶² dabdigitalradio.no 04.09.06

¹⁶³ Digitalradiogruppen 2005:109, St.meld. nr. 62 (1996-1997)

¹⁶⁴ St.meld. nr. 62 (1996-1997)

vært en viktig faktor til at få lyttere har gått til anskaffelse av DAB-mottakere.¹⁶⁵ Det at det hittil ikke blitt gjort noe politisk vedtak om å stenge FM-nettet skaper usikkerhet omkring DAB-radioens framtid i Norge. Dette tror jeg har ført til avventende holdning blant befolkningen. En annen viktig grunn til at salget av DAB-mottakere har gått trått kan være at befolkningen er tilfreds med NRKs og de andre kringkastingsselskaperes analoge radiotilbud.

Fram til høsten 2004 var det solgt mellom 3000 og 5000 DAB-mottakere i Norge, noe som er forsvinnende lite når man vet at det i snitt selges 850 000 radioer årlig her i landet.¹⁶⁶ Det var først i 2005, etter at aktørene i desember 2004 startet en markedsføringskampanje, at salget av DAB-mottakere eskalerte. Elektronikk-kjedene Expert og Elkjøp begynte å forhandle DAB-mottakere samtidig som NRK og P4 på sine kanaler markedsførte DAB-teknologiens kvaliteter, fordeler og muligheter. Tilgangen på DAB-mottakere ble også bedre, og det kom et større utvalg av modeller på markedet. Dette har ført til at aktører i elektronikkbransjen, de store elektronikk-kjedene og leverandørene, har økt fokuset på å fremme DAB. Elektronikkbransjen har anbefalt DAB som framtidens basisteknologi for digital radio i Norge, og de mener at overgangen til DAB er en del av digitaliseringsprosessen i radioverden.¹⁶⁷ Utvidelsen av det digitale sendernettet kan være en annen grunn til at salget av DAB-mottakere tok seg opp.

Aktørene hadde en målsetning om at det skulle selges 15 000 DAB-radioer i løpet av 2005, men salget skjøt fart og overgikk alle forventninger. Det ble i 2005 solgt hele 55 000 DAB-radioer i Norge, og av disse var ca 4000 bilradioer. Telenor ga sine ansatte DAB-mottakere til jul samme år, så 10 000 av disse radioene ble kjøpt av Telenor. Disse salgstallene viser i følge NRKs radiosjef Øyvind Vasaasen at folk endelig begynner å få øynene opp for det innholdet og de tjenester DAB digitalradio kan tilby.¹⁶⁸

Å spå om omsetningen av DAB-mottakere kan som vi har sett være vanskelig. Aktørene er imidlertid positive, og de venter at salget skal øke betraktelig de neste åra. NRK utarbeidet i 2004 prognoser over forventet salg fram til år 2014. Selskapet spådde da en omsetning på 30 000 DAB-radioer i 2006 og en fordobling fram til 2010. Deretter vil salgstallene i følge NRK flate noe ut. NRK mener at det er realistisk å tro at det innen 2014 vil være solgt ca 5,5

¹⁶⁵ Post- og Teletilsynet 2006

¹⁶⁶ digi.no 12.10.04

¹⁶⁷ Digitalradiogrupper 2005:117, digi.no 21.01.05

¹⁶⁸ Kampanje 07.12.05, Digitalradioutvalget 18.01.07

millioner DAB-radioer her i landet. Dette betyr at de fleste husstander vil ha tilgang til minst én DAB-radio innen det analoge FM-nettet stenges.¹⁶⁹

Utfallet av disse prognosene avhenger av flere forhold. For det første er *pris* avgjørende for om folk velger å kjøpe en analog FM-radio eller en digital DAB-radio. Erfaringer fra blant annet Storbritannia viser at omsetningen på DAB-mottakere øker når rimelige mottakere kommer på markedet.¹⁷⁰ *Tilgang til mottakere* er en annen viktig faktor som styres av produsenter og forhandlere av radioutstyr. Hi-Fi klubben, som er Nordens største kjede av spesialbutikker innen lyd- og bildeprodukter til hjemmet, offentliggjorde i juni 2006 at de i framtida ikke vil selge rene analoge FM-radioer, men kun radioapparater som enten kan ta inn både FM og DAB eller kun DAB. Unntaket er de produkter som i dag kun tilbys med FM-mottaker innbygget. Dette gjelder blant annet de aller fleste hjemmekino-produkter.¹⁷¹ Siden radio i stor grad er et mobilt medium, er også bilindustriens holdning til DAB avgjørende. *Utvalget av bilradioer* er i dag begrenset. I følge Post- og teletilsynet finnes det i dag kun to DAB-bilradioprodukter på det norske markedet.¹⁷² Bilprodusenten Volkswagen vil i følge Norkring tilby DAB som standard i alle sine biler fra 2007.¹⁷³ Håpet er at det etter hvert vil komme flere produkter til dette markedet, slik at DAB i den nærmeste framtid blir standard i biler også fra andre produsenter. *Et politisk vedtak om å stenge det analoge FM-nettet* vil være avgjørende for at salget av DAB-mottakere skal ta seg opp. Det er forståelig at folk er skeptiske til å investere i et nytt radioapparat som ikke kan ta i mot de analoge FM-sendingene så lenge FM-radioens framtid ikke er avklart. Myndighetene har imidlertid presisert at det analoge FM-nettet ikke kan stenges før store deler av befolkningen har tilgang til en DAB-mottaker.¹⁷⁴ Dersom myndighetene følger Digitalradioutvalget sin anbefaling og vedtar en stenging av det analoge FM-nettet i år 2014, vil radiolytterne ha et helt annet utgangspunkt når de skal kjøpe seg et nytt radioapparat.

5.1.7 DAB-teknologiens framtid i Norge - innspill til den videre prosessen

I desember 2004 ga Kultur- og kirkedepartementet, den gang under ledelse av Statsråd Valgerd Svarstad Haugland, Medietilsynet¹⁷⁵ i oppdrag å nedsette en arbeidsgruppe for DAB i Norge. Denne arbeidsgruppen vil heretter bli referert til som Digitalradiogruppen, og må

¹⁶⁹ Digitalradiogruppen 2005:80-81

¹⁷⁰ Digitalradiogruppen 2005:81

¹⁷¹ dabdigitalradio.no 15.06.06

¹⁷² Post- og Teletilsynet 2006

¹⁷³ Norkring 2006

¹⁷⁴ St.meld.nr. 62 (1996-1997)

¹⁷⁵ Daværende Statens Medieforvaltning

ikke forveksles med det tidligere omtalte Digitalradioutvalget som er aktørene sitt samarbeidsorgan. Digitalradiogruppen besto av representanter fra Medietilsynet, Norkring, Elektronikkbransjen, NRK, P4, Kanal 24, Radio 2 Digital og Norsk Lokalradioforbund. Gruppen hadde blant annet som formål "[...] å identifisere tiltak som kan legge til rette for overgangen fra analog til digital radio (DAB)".¹⁷⁶ Dette initiativet signaliserer trolig et ønske fra myndighetenes side om å gi aktørene en større langsiktighet i forhold til satsingen på DAB, samt avklare DAB-radioens framtid i Norge.

Digitalradiogruppen mener at en digitalisering vil være avgjørende for at radiomediet skal kunne beholde sin stilling i framtida. Rapporten konkluderer blant annet med at DAB vil være den beste løsningen for distribusjon av radio i Norge i framtida. Arbeidsgruppen legger blant annet vekt på at DAB vil gi lytterne et økt radiotilbud og gi gode betingelser for allmennkringkasting. Digitalradiogruppen legger samtidig vekt på at en overgang til DAB er langsiktig og ressurskrevende prosess, både for aktører og for befolkningen. Gruppen anbefaler derfor at DAB-radioens framtid bør avklares i løpet av inneværende Stortingsperiode (2005-2009), og at det analoge FM-nettet slukkes i 2014.¹⁷⁷

Det er flere grunner til at 2014 er anbefalt både av NRK og Digitalradiogruppen som et passende tidspunkt for å stenge det analoge FM-nettet. For det første har utviklingen av DAB kommet veldig langt. Det digitale sendernettet er godt utbygd, salget av DAB-radioer er godt i gang, og vi har i dag et mangfoldig digitalt radiotilbud. For det andre er det ressurskrevende å distribuere radiokanalene både analogt og digitalt. NRK ønsker derfor at perioden med dobbeldistribusjon skal gjøres så kort som mulig. Dessuten er det analoge FM-nettet gammelt. Videre distribusjon av radio i det analoge nettet krever derfor at aktørene i tillegg til å bygge ut det digitale DAB-nettet, vil måtte bruke penger på å oppgradere FM-nettet. Da 2014 ble foreslått som tidspunkt for et teknologiskifte, hadde P4 og Kanal 24 analoge konsesjoner som varte til 31. desember 2013.¹⁷⁸ Disse konsesjonene vil som jeg har vært inne på kunne forlenges til 2020, men aktørene ønsker fortsatt en overgang i 2014. Å bygge ut det digitale sendernettet til full dekning vil ta noen år, og det vil også ta noen år før hele befolkningen har skaffet seg DAB-mottakere. En overgang fra analog radio til digital DAB-radio er en langsiktig prosess, og aktørene mener derfor at et slikt teknologiskifte ikke kan gjennomføres før den tid.

¹⁷⁶ Digitalradiogruppen 2005:10

¹⁷⁷ Digitalradiogruppen 2005

¹⁷⁸ Digitalradiogruppen 2005:108-109

Digitalradiogruppens rapport ble i januar 2006 sendt ut på høring. Rapport fikk flere kritiske kommentarer. IKT Norge, som er en av DAB teknologiens største kritikere, mener at radiodistribusjonen i Norge bør digitaliseres, men at alternative teknologier bør vurderes. Dette er et syn som støttes av blant andre Orkla Media AS.¹⁷⁹ Andre instanser, som blant annet Barne- og likestillingsdepartementet og Metro Radio AS, påpeker at Digitalradiogruppen hovedsakelig besto av institusjoner og organisasjoner som har klare interesser knyttet til innføringen av DAB digitalradio, og at myndighetenes beslutningsgrunnlag derfor må kompletteres.¹⁸⁰

Nåværende Kultur- og kirkeminister Trond Giske avholdt i november 2006 en pressekonferanse om DAB. Giske offentliggjorde her at kapasiteten på de ulike frekvensblokkene skal omorganiseres. NRKs kanaler skal i all hovedsak flyttes fra riksblokka til regionblokka. Dette vil føre til at distriktene får bedre DAB-dekning, og sikre publikum bedre tilgang til NRKs distriktssendinger. NRK får med dette disponere hele kapasiteten i regionblokka, som gir plass til 7-8 kanaler. Denne omorganiseringen vil frigjøre kapasitet i sendernettet, og dette vil kunne føre til økt aktør- og kanalmangfold på DAB. Det viktigste som kom fram på denne pressekonferansen, var imidlertid at de private radiokringkasternes konsesjoner vil bli forlenget til 2020. Kanal 24 har fått tilbud om å ha sendinger på DAB fram til 2014, med mulighet til forlengelse til 2020, mot at de opprettholder sine konsesjonsforpliktelser. P4 har fått tilbud om å forlenge sin digitale konsesjon til 2020 mot at selskapet opprettholder sine allmennkringkasterforpliktelser på det analoge nettet like lenge. I tillegg til dette har Radio 2 Digital fått mulighet til å forlenge sin digitale konsesjon til 2020 mot at de opprettholder sine konsesjonsvilkår. Hensikten med å forlenge disse konsesjonene er å sikre kringkasterne mer stabile rammevilkår. Dette gir aktørene mulighet til å legge langsiktige planer for sitt DAB-tilbud. I følge myndighetene skal kringkasterne med dette kunne gjennomføre sine planer om å bygge ut distribusjonsnettet til å nå ut til 80 % av befolkningen. Disse endringene innebærer i følge Giske allikevel "[...] *ikke* at DAB digitalradio pekes ut som framtidig digital radiostandard."¹⁸¹ Selv om DAB-radioens framtid fortsatt er uavklart tyder denne pressekonferansen, etter min mening, på at også den nåværende regjering ønsker en videre utbygging av DAB.

¹⁷⁹ IKT Norge 2006, Orkla Media AS 2006

¹⁸⁰ Barne- og likestillingsdepartementet 2006, Metro Radio AS 2006

¹⁸¹ Kultur- og kirkedepartementet 22.11.06a, Kultur- og kirkedepartementet 22.11.06b, Kultur- og kirkedepartementet 22.11.06c

NRK har hatt hovedansvaret for å finansiere utbyggingen av det digitale sendernettet. Dette samt dobbeldistribusjon av kanalene er meget ressurskrevende. NRK ønsker derfor større langsiktighet i forhold til digitaliseringsprosessen. NRKs videre satsing på DAB vil være avhengig av om, og eventuelt når, de politiske myndigheter vedtar radioens framtid. Selv om statsråd Giske inntar en avventende holdning, har kringkastingsaktørene, i følge NRKs radiosjef Øyvind Vasaasen "[...] fått de nødvendige politiske avklaringer om veien videre, og det kommer nye digitale kanaler på lufta".¹⁸² Digitalradiogruppens arbeid og departementets føringer har med andre ord ført til en ny giv i NRK. Selskapet har varslet at de om kort tid vil lansere flere digitale radiokanaler, og disse vil bli presentert i neste kapittel.

5.2 Norsk DAB-satsing i internasjonalt perspektiv

Vi har i det foregående sett at NRK i samarbeid med de andre aktørene i Digitalradiogruppen har valgt å bygge ut et digitalt distribusjonsnett for DAB. Vi har også sett at aktørene gjennom aktiv markedsføring har bidratt til at en betydelig del av den norske befolkning har gått til anskaffelse av digitale radiomottakere, til tross for DAB-radioens uavklarte framtid.

Også i Storbritannia er DAB-radioens framtid uavklart. BBC ønsker i likhet med NRK en snarlig avklaring. Selskapet utredet i 2004, på oppdrag fra the Secretary of State for Culture, Media and Sport, en rapport som omhandler utviklingen av DAB digitalradio i Storbritannia. BBC anbefalte her at regjeringen innen en periode på tre år burde avgjøre om det analoge distribusjonsnettet skal stenges, og når dette eventuelt skal skje.¹⁸³ Myndighetene i Danmark har heller ikke avgjort om og eventuelt når det analoge FM-nettet skal stenges, men DAB-radioens framtid er allikevel sikrere her enn i de fleste andre land. Danske myndigheter har nemlig besluttet at DAB skal være et supplement til FM på permanent basis.¹⁸⁴ Jeg vil i det følgende se på hvordan allmennkringkastingsselskapene BBC og Danmarks Radio har forholdt seg til den uavklarte situasjonen. Dette vil bli sett i sammenheng med NRKs satsing på DAB.

BBC og Danmarks Radio har i likhet med NRK sett det analoge FM-nettets begrensninger, og de ønsker derfor en digitalisering av radiodistribusjonen. BBC og DR har også valgt å satse på DAB som framtidens radiostandard. DAB har i følge BBC vært en suksess i Storbritannia.¹⁸⁵

¹⁸² elmag.no 16.03.07

¹⁸³ BBC 2004, www.culture.gov.uk

¹⁸⁴ Digitalradiogruppen 2005:127

¹⁸⁵ BBC 2004

Landet blir beskrevet som ”lokomotivet” innen DAB, og utviklingen har kommet langt her i forhold til ellers i Europa. Jeg vil i dette kapitlet konsentrere meg om infrastrukturen for DAB, selskapenes kanaltilbud vil jeg komme tilbake til i neste kapittel. Det er imidlertid verdt å nevne at britiske radiolyttere i dag har tilgang til omkring 400 lokale, regionale og riksdekkende DAB-kanaler. BBC står for en stor del av disse kanalene. Den offensive satsingen på å utvikle kanaler har ført til at britiske radiolyttere i stor grad har tatt i bruk den nye teknologien.¹⁸⁶ Danmark er i tillegg til Storbritannia ett av de landene som har satset mest på DAB i Europa, en satsing DR har tatt stor del i.

5.2.1 Politiske rammebetingelser

Kringkastingssektoren i Storbritannia og Danmark er i likhet med i Norge regulert av landets myndigheter, og de politiske rammebetingelsene er derfor avgjørende for utviklingen av en ny teknologisk standard for distribusjon av radio. I både Storbritannia og Danmark har de politiske myndigheter vært meget positive til utviklingen av DAB. BBC og DR har blitt oppfordret av de politiske myndigheter til å satse på DAB, og dette er en av grunnene til at DAB har vært en suksess i de to landene.

Et teknologiskifte er en kostnadskrevenende prosess, og aktørene ønsker derfor langsiktighet. Dette ønsket har britiske myndigheter innfridd. Britiske kringkastere har for det første fått tildelt digitale konsesjoner som gjelder for 12 år. I tillegg har aktørenes analoge konsesjoner blitt forlenget med åtte år i forbindelse med inngåelse av de digitale konsesjonene. Britiske myndigheter har stilt færre innholdskrav til digital radio enn til analog radio og de har gitt kringkasterne skattefritak og lavere avgifter på sin virksomhet.¹⁸⁷ Selv om myndighetene er meget positive til DAB har de ikke vedtatt at det analoge sendernettet skal erstattes av digital distribusjon av radio via DAB.

Også i Danmark har de politiske myndigheter inntatt en svært positiv holdning til DAB. Den 14. mars 2000 besluttet danske myndigheter at DAB skal innføres på permanent basis og Danmarks Radio ble i den forbindelse utnevnt som ”lokomotiv” for denne utbyggingen. Myndighetene gjorde det klart at aktørene ikke bare skulle distribuere eksisterende radiokanaler på DAB, men at de skulle benytte seg av den digitale teknologien til å opprette nye radiokanaler. Medieavtalen fra 2000 sier samtidig at: ”Det må forventes, at analog

¹⁸⁶ www.worlddab.org, Digitalradiogruppen 2005, Norkring 2006:17

¹⁸⁷ BBC 2004, Digitalradiogruppen 2005:121

udsendelse af landsdækkende og regional radio ophører i løbet af 10-15 år.”¹⁸⁸ De politiske myndigheter har imidlertid ikke vedtatt at FM-nettet skal stenges og DR distribuerer derfor flere av sine kanaler på begge plattformer.

BBC og DR har altså hatt klarere rammebetingelser å forholde seg til enn NRK. Britiske og danske myndigheter har oppfordret BBC og DR til å satse på DAB. Disse selskapene har derfor hatt et annet utgangspunkt i forhold til sin DAB-satsing enn NRK har hatt. Norske myndigheter har verken oppfordret til eller frarådet fra en slik satsing. Stortinget har gitt aktørene frihet til å velge.

5.2.2 Utbygging av sendernett

Allmennkringkasterne BBC og DR er i likhet med NRK forpliktet til å benytte seg av et distribusjonsnett som har universell geografisk dekning. Utbyggingen av det digitale sendernettet i Storbritannia har pågått i over ti år. Allerede i 1995 kunne omkring 60 % av Storbritannias befolkning i praksis ta imot DAB-sendinger fra en av landets 27 sendere. Siden den gang har det blitt opprettet flere sendere, og dekningsgraden for DAB er nå omkring 85 %. De britiske kringkastingsaktørene planlegger full utbygging av det digitale distribusjonsnettet slik at DAB i framtida kan ta over for analog radiokringkasting.¹⁸⁹

I Danmark ble det digitale sendernettet påbegynt i 2002, da med én nasjonal og to regionale senderstasjoner. Det nasjonale nettverket ble offisielt åpnet i oktober samme år med en dekning på 65 %, og det ble fullført medio 2004 med en utendørs dekning på omkring 80 % og en innendørs dekning på 70 %. I følge underdirektør i Teknologisk Stab i DR, Paul Samsøe, er selskapets mål å ha 100 % utendørs dekning år 2008 og 100 % innendørs dekning innen utgangen av 2010. Landets topografi og størrelse er en av grunnene til at sendernettet har så høy dekningsgrad. Man kan nå ut til store deler av det lille flate landet med forholdsvis få hovedsendere.¹⁹⁰ Vi ser med dette at utbyggingen av det digitale sendernettet har kommet langt i alle de tre landene. Når man sammenlikner dekningsgraden i Norge, Storbritannia og Danmark synes jeg at en dekningsgrad på 70 % er forholdsvis mye tatt i betraktning av vi bor i et meget kupert og langstrakt land.

¹⁸⁸ Kulturministeriet 2000

¹⁸⁹ BBC 2004, www.bbc.co.uk

¹⁹⁰ www.dr.dk/dab/bagomsamsoe.htm, www.nordini.dk, www.dabradio.dk, www.worlddab.org

5.2.3 DAB-mottakere

Selv om BBC startet med radiosendinger på DAB allerede i 1995 fantes det ikke digitale mottakere på det britiske markedet før i 1997. Grunnen til dette er at radioprodusentene ønsket at sendenettet og kanaltilbudet skulle være på plass før de startet å produsere mottakere. Utbyggingen av sendernettet og utviklingen av et mangfoldig digitalt kanaltilbud har ført til at flere og billigere DAB-mottakere har kommet på markedet noe som igjen har økt salget. Ved utgangen av 2005 var det solgt omkring tre millioner DAB-mottakere i Storbritannia.¹⁹¹ I Danmark var det ved utgangen av 2004 solgt totalt 40 000 DAB-mottakere.¹⁹² Også her økte salget av mottakere i 2005. I følge TNS Gallup ble det da solgt mer enn 200 000 digitale mottakere i Danmark, noe som betyr at over 450 000 dansker over 12 år fikk tilgang til en DAB-radio.¹⁹³ DAB hadde med andre ord en mye større utbredelse i Storbritannia og i Danmark enn i Norge, hvor det på samme tid var solgt i underkant av 60 000 DAB-radioer.

5.2.4 Samarbeid

DAB digitalradio er også i Storbritannia og i Danmark et resultat av samarbeid mellom ulike nasjonale og internasjonale aktører. BBC samarbeidet med kommersielle aktører om å utvikle teknologien for DAB, og de har samarbeidet om å bygge ut det digitale sendernettet. Man har også sett et sterkt engasjement fra detaljhandlere og produsenter av DAB-mottakere i Storbritannia. Dette har i tillegg til myndighetenes rammevilkår vært avgjørende for at BBC og de kommersielle aktørene har valgt å satse på DAB.¹⁹⁴ Danmarks Radio har blant annet samarbeidet med radioprodusenten Bang & Olufsen. I 1996 produserte Bang & Olufsen 500 DAB-radioer som ble fordelt ut til et representativt utvalg av den danske befolkning, men også særlig interesserte radiolyttere og fagfolk. Disse apparatene skulle gi DR informasjon om utvalgets lyttervaner, noe som har hjulpet DR med å planlegge sin DAB-satsing videre.¹⁹⁵

5.3 Noen foreløpige konklusjoner og to nye problemstillinger

Vi har her sett at DAB-radioens framtid i Norge, Storbritannia og Danmark fortsatt er uavklart. Vi har også sett at NRK, på tross av dette, har bidratt til at det digitale distribusjonsnettet for DAB, sett i relasjon til Storbritannia og Danmark, er forholdsvis godt

¹⁹¹ BBC 2004, Ofcom 2005, www.worlddab.org, Digitalradiogruppen 2005, Norkring 2006:17

¹⁹² WorldDAB 2005, www.nordini.dk

¹⁹³ <http://www.dabradio.dk/dabnyheder/nyheder.php>

¹⁹⁴ BBC 2004

¹⁹⁵ www.dr.dk/dab/bagomMichael.htm

utbygd. NRK ønsker i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen en snarlig avklaring av DAB-radioens framtid. Selskapet har signalisert at de ikke vil finansiere en utbygging ut over 80 % dekning før Stortinget har fastsatt en dato for analog utfasing. Vi har også sett at salget av DAB-mottakere har gått tregere her i landet enn i Storbritannia og Danmark, men at omsetningen har eskalert de siste par årene. Dette er en forutsetning for at vi i framtida skal kunne få en full overgang til DAB digitalradio.

Hvordan vil en digital infrastruktur vil kunne påvirke den rolle NRK har som allmennkringkaster, og vil en digital infrastruktur gi NRK gode forutsetninger for å opprettholde sin rolle som allmennkringkaster?

5.4 Digital infrastruktur og NRKs rolle som allmennkringkaster

Stortinget opprettet i 1933 kringkastingsmonopolet og allmennkringkasteren NRK. Myndighetene ønsket at radioens sendinger skulle komme hele samfunnet til gode, og mangelen på radiofrekvenser førte til at myndighetene så seg nødt til å regulere kringkastingsvirksomheten. Staten ville på denne måten sikre hele befolkningen tilgang til radioens sendinger på like vilkår, og radiokringkastingen ble med dette å betrakte som et offentlig gode.

Prinsippet om universell geografisk dekning er like viktig i dag som det var på 1920- og 1930-tallet da allmennkringkasterne NRK, BBC og Danmarks Radio ble opprettet. En av forutsetningene for at DAB i framtida skal kunne ta over for analog kringkasting av radio er nettopp at de digitale radiosendingene er tilgjengelige for hele befolkningen. Stortinget ga i 1998 kringkastingsaktørene frihet til å velge om de ønsket å utvikle et digitalt radiotilbud og i hvilket tempo dette skulle skje. Aktørene fikk også frihet til å velge hvilken distribusjonskanal de ønsket å benytte seg av. Ved valg av distribusjonskanal har aktørene blant annet vært opptatt av at radioens sendinger skal kunne nå ut til hele befolkningen, og de mener at et bakkebasert sendernett er den beste løsningen for distribusjon av digital radio i Norge. Stortinget gjorde det i 1998 klart at DAB ikke kan ta over for FM før det digitale sendernettet har en dekningsgrad tilsvarende NRK P1 sin dekningsgrad som er på 99,97 %. Jeg har i min analyse tatt utgangspunkt i at dette dekningskravet opprettholdes ved en eventuell overgang til DAB. Myndighetene ønsker med dette å sørge for at ”hele” befolkningen også i framtida får tilgang til NRK sine radiosendinger. Allmennkringkastingen vil med dette også i framtida fungere som et offentlig gode.

Norges televisjon AS (NTV) fikk i juni 2006 tildelt konsesjon for å etablere og drive Norges framtidige bakkenett for digital-tv. NTV har forpliktet seg til å etablere og drive et senderanlegg som skal sikre ”hele” befolkningen tilgang til kringkasternes fjernsynssendinger. I følge konsesjonspapirene er NTV forpliktet til å bygge ut et sendernett som har en dekningsgrad på 95 %.¹⁹⁶ Myndighetene har med andre ord pålagt radiokringkasterne høyere forpliktelser enn fjernsynskringkasterne, og universell geografisk dekning omfatter ikke det samme for radio og fjernsyn.

NRKs radiokanaler har ulik dekningsgrad i det analoge FM-nettet, og selskapets samlede radiotilbud tilfredsstiller derfor ikke kravet om universell geografisk dekning. En av grunnene til dette er at analoge sendinger krever en egen sender for hver enkelt kanal. For å dekke store områder kreves det derfor mange frekvenser og mange sendere. NRK P1 som når ut til 99,97 % av landets befolkning, benytter seg av 53 hovedsendere. P2 som har en dekningsgrad på 99 % benytter seg av 51 hovedsendere, mens Petre som har en dekningsgrad på 96 %, benytter seg av 47 hovedsendere.¹⁹⁷ De politiske myndighetenes føringer er en annen grunn til at selskapets kanaler har ulik dekningsgrad. Stortinget krever at NRK P1 skal være tilgjengelig for ”hele” befolkningen, blant annet fordi P1 er landets beredskapskanal ved nasjonale kriser. Det stilles i følge NRKs sendesjef Oddvar Kirkbakk ingen krav til dekningsgrad for NRK sine øvrige kanaler.¹⁹⁸ Når det gjelder NRKs nisjekanaler, er situasjonen en annen. Disse når kun ut til en mindre del av befolkningen, og har derfor ikke universell geografisk dekning. Kanalene Alltid Klassisk, Alltid Nyheter og mPetre distribueres analogt 13 steder i landet til vel 30 % dekning, i tillegg til at de distribueres på DAB.¹⁹⁹ NRK Gull, NRK Barn og Alltid Folkemusikk distribueres imidlertid kun digitalt. Dersom NRKs samlede kanaltilbud skal fungere som et offentlig gode, hvor alle borgere har lik rett til å benytte seg av selskapets radiotilbud, må alle kanalene kunne mottas av hele befolkningen.

Ved å digitalisere radiodistribusjonen vil alle kanalene i samme frekvensblokk benytte seg av den samme infrastrukturen, og de vil alle få samme dekningsgrad.²⁰⁰ Stortinget vedtok i 1998 at det analoge sendernettet ikke kan stenges før det digitale sendernettet har en dekningsgrad på tilnærmet 100 %. Dersom dette dekningskravet opprettholdes, vil en digitalisering av radiodistribusjonen føre til at store deler av landets befolkning får et større radiotilbud enn de

¹⁹⁶ NTV 2006

¹⁹⁷ Saksopplysninger gitt per e-post av Petter Hox, Distribusjonssjef radio NRK, 17. april 2007.

¹⁹⁸ Saksopplysninger gitt per telefon av Oddvar Kirkbakk, sendesjef i NRK, 24. april 2007.

¹⁹⁹ St.meld. nr. 30 (2006-2007)

²⁰⁰ St.meld. nr. 62 (1996-1997) pkt. 3.2

har i dag. For det første vil alle de tre kjernekanalene til NRK få universell geografisk dekning. Et teknologiskifte vil også føre til flere av selskapets nisjekanaler vil nå ut til flere lyttere. En overgang til DAB vil med andre ord bidra til at en større del av NRKs radiotilbud vil nå ut til "hele folket". Et teknologiskifte vil i følge NRK også føre til at selskapets radiokanaler får bedre lyd kvalitet. Universell geografisk dekning og høy teknisk kvalitet er viktig for NRKs funksjon som et offentlig gode. En digital infrastruktur vil derfor føre til at også i framtida vil kunne fungere som et offentlig gode.

Som jeg har vist i denne oppgaven, fungerer allmennkringkastingsselskapene etter hvert i flere roller; som offentlig gode, i offentlighetens tjeneste og i publikums tjeneste. Endringer i forhold til NRKs rolle i offentlighetens tjeneste og i publikums tjeneste vil i stor grad avhenge av selskapets radiotilbud på DAB. NRKs digitale radiotilbud vil være tema for neste kapittel, og jeg vil der diskutere om en overgang til DAB vil kunne ha innvirkning på NRKs rolle i offentlighetens tjeneste og i publikums tjeneste.

6. Mangfold og fellesskap

Hovedformålet med denne oppgaven er å drøfte om en eventuell overgang til DAB digitalradio vil kunne ha noen innvikning på NRKs rolle som allmennkringkaster. Jeg gjorde i teorikapitlet greie for tre allmennkringkastingsprinsippene; dekning, mangfold og fellesskap. I kapittel 5 tok jeg for meg digitaliseringsprosessens konsekvenser for den geografiske dekningsgraden til NRKs radiokanaler. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvordan NRK har ivaretatt prinsippene om mangfold og fellesskap, og om et teknologiskifte vil kunne ha noen innvirkning på de to allmennkringkastingsprinsippene.

NRK er i kraft av sin rolle som allmennkringkaster forpliktet til å tilby landets befolkning et mangfoldig radiotilbud. I sitt strategidokument *Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2007-2012* har NRK utarbeidet fem omdømmeverdier som beskriver hvordan selskapet ønsker å bli oppfattet av sine omgivelser. NRK ønsker i følge dette dokumentet å bli oppfattet som nyskapende, troverdig, viktig, veldrevet og *mangfoldig*. Kravet om at selskapet skal tilby et mangfoldig innhold, er med andre ord mer enn en forpliktelse pålagt av myndighetene. Mangfold er et viktig prinsipp for selskapets virksomhet, og dette innebærer i følge NRK at:

NRK skal fremme grunnleggende demokratiske verdier.

NRK ønsker at publikum skal oppleve et programtilbud som speiler mangfoldet i samfunnet og synliggjør det flerkulturelle Norge. NRK ønsker å bli oppfattet som en bred og vesentlig kulturformidler og skal i sin virksomhet være forankret i norsk virkelighet og identitet. NRK skal ta vare på, bruke og formidle det norske og det samiske språket.

NRK skal formidle både det tradisjonsrike og det nyskapende, det brede og det smale. Vi skal publisere og være til stede på alle relevante plattformer.

NRK skal være en arena for debatt og meningsutveksling hvor mange skal komme til orde.²⁰¹

I tillegg til å tilby et mangfoldig innhold skal NRK gjennom sin virksomhet bidra til å danne et sosialt, kulturelt og politisk nasjonalt fellesskap, og vi ser at NRK i sin strategiplan også vektlegger dette.

²⁰¹ NRK 2006

Ett av NRKs hovedargumenter for en overgang til DAB er at dette vil legge det tekniske grunnlaget for økt mangfold. Digitale radiosignaler krever mindre overføringskapasitet enn analoge radiosignaler, de er mer frekvenseffektive. Et teknologiskifte vil gi NRK mulighet til å opprette flere radiokanaler. Selskapet mener derfor at en overgang til DAB vil føre til at NRK lettere kan oppfylle sine allmennkringkastingsforpliktelser.²⁰² NRK startet med prøvesendinger på DAB allerede i 1994, og siden den gang har selskapet utvidet sitt kanaltilbud betraktelig. Dette har vært ett av punktene i NRK sin DAB-strategi.

Dette kapitlet vil omhandle NRKs digitale radiotilbud. Hvordan vil den digitale teknologien kunne endre kanaltilbudet i NRK? Finnes det noen sammenfallende tendenser i utviklingen av et digitalt radiotilbud i de tre allmennkringkastingsselskapene NRK, BBC og Danmarks Radio? I tillegg drøfter jeg om en overgang til DAB vil kunne ha betydning for mangfoldet i NRKs radiotilbud og for NRK sin rolle som skaper og opprettholder av et nasjonalt sosialt, kulturelt og politisk fellesskap. Vil en overgang til DAB kunne endre den rolle NRK har som allmennkringkaster?

6.1 NRKs kanaltilbud på DAB

Da Stortinget i 1998 behandlet St.meld. nr. 62 (1996-1997), ble radiofrekvensene fordelt ut fra et ønske om at hver kanal skal ha en kvalitet på 192 kb/s. NRK fikk tildelt 4/6 av kapasiteten i den riksdekkende frekvensblokk, noe som i følge myndighetene skulle tilsvare kapasiteten til fire radiokanaler av høy kvalitet. Den digitale teknologien er mer fleksibel enn analog teknologi, og ved å redusere lyd kvaliteten på kanalene, kan NRK sende flere kanaler på dette frekvensspekteret.²⁰³ I følge Kultur- og kirkeminister Trond Giske kan NRK selv bestemme hvordan dette frekvensspekteret skal fordeles. Dette innebærer at NRK kan avgjøre om de ønsker å sende mange kanaler med lav kvalitet eller få kanaler med høy kvalitet på det tildelte frekvensspekteret.²⁰⁴ NRK har med andre ord relativt stor frihet til å disponere sitt frekvensspekter, og Stortingets retningslinjer fra 1998 er tydelig vis kun en anbefaling, ikke et absolutt krav.

NRK startet med prøvesendinger på DAB allerede i 1994, og selskapet har siden den gang utviklet et mangfoldig digitalt radiotilbud. For å kunne forsvare sin rolle som lisensfinansiert allmennkringkaster, må selskapet opprettholde sine allmennkringkastingsforpliktelser. NRK

²⁰² NRK 2005, Digitalradiogruppen 2005

²⁰³ St.meld. nr. 62 (1996-1997)

²⁰⁴ Dagens Næringsliv 30.11.06

er blant annet forpliktet til å ha et mangfoldig tilbud for det brede lag av befolkningen, men også for minoriteter og særskilte grupper. Dette er et motsetningsforhold som kan være vanskelig å løse. NRK mener at en overgang til DAB vil kunne lette denne utfordringen, fordi den digitale teknologien gir selskapet mulighet til å utvide sitt kanaltilbud. NRK har hatt en tredelt kanalstrategi. Selskapet har for det første valgt å opprettholde sitt *kjernetilbud*, de tre basiskanalene. I tillegg har NRK valgt å opprette *målgruppebaserte nisjekanaler* som henvender seg til de som i følge NRK "[...] kanskje ikke har et like godt tilbud i de eksisterende kanalene". For det tredje har NRK ved flere anledninger opprettet begivenhetsbaserte *ad-hoc-kanaler*.²⁰⁵

6.1.1 Kjernetilbud

Radiomarkedet i Norge har endret seg drastisk de siste tjue åra. Fra å ha én riksdekkende allmennkringkaster som sendte programmer fra én kanal, har vi i dag flere allmennkringkastere og flere riksdekkende radiokanaler. Denne utviklingen har resultert i en endring av radiokanalenes programplanlegging. I monopoltida var det vanlig å *blokkformatere* radiokanalene. Dette innebar at hver blokk eller hvert program ble presentert uten hensyn til hva som ble sendt før eller etter det aktuelle programmet. Man hadde det som kalles en blandet programplanlegging.²⁰⁶ Da P4 i 1993 fikk tildelt konsesjon til å sende riksdekkende reklamefinansiert radio, endret situasjon seg for NRK.²⁰⁷ Fra å være enerådende på riksdekkende radiokringkasting befant selskapet seg nå i en konkurransesituasjon. NRK ga derfor MMI Norsk Monitor i oppdrag å utføre livsstilsundersøkelser som skulle kartlegge lytternes holdninger og verdier. Disse undersøkelsene viste at befolkningen ikke lenger kan betraktes som én homogen gruppe, men som ulike individer med ulike interesser og behov, og at radiotilbudet derfor i større grad må tilpasses de ulike lyttergrupper.²⁰⁸ Et endret kanaltilbud vil føre til at publikums lyttervaner endrer seg. I følge Danmarks Radio velger dagens radiolyttere kanal ut fra kanalens profil eller ut fra ulike "sounds". På bakgrunn av den nye konkurransesituasjonen og MMIs forskningsresultater valgte NRK å omorganisere sitt radiotilbud, og selskapet lanserte "trekanalradioen". Dette innebar at NRK opprettet en tredje riksdekkende radiokanal, NRK Petre, og at blokkformatet ble erstattet av *flateformaterte*, spesialiserte radiokanaler. Flateformateringen innebærer at selskapet utvikler sammenhengende programflater, hvor lytterne ikke plutselig "forstyrres" av programstoff

²⁰⁵ NRK 2000

²⁰⁶ Fossum 1994:84

²⁰⁷ Kultur- og kirkedepartementet 1994

²⁰⁸ Enli 2002

henvendt til en helt annen målgruppe.²⁰⁹ Selskapet valgte derfor å gi sine kjernekanaler ulik profil og ulike målgrupper, og NRKs radiotilbud fikk med dette et nisjefokus.

Å kalle NRKs kjernekanaler for nisjekanaler vil allikevel være misvisende.

Allmennkringkastingsrådet presiserte i sin rapport for kringkastingsåret 2001 at:

[...] den enkelte allmennkringkastingskanal i prinsippet skal tilby bredden av program som faller inn under allmennkringkasterforpliktelsene, selv om en har akseptert en viss profilering av den enkelte kanal innen eksempelvis NRKs radiovirksomhet.²¹⁰

De tre kjernekanalene skal med andre ord alle oppfylle NRKs allmennkringkastingsforpliktelser, som er nedfelt i selskapets vedtekter. De enkelte kanalene skal ha et bredt og variert sjangermessig og tematisk innhold for de ulike målgruppene, og kanalene skal gjennom dette blant annet informere, virke utviklende, og øke befolkningens allmennkunnskap.

NRK P1, Norgeskanalen, har som formål å være NRKs sin brede og folkelige radiokanal. Kanalen søker å ha et helhetlig radiotilbud for lyttere over 30 år, med hovedvekt på nyheter, sport, service, underholdning og ikke minst distriktssendinger. NRK har 12 distriktskontorer som produserer programmer som er rettet mot den delen av befolkningen som bor i det aktuelle distriktet. Distriktskontorene er viktige leverandører av nyheter og aktualiteter til NRKs programproduksjon. En av hovedoppgavene til distriktskontorene er å produsere radiosendinger som formidles via P1s frekvens. Hver morgen, formiddag og ettermiddag kan lyttere over hele landet høre lokale sendinger fra de respektive distriktskontorene. I Oslofjordområdet, hvor DAB-tilbudet er mangfoldig, har DAB-eiere i lengre tid hatt mulighet til å lytte til radiosendingene fra både NRK Østfold og NRK Vestfold i tillegg til NRK Østlandssendingen. NRK Østafjells er også tilgjengelig på DAB i Oslofjordområdet i tillegg til i sitt eget distrikt. NRK Hordaland distribueres via den riksdekkende frekvensblokka, og er derfor tilgjengelig for DAB-lyttere over hele landet. I desember 2005 ble det satt opp nye DAB-sendere i Rogaland, Trøndelag og Tromsø. NRKs tilbud om distriktssendinger via DAB ble med dette kraftig utvidet, og nå kan også distriktssendingene fra henholdsvis NRK Trøndelag, Troms og Rogaland lyttes til via DAB i de aktuelle regionene. Åtte av NRKs distriktssendinger distribueres i dag via DAB, og i følge NRK vil alle distriktssendingene nå

²⁰⁹ DR 1994:60, Fossum 1994:84-85

²¹⁰ Allmennkringkastingsrådet 2002:10-11

ut på DAB i løpet av 2007.²¹¹ Budskapet til P1 er ”Godt selskap!”. Kanalen legger stor vekt på å formidle god musikk til sine lyttere og har som formål å fremme norsk musikk og nye norske talenter. Dette samsvarer med kanalens allmennkringkastingsoppdrag. P1 er i følge NRK Europas største allmennkringkasterkanal, i forhold til folketallet. Ved dramatiske hendelser som krigssituasjoner og naturkatastrofer fungerer P1 dessuten som beredskapskanal.²¹²

NRK spiller en viktig rolle som kulturformidler, og *NRK P2* profilerer seg som Norges ubestridte kulturkanal. Kanalens slagord er ”Radioopplevelser”. P2 er kanalen for dem ”[...] som er innstilt på ny viten, ny innsikt, debatt, kommentarer, analyse, satire, utfordringer og for dem som er aktive kulturkonsumenter”.²¹³ Kanalen har fokus på å tilby sine lyttere en variasjon av smale og brede kulturprogrammer, både tematisk og presentasjonsmessig. P2 kan i tillegg til kulturstoff tilby nyheter, debatt, analyser og samfunnsstoff. Kanalen har en bred musikkprofil og tilbyr sine lyttere alt fra klassisk musikk og jazz til såkalt verdensmusikk.²¹⁴

NRK Petre er NRKs ”ungdomssatsing” og har radiolyttere fra 15 til 30 år som sin hovedmålgruppe. Kanalen er i følge NRK Norges største radiokanal for unge mennesker. Petre ønsker å tilby sine lyttere et variert og allsidig programtilbud. Kanalen har på dagtid en bred ungdomsprofil med blant annet musikk, nyheter og underholdning, og på kveldstid sendes nisjeprogrammer for smalere lyttergrupper innenfor denne aldersgruppen. Petre har som formål å formidle god og variert musikk, og fokuserer i likhet med både P1 og P2 på å fremme norsk musikk. Kanalen presenter musikk fra så vel etablerte som uetablerte artister, i tillegg til en stor variasjon i sjangere.²¹⁵

Siden våren 1994 har NRKs tre kjernekanaler sendt parallelt på det analoge og det digitale distribusjonsnettet. I og med at NRK er forpliktet til å tilby en mangfoldig meny, kan det være vanskelig å gjøre alle lyttere til lags. For å tekkes den moderne radiolytter, er det i følge Norkring nødvendig at aktørene skreddersyr innhold for den enkelte radiolytter.²¹⁶ Den digitale teknologien har gitt selskapet mulighet til å utvide sitt kanaltilbud, og NRK har valgt å opprette målgruppebaserte nisjekanaler. Disse kanalene skal være et supplement til

²¹¹ NRK 2004, NRK 20.12.05, elmag.no 16.03.07

²¹² www.nrk.no/, NRK 2004

²¹³ NRK Radio i ny drakt, PR-materiell i Fossum 1994:8

²¹⁴ NRK 2004

²¹⁵ NRK 2004, NRK 30.08.04, NRK 02.04.04

²¹⁶ Norkring 2006:8

kjernekanalene, og de skal gjøre det enklere for NRK å tilfredsstille landets radiolyttere og opprettholde sine allmennkringkastingsforpliktelser.

6.1.2 Målgruppebaserte nisjekanaler

En del av NRKs DAB-strategi har vært å utvide sitt kanaltilbud. Markedsundersøkelser har vist at dagens radiopublikum ikke kan betraktes som én homogen gruppe, men som enkeltindivider med ulike interesser og ulike behov. NRK har på bakgrunn av dette valgt å opprette flere målgrupperettede nisjekanaler for de som ikke har et tilfredsstillende tilbud i de eksisterende kanalene. Disse kanalene har som formål å supplere kjernekanalenes programtilbud.

Flere av NRKs nisjekanaler er basert på eksisterende materiale. NRK produserer store mengder programmer og innslag til sine kjernekanaler, og selskapet sitter på mye materiale som kan benyttes i flere kanaler. Nisjekanalene henter derfor innhold fra selskapets arkiver og presenterer det på en ny måte. Slik kan NRK øke sitt kanaltilbud uten for store kostnader. Dette kalles Digital Synergi Radio (DSR).²¹⁷

Ny teknologi både for produksjon og distribusjon gjør at vi kan gjenbruke innhold og etablere nye tilbud tilpasset spesielle målgrupper. Radiokanalene Alltid Nyheter, Alltid Klassisk og Alltid Folkemusikk er bare starten på en utvikling i retning av stadig mer spesialtilpasset tilbud.²¹⁸

NRKs nisjekanaler inngår ikke i selskapets allmennkringkastingsvirksomhet i dag. Grunnen til dette er at disse kanalene ikke kan mottas av hele befolkningen. Dette vil i følge Allmennkringkastingsrådets rapport for kringkastingsåret 2001 bli revurdert dersom NRKs nisjetilbud blir tilgjengelig for hele befolkningen. NRK kan derfor ikke vise til at sentrale allmennkringkastingsforpliktelser ivaretas av selskapets spesialkanaler. Nisjekanalene må foreløpig ses på som et spesialtilbud for avgrensede publikumsgrupper.²¹⁹

6.1.2.1 Alder

Når en kringkaster velger å organisere kanalene ut fra målgrupper, gjøres dette ofte med utgangspunkt i ulike aldersgruppers interesser. Slik alderssegmentering har vært vanlig i NRK, og selskapet har blant annet lang tradisjon med å sende programmer for den yngre del

²¹⁷ NRK 2000

²¹⁸ NRK 2005

²¹⁹ Allmennkringkastingsrådet 2002:10-11

av befolkningen. Barnetimen for de minste og Lørdagsbarnetimen, som sendes på P1, har lenge vært populære målgrupperettede radioprogrammer.²²⁰ I nyere tid har NRK valgt å videreføre sin alderssegmentering. Selskapet nøyer seg ikke lenger med å opprette programmer for de ulike aldersgruppene, NRK har nå opprettet egne kanaler for de ulike aldersgruppene. Da NRK i 1993 lanserte sin trekanalradio, valgte selskapet å organisere to av sine kanaler på bakgrunn av ulike aldersmålgrupper. NRK P1 er kanalen for de over 30 år, mens Petre har unge mennesker mellom 15 og 30 år som sin hovedmålgruppe.²²¹

Barn og unge er viktige målgrupper for NRK. I 2000 opprettet derfor NRK tenåringskanalen *mPetre*, som i følge kanalens hjemmesider er "[...] en rendyrket musikk kanal for deg som liker energisk musikk".²²² *mPetre* har i likhet med Petre som formål å fange opp unge radiolyttere. NRK ønsker å skape en merkevarelojalitet til radioen. Dette er en bevisst strategi fra NRK sin side for å få unge lyttere til å holde seg til NRK når de blir eldre.²²³ I tillegg til å ha sendinger på DAB har *mPetre* sendinger på FM 13 steder i landet til vel 30 % dekning.²²⁴ NRK har opp gjennom historien sendt barneprogrammer på P1, og i oktober 2006 fikk barna endelig en egen radiokanal, *NRK Barn*. På kanalen sendes både nye og gamle barneprogrammer som blant annet hørespill, fortellinger og musikk for barn i alderen tre til tolv år. NRK ønsker i framtida å styrke sin satsing på barn og unge. Selskapet har planer om å opprette et barneunivers som skal omfatte en TV-kanal, en Internettportal og en digital radiokanal, som skal få navnet *NRK Super*. DAB-kanalen NRK Barn vil med dette skifte navn til NRK Super. NRK ønsker på denne måten å gi barna et bedre og bredere radiotilbud.²²⁵

På samme tid som *mPetre* ble opprettet, lanserte NRK sin store satsing på urban radio, *NRK Metro*. Kanalen skulle være et alternativt tilbud til unge voksne "urbane" radiolyttere mellom 25 og 45 år. NRK Metro hadde som formål å lede et gjennombrudd for DAB i Norge. Kanalen skulle i følge daværende radiodirektør Tor Fuglevik "[...] ta med seg lyttere over i den digitale framtida". NRK Metro levde ikke opp til forventningene og ble lagt ned etter bare åtte måneders drift.²²⁶

²²⁰ Dahl & Bastiansen 1999

²²¹ www.nrk.no

²²² NRK 29.08.00c, <http://rita.nrk.no/community/klanen/mPetre/>

²²³ NOU 2000:15:163

²²⁴ St.meld. nr. 30 (2006-2007)

²²⁵ www.nrk.no, www.nrk.no/informasjon/nyheter_om_nrk/5761713.html, Saksopplysninger gitt per e-post av Øyvind Vasaasen, Radiosjef i NRK, 19. mars 2007.

²²⁶ NRK 2000, digi.no 01.03.00, digi.no 01.11.00

En egen digital radiokanal for et godt voksent publikum har også lenge vært blant NRK sine planer. I oktober 2006 lanserte selskapet DAB-kanalen *NRK Gull* som er rettet mot den delen av publikum som har vokst opp med NRK. Kanalen baserer seg først og fremst på eksisterende arkivmateriale, som for eksempel Søndagsposten og programmer med Erik Bye, i tillegg til at den setter fokus på aktuelle nyhetssaker, blant annet ved bruk av eksisterende arkivmateriale. NRK Gull gir også lytterne mulighet til å komme med programønsker fra NRK sitt rikholdige arkiv.²²⁷

6.1.2.2 Etnisitet

En annen måte å organisere målgrupperette kanaler på er å ta utgangspunkt i etnisitet. Som allmennkringkaster er NRK blant annet forpliktet til å "[...] legge særlig vekt på sin rolle som utvikler og formidler av norsk og samisk kunst og kultur." Selskapet har siden 1946 hatt faste radiosendinger for den samiske befolkningen på NRK P1, og selskapet har i dag daglige sendinger for denne befolkningsgruppen. *NRK Sámi Radio* har som formål å speile det samiske samfunnet og har derfor et variert programtilbud. Kanalen sender blant annet kulturprogrammer, service- og underholdningsprogrammer, dokumentar- og debattprogrammer samt nyhets- og aktualitetsprogrammer. NRK Sámi Radio startet med prøvesendinger på DAB høsten 1999 og kanalen har i dag sendinger på både FM og DAB. Det digitale distribusjonsnettet er foreløpig ikke fullt utbygd i Nord-Norge, men NRK Sámi Radios sendinger kan nås via DAB i Karasjok og Kautokeino i tillegg til i store deler av Sør-Norge.²²⁸

Norge er i dag et flerkulturelt samfunn, og NRK er forpliktet til å tilby radioprogrammer for så vel brede som smale lyttergrupper. Allerede i 1996 lanserte NRK ideen om å opprette en egen radiokanal for innvandrere i Norge, men selskapet har foreløpig ikke valgt å etablere en slik kanal.²²⁹

6.1.2.3 Musikk

I følge Bastiansen og Dahl var radioen opprinnelig primært et musikkmedium, og store deler av radiokanalenes sendetid består også i dag av nettopp musikk.²³⁰ Professor ved University of Westminster, Paddy Scannell peker på at det aldri har eksistert noen felles musikk-kultur i en befolkning. Det finnes enormt mange ulike musikkssjangere, og spennvidden mellom de

²²⁷ www.nrk.no/informasjon/nyheter_om_nrk/5761713.html

²²⁸ NRK Sámi Radio, Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

²²⁹ NTBtekst 15.01.96

²³⁰ Bastiansen & Dahl 2003:248

ulike sjangrene er for stor til at en hel befolkning kan like den samme musikken. De ulike sjangrene har alle sitt eget publikum, noe som medfører at én radiokanal umulig kan tilfredsstille en hel befolknings musikalske ønsker. I følge Scannell var det nettopp på grunn av musikken at BBC i utgangspunktet valgte å fordele sitt radiotilbud på flere ulike nisjekanaler.²³¹

Flere andre kringkastere har også valgt å opprette nye radiokanaler med basis i ulike musikkjangere, og denne musikkformateringen er viktig i forhold til å bygge en klar kanalprofil. I følge medieforsker Gunn Sara Enli ser man en tendens til at kringkasterne kartlegger og definerer målgruppens musikksmak, og lar dette være retningsgivende for all musikk som spilles på kanalen.

Lyttene skal gjenkjenne kanalens identitet gjennom musikken. Kanalens musikktilbud er formatert for å appellere til en bestemt målgruppe, og omvendt unngå å støte bort lyttere ved å spille musikk de ikke liker. Desto smalere denne målgruppen er, desto smalere vil musikken være.²³²

DAB-teknologien har gitt NRK mulighet til å utvide sitt kanaltilbud, og selskapet har blant annet valgt å opprette musikkformaterte nisjekanaler.

Da NRK på midten av 1990-tallet skulle starte prøvesendinger på DAB, valgte selskapet å lansere nettopp en musikkformatert radiokanal. *NRK Alltid Klassisk*, som var NRKs aller første DAB-satsing, startet sine sendinger allerede 1. juni 1995. Kanalen var den gang verdens første heldigitale radiokanal!²³³ Som allmennkringkaster er NRK forpliktet til å formidle norsk musikk. Den heldigitale radiokanalen *NRK Alltid Folkemusikk*, som ble lansert i desember 2004, har som formål å fremme et bredt spekter av den norske folkemusikken, og NRK kan med dette presentere noe av det arkivmaterialet som i de senere årene har blitt digitalisert.²³⁴

NRK har på det nåværende tidspunkt to digitale musikkformaterte nisjekanaler; *Alltid Klassisk* og *Alltid Folkemusikk*. NRK ønsker å utvide sitt digitale radiotilbud ytterligere, og selskapet presenterte 15. mars 2007 sin nye digitale radiopakke. Denne pakka inneholder blant annet ytterligere en musikkformatert radiokanal, *NRK Jazz*. Kanalen vil ifølge NRK starte sine sendinger i løpet av sommeren 2007. NRK Jazz vil foreløpig ha sendinger på DAB

²³¹ Scannell 1981 i Scannell 1992:320

²³² Enli 2002

²³³ NRK 29.08.00a

²³⁴ NRK 07.12.05, Kampanje 23.09.05c

kun på nattestid, men hele døgnet på DTT og Internett.²³⁵ Selskapet opprettet også i år 2000 en jazzkanal. Kanalen, NRK Alltid Jazz, eksisterte i kun noen få døgn. I en pressemelding som ble sendt ut i forbindelse med kanalens lansering, skrev NRK at det ikke forelå noen ”[...] konkrete planer om når de kan få NRK Alltid Jazz på lufta som et fast tilbud. Det er usikkert om, eller eventuelt når, det blir en jazzkanal i NRK-regi.”²³⁶

Tidligere radiosjef i NRK, Nils Heldal, uttalte i 2004 at selskapet hadde planer om å opprette en radiokanal for hardrock.²³⁷ NRK har foreløpig ikke opprettet noen slik kanal, men 1. november 2006 lanserte konkurrenten P4 DAB-kanalen P4 Bandit, som ønsker å tilfredsstille både gamle og nye rockeentusiaster, og her spilles både tradisjonell og mer moderne rock.²³⁸

Et teknologiskifte vil gi de eksisterende kringkasterne mulighet til å opprette flere kanaler samtidig som det vil gi nye aktører mulighet til å opprette radiokanaler. Dette vil føre til at konkurransen om radiolytterne øker. Danmarks Radio mener at det er viktig at en allmennkringkaster er bevisst på at de har et kanaltilbud for hele befolkningen.

En radio i folkets tjeneste, der skal betjene hele befolkningen med et alsidigt tilbud bør tilsvarende formatere et antal af sine kanaler efter målgrupper og/eller musikprofil. Al forskning viser, at især musikvalget er udslagsgivende for hvilken station, lytterne vælger.²³⁹

Kanalenes musikktilbud er med andre ord avgjørende for allmennkringkasternes lytteroppslutning og dermed også for deres legitimitet. Ved å opprette musikkbaserte nisjekanaler, kan NRK tilby sine lyttere et bredere og mer omfattende musikktilbud. Dette vil etter min mening kunne være med på å styrke NRKs rolle som kulturformidler.

6.1.2.4 Tema

NRK har også valgt å lansere radiokanaler med bakgrunn i ulike tema og ulikt innhold. I tillegg til å underholde sitt publikum har en allmennkringkaster som NRK blant annet til formål å opplyse og informere befolkningen. Selskapet legger derfor stor vekt på å tilby nyheter og aktualiteter. Etter å ha hatt prøvesendinger på DAB i noen år, ønsket NRK å utvide sitt digitale radiotilbud, og selskapet valgte å opprette en *nyhets- og aktualitetskanal*. *NRK Alltid Nyheter*, som er Norges eneste nyhetskanal på radio, ble lansert våren 1997. Selv om

²³⁵ NRK 15.03.07, Saksopplysninger gitt per e-post av Øyvind Vasaasen, Radiosjef i NRK, 19. mars 2007.

²³⁶ digi.no 08.12.00

²³⁷ Propaganda 10.08.04

²³⁸ VG 13.09.06

²³⁹ DR 1994:61

selskapet i nesten to år hadde erfaring med å produsere radio for DAB, var også NRK Alltid Nyheter i utgangspunktet et digitalt prøveprosjekt. Prosjektet må ha vært vurdert som vellykket, for kanalen eksisterer fortsatt. NRK Alltid Nyheter er en DSR-kanal. Dette innebærer at kanalen har ”sugerør” til nyhetsstoffet i blant annet NRK1, NRK 2, P1, P2, Petre, Tekst-TV og utenlandske kanaler som blant annet Sveriges Radio og BBC. Alltid Nyheteres redaksjon syr ved hjelp av disse kildene sammen en 24 timers nyhetskanal. Hver hele time sendes NRK Dagsnytt sine nyhetsbulletiner. Disse skal på få minutter gi lytterne en oversikt over de viktigste nyhetene. Kanalen har også mer inngående nyhetsreportasjer, samt kommentarer og analyser fra interne og eksterne eksperter. Alltid Nyheter dekker samlet sett et bredt spekter av nyheter, med blant annet økonomi og næringsliv, sportsnyheter og direktesendinger fra viktige hendelser. NRK Alltid Nyheter er i følge NRK spesielt rettet mot et publikum som er opptatt av hva som skjer i verden rundt oss.²⁴⁰

I januar 2000 opprettet NRK sin tredje DAB-kanal, *NRK Stortinget*. Kanalen distribueres i dag kun på nettradio, men NRK Stortinget hadde sendinger på FM fram til september 2005 og på DAB i Oslofjordområdet fram til sommeren 2006. Kanalen har direktesendinger fra møtene i Stortinget, og lyden går direkte fra mikrofonen på talerstolen og ut til lytterne. Kanalen er i følge NRK ”[...] en forlengelse av vårt parlamentariske demokrati – en kanal som ufiltrert sender alt som sies fra Stortinget og Odelstingets talerstoler”. I noen tilfeller vil også journalister fra NRK sin distrikts- og nyhetsdivisjon kommentere debattene.²⁴¹ Siden høsten 2003 har DAB-eiere i Oslofjord-området også hatt mulighet til å lytte på en radiokanal som sender direkte fra møtene i Oslo Bystyre.²⁴²

Sport interesserer store deler av den norske befolkning, og er derfor et viktig satsingsområde for NRK. Høsten 2006 opprettet selskapet nettradiokanalen *NRK Sport*. Kanalen er i likhet med flere av NRKs andre nisjekanaler en synergikanal som henter stoff fra andre deler av selskapets programproduksjon. NRK Sport vil i følge radiosjef Vasaasen lanseres på DAB i løpet av sommeren 2007.²⁴³

Meteorologisk Institutt har i en årrekke sendt ”Værvarsel for småbåttbrukere” på FM-nettet i området Ytre Oslofjord. Denne tjenesten har siden våren 2005 også blitt distribuert på DAB i Indre og Ytre Oslofjord. DAB-kanalen, som har fått navnet metOSLOFJORD, benytter seg av

²⁴⁰ NRK 11.09.00, NRK 01.11.05

²⁴¹ NRK 19.12.00, digi.no 13.01.00

²⁴² NRK 11.12.03, Saksopplysninger gitt per e-post av Øyvind Vasaasen, Radiosjef i NRK, 19. mars 2007.

²⁴³ VG 23.11.06, Saksopplysninger gitt per e-post av Øyvind Vasaasen, Radiosjef i NRK, 19. mars 2007.

NRK sine frekvenser. Kanalen deler plass med NRK P1 Østlandssendingen, Østfoldsendingen og Vestfold-, Buskerud- og Telemarksendingen.²⁴⁴

I Oslofjordområdet er det regionale distribusjonsnettet for DAB fullt utbygd, og frekvenskapasiteten bedre enn ellers i landet. I juni 2005 ble kanalen *NRK P1 Oslofjord* lansert. Kanalens sendinger består i hovedsak av musikk, men redaksjonen produserer også sendinger med aktualiteter for Oslofjordområdet. Kanalen har også samsendinger med moderkanalen NRK P1, og sender blant annet Østlandssendingens morgen-, formiddags- og ettermiddagssendinger, Nitimen og nyheter.²⁴⁵

6.1.3 Midlertidige kanaler

DAB-teknologien er mer fleksibel enn den analoge FM-teknologien. Dersom NRK senker kvaliteten på én eller flere av sine kanaler, kan selskapet opprette flere radiokanaler uten at tilbudet i de andre kanalene blir berørt. NRK har ved flere anledninger benyttet seg av denne muligheten og opprettet midlertidige ad-hoc-kanaler.

I februar 2005 lanserte NRK Sámi Radio DAB-kanalen *NRK Sámi Radio Xtra*. Kanalen har ikke daglige sendinger, men har blant annet overføringer fra plenumsmøtene i Sametinget og fra Samisk parlamentarisk råd. I tillegg benyttes kanalen i forbindelse med ulike kultur- og idrettsarrangementer.²⁴⁶ Også NRK Østfold har opprettet midlertidige DAB-kanaler. Dette skjedde blant annet i forbindelse med åpningen av den nye Svinesundsbrua i 2005, og i forbindelse med serieåpningen i fotball i 2005 der hele kampen mellom Fredrikstad og Lyn på Ullevål Stadion ble sendt.²⁴⁷

I november samme år hadde den midlertidige musikkkanalen *NRK DAB Livemaratón* sendinger. Kanalen, som levde i 72 timer, sendte opptak fra 35 konserter med både norske internasjonale artister. Selskapet ønsket med dette å teste ut mulighetene for å opprette midlertidige kanaler i forbindelse med ulike begivenheter. I tillegg ønsket NRK på denne måten å presentere noe av sitt arkivmateriale for eksisterende DAB-lyttere, samt lokke nye lyttere over på DAB.²⁴⁸ I forbindelse med Ibsen-året 2006 opprettet NRK DAB-kanalen, *NRK*

²⁴⁴ http://met.no/kyst_og_hav/batvar.html, Saksopplysninger gitt per e-post av Ole Nielsen, Statsmeteorolog ved Meteorologisk Institutt, 21. mars 2007. 2. mai 2007 lanserte NRK i samarbeid med Meteorologisk institutt en egen DAB-kanal for båtfolket. Kanalen gir full oversikt over været i indre Oslofjord og kystværet fra svenskegrensa i øst til Åna-Sira i vest (Digitalradioutvalget 30.04.07).

²⁴⁵ www.nrk.no

²⁴⁶ NTB 09.02.05

²⁴⁷ Kampanje 23.09.05d

²⁴⁸ NRK 22.11.05, NRK 16.11.05

Bare Ibsen. I perioden 24. til 26. mars sendte kanalen åtte av Ibsens dramaer. Dette var Radioteaterets opptak fra 1950-tallet.²⁴⁹ Sommeren 2006 opprettet NRK en midlertidig DAB-kanal hvor de tilbød et utdrag av det unike og rikholdige radioarkivet selskapet har opparbeidet seg gjennom 70 år med radiosendinger. *NRK Retro*, som hadde sendinger i perioden 2. til 5. juni 2006, presenterte ”høydepunkter fra NRKs arkiver med kjente og kjære stemmer fra radiohistorien”. Kanalen sendte programmer fra 1935 og fram til i dag, med blant annet innslag fra *Ungdommens radioavis*, *Reiseradioen* og *Ti i skuddet*.²⁵⁰ Fra 25. september til 1. oktober 2006 arrangerte NRK *Ekstremværuka*, hvor vær og klima var tema i alle kanalene til NRK. Selskapet opprettet da en midlertidig DAB-kanal som sendte innslag fra flere av NRKs programmer, blant annet fra *Norgesglasset* som sendes på NRK P1, og *Verdt å vite* som sendes på NRK P2. Kanalen sendte i tillegg innslag hentet fra NRKs rikholdige programarkiv, musikk som er relatert til temaet, samt nyheter om været.²⁵¹

Muligheten til å opprette slike midlertidige digitale radiokanaler gir NRK en enorm fleksibilitet. Selskapet kan på denne måten dekke aktuelle hendelser og begivenheter uten at det går ut over de andre kanalenes fastsatte program.

6.1.4 NRKs digitale radiotilbud – noen strategier for videre utvikling

Vi har i det foregående sett at NRK som en del av sin DAB-strategi har utviklet et mangfoldig radiotilbud. Selskapet har valgt å opprettholde sine tre generelle allmennkringkastingskanaler som alle henvender seg til ulike målgrupper. Disse kanalene har til formål å tilby et bredt og variert tematisk og sjangermessig innhold til de enkelte målgruppene. NRK har i tillegg opprettet et stort antall faste og midlertidige målgruppebaserte nisjekanaler. Den digitale teknologien har med andre ord ikke bare har bidratt til at NRK har fått økt kanaltilbud, teknologien har også bidratt til at NRK har fått et utpreget målgruppefokus og et større nisjefokus.

Flere av NRKs faste kanaler distribueres i dag både analogt og digitalt. Unntaket er NRK Alltid Folkemusikk, NRK Gull, NRK Barn og P1 Oslofjord som kun distribueres digitalt.²⁵² NRK Alltid Klassisk, Alltid Nyheter og mPetre distribueres på DAB, men har også en analog dekningsgrad på vel 30 %. Å distribuere radiokanalene fra flere plattformer er imidlertid

²⁴⁹ NRK 26.01.06, NRK 13.03.06

²⁵⁰ dabdigitalradio.no 02.06.06

²⁵¹ www.nrk.no/nyheter/ver/ekstremveruka/1.1010995

²⁵² NRK har i tillegg kanalene NRK Stortinget, NRK Petre Urørt, NRK 5.1 og NRK Sport som i dag kun distribueres via nettradio.

meget ressurskrevende, og NRK ønsker derfor at perioden med dobbeldistribusjon skal bli så kort som mulig. Selskapet ønsker å bruke mindre ressurser på distribusjon og mer ressurser på programskapning og utvikling av nye tjenester på DAB.²⁵³ I 2004 vedtok derfor NRKs styre at nisjekanalene Alltid Nyheter, Alltid Klassisk og mPetre skal tas av FM-nettet i løpet av 2007.²⁵⁴ Disse kanalene har i flere år blitt distribuert både analogt og digitalt, og kanalene har derfor opparbeidet seg en betydelig lyttermasse. Samlet på både FM og DAB har Alltid Nyheter i snitt 75 000 lyttere, mens Alltid Klassisk og mPetre har henholdsvis 28 000 og 53 000 lyttere per dag.²⁵⁵ NRK håper at kanalenes lyttere vil følge med over på den digitale plattformen, og det forventes at en slik avvikling vil kunne føre til et økt salg av DAB-mottakere i Norge.²⁵⁶ NRK ønsker med andre ord å "tvinge" "Alltid-kanalenes" lyttere over på DAB, og i følge forhenværende radiosjef Tor Fuglevik er selskapets DAB-strategi som følger: "Vi har samme strategi som dop. Vi gjør folk avhengige av produktet vårt, og så kutter vi de digitale kanalene våre fra FM-båndet, sånn at folk må kjøpe seg DAB-mottakere".²⁵⁷

Kultur- og kirkeminister Trond Giske misliker NRKs strategi. Giske mener at et slikt vedtak ikke kan settes i verk før det har vært oppe til behandling i NRKs generalforsamling, noe som betyr at det må forelegges den sittende Kulturministeren. Forhenværende kringkastingssjef John G. Bernander mente derimot at NRKs styrevedtak var gyldig, og at "Alltid-kanalene" vil bli tatt av det analoge nettet etter planen. Bernander argumenterte blant annet med at NRK kun har hatt midlertidige konsesjoner for disse kanalene i det analoge nettet, og at disse konsesjonene nå løper ut. Samferdselsdepartementet er imidlertid "[...] av den oppfatning at fortsatt FM-distribusjon av de Alltid kanaler som distribueres til befolkningen per i dag, er av så vidt stor samfunnsmessig betydning [...]." Departementet har derfor vedtatt å forlenge kanalenes konsesjoner til å gjelde ut 2007.²⁵⁸ Styret i NRK forutsatte at minimum 15 000 DAB-apparater skulle være solgt før selskapet kunne sette vedtaket ut i livet.²⁵⁹ Bare i år 2005 ble det solgt 55 000 DAB-mottakere i Norge, så dette kriteriet vil ikke være noe hinder for at vedtaket skal realiseres. Myndighetene ønsker altså at NRKs "Alltid-kanaler" fortsatt skal distribueres på FM, mens NRK ønsker at disse kanalene skal bli DAB-only-kanaler.

²⁵³ NRK 14.12.04 Dagens Næringsliv 24.12.05, Kampanje 23.09.05b

²⁵⁴ NRK 14.12.04

²⁵⁵ uke 17, 2006. Kanalenes lyttertall på DAB isolert har ikke vært mulig å oppdrive. (Saksopplysninger gitt per e-post av Tor M. Eide, 1. desember 2006).

²⁵⁶ Post- og Teletilsynet 2006

²⁵⁷ Dagens Næringsliv 02.03.00, NRK 29.10.01

²⁵⁸ Samferdselsdepartementet 13.10.06, Samferdselsdepartementet og Post- og Teletilsynet tildeler frekvenstillatelse som gir bruksrett til frekvenser. Dette etter Ekomlovens § 6-2 (Digitalradiogruppen 2005:102).

²⁵⁹ Dagens Næringsliv 24.12.05

Situasjonen er med andre ord uavklart, NRKs ”Alltid-kanaler” distribueres fortsatt (mai 2007) både analogt og digitalt.

Kultur- og kirkedepartementets beslutning om å forlenge de kommersielle kringkasternes digitale radiokonsesjoner til år 2020 har konsekvenser også for NRK. Dette gir selskapet mer stabile rammevilkår og større langsiktighet, og NRK ønsker derfor å fortsette sin satsing på DAB.²⁶⁰ Selskapet har signalisert at de kommer til å utvide sitt kanaltilbud, men hvor mange kanaler NRK kommer til å ha i framtida, kan vanskelig vites. Tidligere radiodirektør Nils Heldal uttalte i 2004 at han ” [...] tviler på om NRK kommer til å publisere en rekke nye kanaler innen public service-segmentet i forbindelse med utviklingen innen digital radio (DAB). Det går an å lage en masse jukeboks-kanaler og la musikken gå i sirkel. Jeg tror ikke det er så lurt [...]”²⁶¹ Tendensen viser imidlertid at NRKs ledelse i dag ikke deler Heldals bekymring. Selskapet har som sagt planer om å utvide sitt kanaltilbud ytterligere, og tendensen viser at NRKs framtidige radiotilbud mest sannsynlig vil bestå av tre generelle kjernekanaler og en mengde spesialiserte målgruppebaserte nisjekanaler.

Min analyse har vist at den digitale teknologien har bidratt til at NRKs radiotilbud har blitt ytterligere målgruppefokuset og nisjefokuset. Jeg ønsker i det følgende å kartlegge det digitale radiotilbudet i de to allmennkringkastingsselskapene BBC og DR. Hensikten med dette er å undersøke om det finnes noen sammenfallende tendenser i forhold til hvordan den digitale teknologien påvirker allmennkringkasternes radiotilbud.

6.2 NRKs digitale radiotilbud sett i relasjon til BBC og Danmarks Radio

Storbritannia anses for å være selve ”lokomotivet” for utviklingen av DAB digitalradio.²⁶² Dette gjelder også på programsiden. BBC startet med DAB-sendinger i september 1995. Selskapet startet friskt med hele fem riksdekkende radiokanaler som sendte både analogt og digitalt; Radio 1, Radio 2, Radio 3, Radio 4 og Radio Five Live. Siden den gang har selskapet jobbet iherdig med å bygge ut det digitale sendenettet og utvide det digitale radiotilbudet. I september 2001 vedtok britiske myndigheter at BBC skulle få utvide med fem heldigitale radiokanaler. Dette førte til at selskapet i 2002 hadde sin største kanalutvidelse noen sinne da de heldigitale kanalene Five Live Sports Extra, 6 Music, 1Xtra, BBC Asian Network og BBC

²⁶⁰ elmag.no 16.03.07

²⁶¹ Propaganda 10.08.04

²⁶² Digitalradiogruppen 2005:22

7 ble opprettet.²⁶³ BBC World Service startet sine sendinger på DAB samme år. BBC har i dag 11 riksdekkende DAB-kanaler, og fem av disse distribueres kun digitalt. Jeg har i denne oppgaven valgt å konsentrere meg om kringkasternes riksdekkende radiotilbud, men det er også verdt å nevne at BBC har et stort antall regionale og lokale radiokanaler. Selskapet kan tilby fem regionale og 28 lokale DAB-kanaler.²⁶⁴ I tillegg til BBC har det britiske radiopublikum en rekke kommersielle DAB-kanaler å velge mellom. I de fleste større byer i England finnes det mellom 40 og 50 digitale radiokanaler, og i London har innbyggerne tilgang til hele 52 DAB-kanaler.²⁶⁵

Danmarks Radio har inngått en såkalt public service-kontrakt med den danske kulturministeren der selskapet blant annet forplikter seg til å tilby den danske befolkning et mangfoldig radiotilbud. Innføringen av DAB har for DR vært en måte å løse denne utfordringen på. DAB-teknologien har gitt DR mulighet til å opprette kanaler for det publikum som ikke har et tilfredsstillende tilbud på FM.²⁶⁶ DR startet i likhet med BBC prøvesendinger på DAB i 1995, men det var først tre år senere at DR opprettet faste DAB-kanaler, da med kanalene DR Klassisk og DR Plus.²⁶⁷ I september 2000 lanserte DR DAB-kanalen, DR Boogie, og i 2002 lanserte DR fem nye kanaler på DAB; DR Soft, DR Jazz, DR Rock, DR Nyheder og DR Politikk. I oktober samme år åpnet DR sitt digitale sendenett offisielt, og selskapet kunne da tilby åtte ulike temakanaler.²⁶⁸ DR har siden den gang utvidet sitt digitale radiotilbud, og ved utgangen av 2005 hadde Danmarks Radio 16 digitale radiokanaler. DR P1 og DR P3, som startet sine sendinger på DAB i 2005, distribueres både analogt og digitalt. Resten av kanalene er tilgjengelige kun via DAB.²⁶⁹

Det finnes mange likheter mellom NRK, BBC og DRs DAB-strategier. For det første har alle kringkasterne valgt å beholde noen få *generelle kanaler* med et forholdsvis mangfoldig og variert innholdstilbud. BBC har tre digitale kanaler med et variert innhold. Radio 2 tilbyr et bredt spekter av musikk samt nyheter, samfunnsstoff og underholdning, og Radio 4 sender nyheter og aktualiteter i tillegg til kulturelle programmer. I tillegg har BBC den heldigitale kanalen BBC 7 som blant annet sender komedier, drama og litteraturprogrammer, og daglige

²⁶³ BBC 2004, www.bbc.co.uk/rd/projects/dab/dabbbc.shtml

²⁶⁴ www.bbc.co.uk/digitalradio/listen/which.shtml, NTBtekst 27.10.05

²⁶⁵ Ofcom 2005

²⁶⁶ www.dr.dk/dab/bagomMichael.htm

²⁶⁷ DR Plus ble i april 2005 erstattet av DR Kultur og DR Litteratur.

²⁶⁸ www.dr.dk, www.worldddab.org

²⁶⁹ <http://www.dr.dk/dab/>. Disse kanalene er også tilgjengelige via nettradio.

liveprogram for barn.²⁷⁰ DR har i likhet med NRK tre kjernekanaler, som har lik profil med DRs kanaler. P1 som er selskapets brede opplysningskanal, presenterer nyheter, debatter og samfunnsstoff, og P3 presenterer aktualiteter, underholdning og musikk for unge voksne opp til omkring 40 år. NRK distribuerer alle sine kjernekanaler digitalt mens DR kun distribuerer to av sine kjernekanaler på DAB.

Den digitale teknologien har gitt allmennkringkasterne mulighet til å utvide sitt kanaltilbud, og også BBC og DR har i all hovedsak valgt å opprette *målgruppebaserte nisjekanaler* i stedet for generelle allmennkringkastingskanaler med et bredt og variert innhold. En av grunnene til dette kan være at flere allmennkringkastere mener at de gjennom å tilby sine lyttere et mer målrettet program- og kanaltilbud, vil få et mer personlig forhold til sitt publikum.²⁷¹ De ulike lyttergruppene får på denne måten ”sin” radiokanal. Nisjetenkning i forhold til kanaltilbudet er ikke noe som har kommet som et resultat av den digitale teknologien. Vi så allerede i 1993 at NRK valgte å gi sine kjernekanaler ulik profil og ulike målgrupper. Det ser imidlertid ut til at DAB har ført til en ytterligere nisjetenkning hos allmennkringkasterne. BBC og DR sine målgruppebaserte nisjekanaler all hovedsak opprettet med bakgrunn i de samme faktorene som NRKs målgruppebaserte nisjekanaler; *alder*, *etnisitet*, *musikk sjanger* og *tema*.

DR har i likhet med NRK valgt å utvikle radiokanaler med bakgrunn i lytternes *alder*. Som en del av sin DAB-satsing har DR valgt å utvide sitt radiotilbud for barn og unge. Selskapet har to digitale radiokanaler for disse målgruppene; DR Kanon Kamelen²⁷², som ble opprettet 1. januar 2005, sender historier og barnesanger for barn mellom 3 og 6 år, mens DR Barracuda, som ble opprettet i 2005, sender programmer for barn mellom 7 og 12 år. DRs kanal Gyldne Genhør, kan muligens ha vært en inspirasjonskilde for kanalen NRK Gull. Kanalen, som ble lansert sommeren 2005, tar ved hjelp av portretter, satire, revy, viser og slagere lytterne 40-50 år tilbake i tid.²⁷³

I tillegg til å utvikle kanaler på bakgrunn av ulike aldersgrupper, har selskapene lansert kanaler med bakgrunn i publikums *etnisitet*. I 2002 startet BBC Asian Network sine

²⁷⁰ BBC 2005, www.bbc.co.uk

²⁷¹ Steemers 2003:131

²⁷² Kanalen skiftet navn til DR Oline 01.01.06

²⁷³ DR 2006, <http://www.dabradio.dk/>, www.dr.dk/omdr/index.asp?sektion=omdr&subsektion=166&timelinetype=4, www.worlddab.org

sendinger. Kanalen, som er rettet mot den delen av Storbritannias befolkning som har asiatisk opprinnelse, sender en kombinasjon av nyheter og musikk døgnet rundt.²⁷⁴

BBC og DR har også valgt å organisere radiokanaler med bakgrunn i ulike *musikksjangere*. BBC har tre musikkformaterte kanaler. Radio 1 tilbyr i følge BBC den beste og nyeste musikken og er hovedsaklig en musikk kanal for den yngre delen av BBC sine lyttere. 6 Music spiller en blanding av moderne musikk og klassisk rock fra 1960-tallet og fram til i dag, mens 1Xtra sin profil er ”New black music”. På 1Xtra sendes en blanding av nyheter, ”prateprogrammer” og musikk av typen rap, hiphop og R&B. DR har fem musikkformaterte DAB-radiokanaler. DR Jazz spiller musikk fra flere av jazzens ulike sjangere og tidsperioder, og DR Rock tilbyr klassisk rock fra 1960-tallet og fram til i dag. I tillegg til dette har DR kanalene DR Boggie radio, som spiller de nyeste hits og musikknyheter, DR Soft, som spiller dansk og utenlandsk popmusikk fra 1980-tallet og fram til i dag, og DR P2 Klassisk som tilbyr klassisk musikk døgnet rundt.

I likhet med NRK har også BBC og Danmarks Radio valgt å opprette radiokanaler basert på ulike *tema*. De tre allmennkringkasterne har alle som formål å formidle nyheter og aktualiteter til landets befolkning og har derfor valgt å lansere *aktualitetskanaler* på DAB. Den internasjonale nyhetskanalen BBC World Service har vært distribuert via DAB siden 2002. BBC tilbyr i tillegg direkte nyhets- og sportssendinger på kanalen Radio Five Live. DR og NRK sine aktualitetskanaler er forholdsvis like. På DR Nyheder sendes oppdaterte nyheter hele døgnet igjennom, og DR Politikk har direkte overføringer fra folketingssalen. DR har siden 2005 tilbudt sendinger på den digitale *sportskanalen* DR Sport. På kanalen sendes sportsnyheter, reportasjer og direktesendinger fra ulike sportsbegivenheter.

Allmennkringkasterne spiller som jeg har vært inne på, en viktig rolle som kulturformidler. Selskapene ønsker å tilby sine lyttere et kulturelt radiotilbud og har derfor valgt å opprette digitale radiokanaler med et *kulturelt innhold*. BBC har kanalen Radio 3 som tilbyr klassisk musikk, jazz og såkalt verdensmusikk i tillegg til drama-produksjoner og kunstdebatter. På Danmarks Radios kanal DR Kultur sendes kulturnyheter og kulturprogrammer 24 timer i døgnet. I følge radiodirektør i DR, Leif Lønsmann var det meget spesielt at DR åpnet en døgnåpen kulturkanal i april 2005. ”I april er det 80 år siden DR begynte at sende radio, og helt fra starten er radioen blevet set som en viktig kulturbringer”, sier Lønsmann. For de som interesserer seg for litteratur spesielt er DR Litteratur et godt tilbud. DAB-lyttere kan her og

²⁷⁴ www.bbc.co.uk

døgnet rundt høre opplesning av romaner og noveller samt programmer som omhandler forfatterne.²⁷⁵

I tillegg til å opprettholde noen få generelle kanaler med et mangfoldig og variert innhold og å opprette målgruppebaserte nisjekanaler, har også BBC og DR hatt sendinger på *midlertidige DAB-kanaler*. BBC lanserte i 1995 ad-hoc-kanalen Five Live Sports Extra, som har sendinger fra ulike sportsarrangement.²⁷⁶ I 2004 opprettet DR en egen DAB-kanal i forbindelse med det kongelige bryllup mellom Kronprins Frederik og Mary Donaldson. Kanalen sendte tidligere produsert materiale om det danske kongehus samt sendinger fra ulike arrangement i forbindelse med bryllupet.²⁷⁷

Den digitale teknologien har gitt de tre allmennkringkastingsselskapene mulighet til å utvide sitt radiotilbud. En sammenlikning av radiotilbudet hos de tre selskapene har vist noen sammenfallende hovedtendenser. De tre allmennkringkasterne har for det første valgt å opprettholde noen få generelle allmennkringkastingskanaler med et bredt og variert innhold. Disse kanalene har til formål å tilfredsstille det brede lag av befolkningen. Det er imidlertid verdt å nevne at selv om det finnes likheter i organiseringen av kanaltilbudet hos alle de tre kringkasterne, finner man flest likheter i radiotilbudet til NRK og DR. NRKs og DRs kjernekanaler har samme navn, tilnærmet lik målgruppe og lik profil. Alle de tre kringkasterne har i tillegg valgt å opprette flere målgruppebaserte nisjekanaler, som skal tilfredsstille de lyttergrupper som ikke har et tilfredsstillende tilbud på kjernekanalene. Disse kanalene er i all hovedsak utviklet med bakgrunn i de samme faktorene; alder, etnisitet, musikk sjanger og tema. NRKs og DRs målgruppebaserte nisjekanaler har ytterligere likheter. Flere av disse kanalene har tilnærmet samme navn, samme målgruppe og forholdsvis lik profil. En av grunnene til at man finner flere likheter mellom NRK og DR enn mellom NRK og BBC er lyttermarkedet. For det første er befolkningssammensetning i Storbritannia ulik både den norske og den danske. I tillegg har BBC potensielt mange flere lyttere enn både NRK og DR har. Det er ikke like stor forskjell på den norske og den danske befolkning, og dette påvirker naturlig nok allmennkringkasternes radiotilbud. Det er derfor rimelig å anta man også i framtida vil se likheter mellom NRK og DR sitt radiotilbud. Denne sammenlikningen har imidlertid vist at den digitale teknologien har bidratt til at de tre allmennkringkasternes radiotilbud har fått økt målgruppefokus og nisjefokus.

²⁷⁵ DR 2006, <http://www.dabradio.dk/kanaler/>, www.dr.dk/omdr/index.asp?seksjon=omdr&subseksjon=166&timelinetype=4, www.dr.dk, www.worlddab.org

²⁷⁶ www.bbc.co.uk

²⁷⁷ <http://www.nordini.dk/>

6.3 DAB og allmennkringkasting

Vi har nå sett at NRK som en del av sin DAB-strategi, har valgt å opprettholde sine tre kjernekanaler, som alle henvender seg til ulike målgrupper, og at selskapet i tillegg har valgt å utvide sitt radiotilbud ved å opprette målgruppebaserte nisjekanaler. DAB har ikke bare ført til et økt kanalmangfold, men også et økt målgruppefokus og økt nisjefokus i NRK radio.

I denne delen av kapitlet vil jeg diskutere om den utviklingen vi har sett, også vil bety økt mangfold i NRKs radiotilbud, slik NRK hevder.²⁷⁸ DAB har ført til et økt kanalmangfold, men vil DAB også føre til at NRK får et økt innholdsmangfold? Eller er det slik at en overgang til DAB vil kunne føre til at mangfoldsbegrepet endres?

NRKs radiosendinger har opp gjennom historien spilt en viktig rolle i forhold til å skape og opprettholde et nasjonalt fellesskap og en felles offentlighet, og et sentralt spørsmål er hvorvidt overgangen til DAB vil kunne påvirke denne delen av allmennkringkastingsselskapets funksjon. Vil DAB kunne føre til at allmennkringkastingsbegrepet endres? Vil NRK i en digitalisert framtid være et offentlig gode, og vil selskapet fungere i offentlighetens tjeneste, eller vil NRK i framtida i all hovedsak være en allmennkringkaster i publikums tjeneste?

Jeg tror at et økt og endret radiomangfold vil kunne påvirke NRKs rolle som skaper og opprettholder av et nasjonalt fellesskap og en felles offentlighet. Dette vil jeg drøfte i lys av de to allmennkringkastingsprinsippene; mangfold og fellesskap.

6.3.1 Monopol - Mangfold og fellesskap – hånd i hånd

Mangfold og fellesskap er prinsipper som har ligget til grunn for NRKs virksomhet helt siden opprettelsen. Som jeg påpekte i teorikapitlet, la Telegrafstyret vekt på at den statlige kringkasteren skulle ha et mangfoldig programtilbud. NRK skulle drive "[...] folkeoplysning, undervisning, underholdning og almindelig underretningstjeneste".²⁷⁹ Selv om Kringkastingsloven av 1933 ikke stilte noen krav til programinnhold, lå Telegrafstyrets prinsipper til grunn for NRKs virksomhet. Fram til 1980-tallet, da kringkastingsmonopolet ble oppløst, skulle én radiokanal ivareta selskapets allmennkringkastingsforpliktelser. Selskapet

²⁷⁸ Digitalradiogruppen 2005

²⁷⁹ St.prp. nr 70/1930:36

tilbød på én og samme kanal et bredt og variert tematisk og sjangermessig innhold, NRK hadde et stort såkalt *vertikalt mangfold*.²⁸⁰

I tillegg til å tilby et mangfoldig innhold, skulle NRK gjennom sine radiosendinger være med på å skape og opprettholde et nasjonalt fellesskap og en felles offentlighet. Kringkastingen måtte i følge Telegrafstyret både organiseres og ha en slik programprofil at den virket nasjonalt samlende.²⁸¹ I følge en studie av den britiske kringkastingens utvikling, utført av Scannell og Cardiff, har radioen spilt en viktig rolle i forhold til å skape et nasjonalt fellesskap i den britiske befolkning. Ved opprettelsen av den nasjonale kringkasteren BBC ble musikk og andre kunst- og kulturuttrykk, som tidligere hadde vært utilgjengelig for store deler av befolkningen, tilgjengelig for alle. BBC var med på å skape et mer enhetlig og egalitært samfunn.²⁸² NRK har hatt tilsvarende rolle her i landet hvor befolkningen bor spredt og det er en krevende topografi. Opprettelsen av kringkastingsmonopolet og NRK ble derfor viktig i forhold til å skape en felles identitet, en felles nasjonal referanseramme og en felles offentlighet.²⁸³ ”Alle” lyttet til den samme radiokanalen og til det samme innholdet. I følge tidligere kulturminister Ellen Horn har NRK ”[...] siden de første sendingene gikk på lufta vært en avgjørende nasjonsbyggende faktor for Norge som sosialt og kulturelt fellesskap.”²⁸⁴ NRK var i monopoltida inspirert av Reiths tanke om at allmennkringkasterne skulle formidle en nasjonal enhetskultur. Prinsippene om folkeopplysning og enhetskultur tar utgangspunkt i at noen kulturuttrykk verdsettes høyere enn andre, og at allmennkringkasterne skal formidle en felles kvalitetskultur for hele folket. NRK hadde forholdsvis stor frihet til å bestemme kanalens programinnhold. På grunn av dette, og det faktum at selskapet hadde monopol på å kringkaste radio her i landet, hadde selskapet lenge frihet til å definere hva som var samfunnsrelevant stoff, og hva som var ”god kultur”.

Allmennkringkastingsprinsippene om mangfold og fellesskap gikk i monopoltida hånd i hånd. NRK hadde på én og samme radiokanal et variert og mangfoldig innhold, og ”alle” lyttet til denne radiokanalen. Selskapet var med på skape et nasjonalt sosialt, kulturelt og politisk fellesskap, samtidig som det var uttrykk for en felles offentlighet.

²⁸⁰ DR 1994:39

²⁸¹ St.prp. nr 70/1930:36

²⁸² Scannell & Cardiff 1991:13

²⁸³ Digitalradiogruppen 2005:38

²⁸⁴ Kulturdepartementet 2001

6.3.2 Konkurransen – og endret mangfold

Den 16. desember 1981 offentliggjorde daværende kulturminister Lars Roar Langslet at kringkastingsmonopolet skulle oppløses.²⁸⁵ Dette innebar at NRK ikke lenger hadde enerett til å kringkaste radio og fjernsyn i Norge. Flere aktører fikk mulighet til å opprette radiokanaler, publikum fikk flere kanaler å velge mellom, og NRKs stilling endret seg med dette betraktelig. NRK hadde ikke lenger monopol på å definere hva som var samfunnsmessig relevant og hva som var ”god kultur”. For å unngå å bli marginalisert i den nye konkurransesituasjonen, valgte NRK å opprette flere radiokanaler. Allerede i 1983 lanserte selskapet sin andre radiokanal, P2, og i 1993 ble selskapets tredje riksdekkende radiokanal, Petre, lansert. For å kunne beholde sine lyttere, så NRK seg nødt til å tilpasse de ulike kanalene til ulike målgrupper. Tankegangen om at allmennkringkasteren NRK skulle være en formidler av en nasjonal enhetskultur, ble med monopolets oppløsning erstattet av en forståelse av at publikum består av individer med ulik smak og interesse. De tre kanalene fikk derfor ulik profil, og de henvendte seg til ulike målgrupper. NRKs radiotilbud fikk med dette et nisjepreg.

Den senere tids teknologiske utvikling har ført til at situasjonen til NRK har endret seg ytterligere. DAB-teknologien er mer frekvenseffektiv enn den analoge teknologien, og ved å digitaliserte radiosignalene kan man distribuere flere kanaler på det samme frekvensspekteret som én analog kanal i dag legger beslag på. Dette har for det første gitt NRK mulighet til å opprette flere radiokanaler, men det har også gitt flere aktører mulighet til å opprette riksdekkende radiokanaler.

NRK mener at et teknologiskifte, der DAB tar over for analog kringkasting av radio, er nødvendig dersom radiomediet generelt og NRK radio spesielt skal unngå å bli marginalisert. NRK legger vekt på at en overgang til DAB vil gi selskapet mulighet til å opprette flere radiokanaler, samtidig som det vil kunne øke bredden i programspekteret. I følge NRK vil et lite antall kanaler kunne føre til at smale programmer uten appell til store lytterskarer, blir plassert utenfor beste sendetid eller i verste fall ikke blir laget i det hele tatt. Selskapet mener derfor at et teknologiskifte er nødvendig for at bredden i selskapets programspekter skal sikres og styrkes.²⁸⁶ NRK mener at en overgang til DAB vil gjøre det lettere for selskapet å tilfredsstille alle sine lyttere og dermed oppfylle sine forpliktelser som allmennkringkaster.

²⁸⁵ Bastiansen & Dahl 2003:458

²⁸⁶ Andersen 1997:8

6.3.3 Vil DAB føre til økt mangfold?

Oppløsningen av kringkastingsmonopolet og utviklingen av den digitale teknologien har ikke bare gitt NRK mulighet til å opprette flere kanaler, det har også gitt flere aktører mulighet til å opprette radiokanaler. Nyliberale akademikere er positive til en slik utvidelse av radiotilbudet, og i følge Humphreys og Lang vil dette føre til at allmennkringkasternes paternalistiske programpolitikk opphører.²⁸⁷ NRK kan ikke lenger bestemme hva befolkningen skal lytte til, og selskapet kan ikke lenger organisere sitt program- og kanaltilbud ut fra en idé om at det er de som definerer hva som er samfunnsmessig relevant og ”god kultur”.²⁸⁸ NRK må i dag konkurrere med andre aktører og andre medier om publikums oppmerksomhet. Publikum har fått større frihet til å velge hva de ønsker å lytte til, vi må ikke lenger innrette oss etter kringkasternes programplanlegging på samme måte som tidligere. Forestillingen om at publikum består av en homogen masse, er nå erstattet av tanken om at publikum består av ulike individer med ulik smak og interesser. Ideen om at allmennkringkasterne skulle være formidlere av en nasjonal enhetskultur har med dette blitt erstattet av en valgfrihetsideologi. Publikum ønsker i dag å lytte til kanaler som er tilpasset deres målgruppe, og NRK har derfor valgt å opprette målgruppebaserte nisjekanaler på bekostning av allmennkringkastingskanaler med et generelt innhold. Dette har også ført til at NRK har valgt å erstatte blokkformatet med flateformaterte radiokanaler. Denne utviklingen så vi allerede i 1993, da NRK lanserte sin trekanalradio, men DAB-teknologien har forsterket denne tendensen.

NRKs kanalformatering og målgruppeorientering har blitt kritisert av Allmennkringkastingsrådet. Grunnen til dette er at de enkelte kanalene i prinsippet skal tilby et variert og mangfoldig innhold, og derigjennom fungere som fullverdige allmennkringkastingskanaler.²⁸⁹ I sin rapport fra kringkastingsåret 2000 sier Allmennkringkastingsrådet om P2: ”Mange av kanalens engasjerende og faglig solide program kunne i seg selv gjerne nådd et bredt publikum, men styres utenom de store publikumsgruppene ved den klare målgruppeinnretningen av kanalen.”²⁹⁰ Formateringen og målgruppeorienteringen har dermed ført til at mange lyttere vil kunne gå glipp av ”gode kvalitetsprogrammer”.

²⁸⁷ Humphreys & Lang i Steemers 1998:18

²⁸⁸ Søndergaard 1995:51

²⁸⁹ Allmennkringkastingsrådet 2001, 2002, Medietilsynet 2005

²⁹⁰ Allmennkringkastingsrådet 2001:37

Det økte kanalmangfoldet og flateformateringen av kanalene har også ført til at mangfoldsbegrepet har endret karakter. NRK tilbød i monopoltida et bredt og variert tematisk og sjangermessig innhold på én og samme kanal, selskapet hadde et vertikalt radiomangfold. I dag fordeler den tematiske og sjangermessige bredden og variasjonen seg på flere ulike kanaler. Denne tendensen så vi allerede i 1993, da NRK lanserte sin ”trekanalradio”. Selskapets radiomangfold har dermed gått fra å være vertikalt til å bli horisontalt. En overgang til DAB vil kunne gi NRK mulighet til å opprette flere radiokanaler, og dersom selskapet velger å opprettholde den samme kanalstrategien, vil NRKs horisontale mangfold øke ytterligere.

Overgangen fra et vertikalt mangfold til et horisontalt mangfold innen NRKs radiotilbud får konsekvenser for publikum. Lytterne må selv ta kontroll og regissere sin egen radiolytting dersom de skal få et variert og allsidig radiotilbud.

Professor Michael Tracey mener at allmennkringkasterne har et ansvar i forhold til å utvide lytternes horisont og presentere dem for nye smaker, nye interesser og nye muligheter. Dette er i følge Tracey et viktig aspekt ved allmennkringkastingsideologiens mangfoldsprinsipp.²⁹¹

Blokkformaterte radiokanaler har stor variasjon i tema og sjanger, og på grunn av dette kan det for publikum være vanskelig å forutsi hva det neste programmet vil handle om. Lytterne kan derfor bli introdusert for programmer og temaer de ikke trodde eller visste de var interessert i.²⁹² NRKs flateformaterte nisjekanaler har derimot et relativt lite variert innhold, og for å få et variert innhold må radiolytterne benytte seg av flere av selskapets kanaler. Lytterne må i større grad orientere seg om kringkasternes programtilbud og aktivt oppsøke programmer som de i utgangspunktet ikke visste at de kunne være interessert i.

I perioden 1996-1999 gjennomførte Danmarks Radio og radioprodusenten Bang & Olufsen en undersøkelse om radiolytternes ønsker for framtidens digitale radio. Denne undersøkelsen konkluderte blant annet med at: ”Langt de fleste er stadig flow lyttere, der i høyere grad går efter kendte kanaler, framfor at zappe rundt efter specifikke programmer på tværs af kanaler”.²⁹³ Det digitale kanaltilbudet i Danmark har økt betraktelig siden denne undersøkelsen ble gjennomført, og en dansk studentoppgave fra 2005 utført av Hansen og Linnet viser at danske radiolyttere i dag benytter seg av flere av DR sine kanaler. Oppgaven

²⁹¹ Tracey 1998:27

²⁹² Fossum 1994:84

²⁹³ Harrit 1999:103

viser imidlertid at en tredjedel av radioens lyttere fortsatt ikke zapper mellom de ulike kanalene.

Superbrugerne har lettere ved at danne sig et overblik, over de 18 kanaler og gjøre brug af forskellige genreformaterede kanaler, end de lyttere, som ikke planlægger deres radioforbrug. Ressourcesterke lyttere, som har god tid til at studere programoversigten og tilpasse deres hverdag efter de tidspunkter deres foretrukne programmer bliver sendt, har bedre mulighed for at skabe et individuelt alsidigt radioinnhold end de mere ressourcetsvage lyttere, der tænder for radioen og lytter til noget tilfældigt.²⁹⁴

Hansen og Linnet viser at det er stor forskjell på radiolytterne. Noen er aktive og benytter seg av flere kanaler, mens andre igjen ”gror fast” på én kanal. Dette innebærer at publikums kanalvalg er avgjørende for om de får et mangfoldig radioinnhold eller ei.

Allmennkringkastingsselskaper har opp gjennom historien hatt til formål å fremme offentlig debatt og demokratiske prosesser. En allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste skal sørge for at borgerne får den kunnskap og den samfunnsrelevante informasjon som er nødvendig for at de skal kunne ta del i den offentlige debatt og fatte gode beslutninger. Det at en så liten andel av radioens lyttere zapper mellom kanalene og får et mangfoldig innhold, er i følge Hansen og Linnet foruroligende dersom DAB skal anses som et allmennkringkastingsmedium. Blokkformaterte radiokanaler blandet det ”lette” og det mer ”seriøse” stoffet. Ved å sende noe lettere stoff umiddelbart før eller etter det seriøse stoffet, ble publikum ”lokket” til å lytte til det tyngre innholdet.²⁹⁵ Dette førte til at lytterne ble eksponert for samfunnsrelevant informasjon uten å måtte oppsøke det selv. Vi har sett at NRK har gått bort fra blokkformatet, og at selskapet i dag flateformaterer sine radiokanaler. Selskapet har som en del av sin DAB-strategi, valgt å utvide sitt kanaltilbud, og selskapet har opprettet spesialiserte nisjekanaler som utfordrer de generelle kanaler med et variert og mangfoldig innhold. Dette har gitt radiolytterne mulighet til å skreddersy sitt eget innhold og dermed også sin informasjonsinnhenting. Regjeringen Stoltenberg I uttrykte i St.meld. nr 57 (2000-2001) skepsis til denne tendensen; ”Det vil være et demokratisk problem dersom slik spesialisert informasjon i stor grad erstatter bred og generell samfunnsinformasjon.”²⁹⁶ Dersom man benytter seg av NRKs kjernekanaler, er man sikret et relativt mangfoldig innhold med blant annet samfunnsrelevant informasjon. Ved å benytte seg av bare én av

²⁹⁴ Hansen & Linnet 2005:73

²⁹⁵ Hansen & Linnet 2005:73-74

²⁹⁶ St.meld. nr 57 (2000-2001) Pkt 3.3.1

NRKs nisjekanaler, vil man kunne gå glipp av dette innholdet. En person som kun lytter til Alltid Klassisk, vil aldri bli presentert for samfunnsrelevant stoff som for eksempel nyheter og debatt. En slik utvikling kan føre til at radioen vil kunne gå fra å være et allmennkringkastingsmedium til å bli et rent temamedium.

Politiske og teknologiske prosesser har ført til at NRKs kanalmangfold har økt betraktelig de siste tjue årene. NRK mener i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen at en overgang til DAB vil føre til en ytterligere økning av radiomangfoldet. Denne påstanden kan diskuteres. Et økt kanalmangfold vil ikke nødvendigvis føre til økt innholdsmangfold. Er det heller slik at mangfoldet i NRKs radiotilbud endres?

NRK har opp gjennom historien vært en viktig kulturformidler. Klassisk musikk har alltid vært en viktig del av selskapets radiosendinger, og for å styrke sin satsing på dette innholdet, opprettet selskapet i 1995 DAB-kanalen Alltid Klassisk. Selskapet har også hatt et ønske om å tilby sine lyttere mer folkemusikk, og i 2004 lanserte NRK den heldigitale kanalen Alltid Folkemusikk. Den digitale teknologien har gitt NRK mulighet til å opprette nisjekanaler som kun sender klassisk musikk og folkemusikk. Dette viser at et teknologiskifte ikke nødvendigvis vil gi oss mye nytt innhold, men det vil kunne gi oss mer av det innholdet NRK allerede tilbyr. En overgang til DAB er ingen garanti for økt radiomangfold. DAB vil kunne gi oss et økt kanalmangfold, men ikke nødvendigvis et økt innholdsmangfold.

6.3.4 Hva vil denne utviklingen kunne bety for fellesskapet?

Allmennkringkastingsselskapene har til formål å skape og opprettholde et nasjonalt sosialt, kulturelt og politisk fellesskap. Oppløsningen av kringkastingsmonopolet og utviklingen av den digitale teknologien har gitt nye aktører mulighet til å kringkaste radio, samtidig som det har gitt NRK mulighet til å utvide sitt kanaltilbud. Dette har også ført til at mangfoldet i NRKs radiotilbud har endret karakter, det har gått fra å være vertikalt til å bli horisontalt, selskapet har opprettet målgruppebaserte nisjekanaler i stedet for generelle allmennkringkastingskanaler. Dersom NRK velger å opprettholde den samme kanalstrukturen, vil en overgang til DAB kunne fremme en slik utvikling. Hva vil dette kunne ha å si for NRKs rolle som skaper og opprettholder av et nasjonalt fellesskap og en felles offentlighet?

NRK radio hadde sin gullalder på 1950-tallet. Norge var i følge Bastiansen og Dahl "[...]ett land med én kanal."²⁹⁷ NRK var i monopoltida i hovedsak en formidler av en nasjonal enhetskultur. Gjennom sine programmer søkte selskapet å fremheve det som var felles for landets befolkning, og selskapet hadde til formål å fremme en felles nasjonal identitet. I og med at alle lyttet til de samme radiosendingene fikk hele befolkningen én felles referanseramme.

NRK har i dag et mangfoldig radiotilbud bestående av flere målgruppebaserte nisjekanaler. En slik fragmentering av radiotilbudet har ført til at radioens publikum og befolkningen har blitt segmentert, vi lytter ikke lenger til den samme kanalen og til det samme innholdet. NRKs radiosendinger er ikke lenger med på å skape en felles referanseramme for hele befolkningen. De ulike kanalenes publikum får ulike referanserammer. De som lytter til P1, får en annen erfaringsbakgrunn enn de som lytter til Petre sine sendinger. Mens de generelle og brede kanalene hadde i oppgave å framheve en felles identitet, framhever de spesialiserte nisjekanalene lytternes ulikheter.²⁹⁸ Allmennkringkastingen som tidligere var et uttrykk for en felles nasjonal identitet, har med dette blitt et uttrykk for ulike identiteter. Dette kan føre til at befolkningen fremmedgjøres fra hverandre. NRK som i monopoltida var et uttrykk for et fellesskap og en felles offentlighet, er i dag et uttrykk for flere mindre fellesskap og del-offentligheter.

Denne utviklingen kan ha ført til at allmennkringkastingsbegrepet har endret innhold. Allmennkringkastingsbegrepet kommer som tidligere omtalt av det engelske begrepet *public service broadcasting*. Broadcasting forstås som "the transmission of signals via electromagnetic waves to an indeterminate and potentially vast audience, rather than to a specific recipient."²⁹⁹ Allmennkringkastingsselskapets sendinger har med andre ord til formål å skulle nå ut til et stort antall mottakere, ikke til én bestemt gruppe. Kringkastingsloven definerer kringkasting på samme måte: "Med kringkasting menes utsending av tale, musikk, bilder og liknende med radiobølger eller over tråd, ment eller egnet til å mottas direkte og samtidig av *allmennheten*."³⁰⁰ NRKs målgruppebaserte nisjekanaler har imidlertid ikke til formål å nå ut til én felles offentlighet, de er rettet mot ulike deler av offentligheten. *Broadcasting* er mer eller mindre blitt erstattet av såkalt *narrowcasting*, som defineres som

²⁹⁷ Bastiansen & Dahl 2003:303

²⁹⁸ Committee on Culture, Youth, Education and the Media 1996

²⁹⁹ Thompson 1990:182 (min kursivering)

³⁰⁰ Lov om kringkasting av 4. desember 1992, § 1-1, (min kursivering)

“the transmission of data to *a specific list of recipients*”.³⁰¹ Den senere tids utvikling har dermed ført til at NRK radio har gått fra å være et massemedium til å bli et gruppemedium.

NRKs digitale radiokanal mPetre kan illustrerer denne utviklingen. mPetre er i hovedsak en musikk-kanal som henvender seg til den yngre del av befolkningen, men kanalen er også så mye mer enn bare en radiokanal. mPetre har i tillegg en egen hjemmeside på Internett som kun kan benyttes av registrerte brukere. Medlemmene, som kalles mP3-klanen, bruker hjemmesidens til å chatte og diskutere ulike temaer med hverandre. mP3-klanen består av nærmere 215 000 medlemmer og disse har skapt sitt eget fellesskap og sin egen offentlighet på siden av vår felles nasjonale offentlighet.³⁰²

Vi har sett at politiske og teknologiske prosesser i stor grad har bidratt til at radioen har gått fra å være et massemedium til å bli et gruppemedium. Innføringen av DAB-teknologien tar denne utviklingen enda ett trinn videre, den vil kunne føre til at radioen går i retning av å bli et mer individualisert medium. NRKs radiokanaler har sendinger døgnet rundt. Noen av kanalene har egne sendinger hele døgnet, mens andre igjen har samsendinger med andre kanaler på natta. Dersom noen ønsker å lytte til klassisk musikk, har Alltid Klassisk kontinuerlige sendinger. For den som ønsker å bli oppdatert på nyhetsfronten, er Alltid Nyheter et godt tilbud. Kjernekanalene har nyhetssendinger hver hele time, men dersom man ikke har mulighet til å lytte til nyheter på dette tidspunkt, er NRK Alltid Nyheter et godt alternativ. På denne kanalen sendes oppdaterte nyheter hele døgnet, den sender nyhetsbulletiner hver hele time, og hvert tiende minutt får man de viktigste nyhetsoverskriftene. En slik reprisering fører til at lytterne i mindre grad enn tidligere må innrette seg etter kringkasternes programskjemaer. Dessuten vil DAB-radioene etter hvert kunne motta tilleggsinformasjon som tekst og bilde, og man vil kunne stille inn radioen slik at den finner programmer og temaer den enkelte lytter interesserer seg for. Som Gunn Enli påpeker, vil man etter hvert kunne snakke om ”den personlige radio”. Man kan lytte til hva man vil når man vil.³⁰³

Allmennkringkastingsselskapene har alltid hatt til formål å bygge bro mellom grupper i befolkningen og skape et nasjonalt fellesskap. I St.prp. nr. 1 (1998-1999) sier regjeringen Bondevik I:

³⁰¹ DR 1994:60, www.wikipedia.org (min kursivering)

³⁰² <http://rita.nrk.no/community/klanen/mPetre>

³⁰³ Enli 2002

Det er et viktig mål for regjeringen å sikre mest mulig lik tilgang til nye former for elektronisk kommunikasjon og medier. Det er vesentlig at utviklingen på mediefeltet ikke bidrar til å skape nye sosiale skiller, eller forskjeller mellom kjønn og generasjoner.³⁰⁴

Regjeringen viser her at allmennkringkastingens opprinnelige målsetning fortsatt står ved lag, til tross for at både politiske og teknologiske prosesser har ført til at radioens forutsetninger er betraktelig endret. Allerede i 1993, da NRK lanserte sin trekanalradio, uttrykte kritikere bekymring for at radioen ikke lenger ville være et samlende medium.³⁰⁵ NRKs radiotilbud er betraktelig endret siden den gang. Vi har sett at den digitale teknologien har ført til at selskapets radiotilbud har blitt ytterligere fragmentert, målgruppeorientert og individualisert. Denne utviklingen kan gjøre det vanskeligere for NRK å bygge bro mellom de ulike deler av befolkningen.

Det er i denne sammenheng også verdt å nevne at radiomediets rolle og funksjon er betraktelig endret de siste femti årene. Denne utviklingen begynte på 1960-tallet da fjernsynet startet sine sendinger, og siden den gang har vi fått en mengde andre medier som konkurrerer med radioen om publikums oppmerksomhet. I tillegg til dette har radiolytting gått fra å være en primæraktivitet til i hovedsak å bli en sekundæraktivitet.

NRKs kanalstruktur har ført til en segmentering av radioens publikum. Forskningsleder i TNS Gallup Knut Arne Futsæter mener at en ytterligere segmentering av publikum kan spores i lyttergrunnlaget i NRKs kjernekanaler. Grunnen til dette er at de tre kanalenes publikum forholder seg ulikt til et fragmentert kanaltilbud. P1 er, i følge Futsæter, den kanalen som trolig er minst utsatt for å miste lyttere. En av grunnene til dette lyttergruppens stabile medievaner. I tillegg er denne lyttergruppen, spesielt de over 50 år, forsiktige med å ta i bruk moderne teknologi. P2 er trolig mer sårbar i forhold til å miste lyttere fordi kanalens målgruppe er mer innovativ og selektiv. Den kanalen som trolig vil være mest konkurranseutsatt i en digitalisert radioframtid, er Petre. En av grunnene til dette er at unge mennesker stadig er på søken etter alternative radiokanaler, og de er også de første til å ta i bruk ny teknologi og nye medier.³⁰⁶ Ungdom er den gruppen av radiolyttere som opp gjennom historien har vært minst trofaste. Allerede på 1950-tallet, da NRK kun hadde én radiokanal, fant de unge alternative kanaler. Radio Luxembourg ble tidlig populær blant unge nordmenn. På 60-tallet startet Sveriges Radio en ny kanal med populærmusikk som

³⁰⁴ St.prp. nr. 1 (1998-1999)

³⁰⁵ NRK 29.08.00b

³⁰⁶ Futsæter 1998

hovedsatsing, og denne kanalen ble raskt populær blant ungdommer på Østlandet og i grensetraktene.³⁰⁷ En annen grunn til at Petre vil kunne miste lyttere, er at kanalen henvender seg til en meget heterogen gruppe radiolyttere. ”Det finnes enorme sosio-kulturelle forskjeller mellom de ulike subkulturene innenfor Petre sin målgruppe” sier Futsæter.³⁰⁸ Mange av disse lytterne vil trolig være på søk etter radiokanaler som passer deres preferanser bedre.

Dette peker i retning av at en overgang til DAB vil kunne føre til en ytterligere segmentering av befolkningen, og at DAB vil kunne føre til ytterligere forskjeller mellom de ulike generasjoner. Tidligere kringkastingssjef Einar Førde uttalte i 1996 at NRK må være bevisst på sin rolle som allmennkringkaster, og at en mengde spesialkanaler kan underminere selskapets rolle som allmennkringkaster. Han mente at NRK må være mer opptatt av å bygge bro og skape kontakt mellom generasjonene, enn å segmentere lytterne.³⁰⁹ I følge Futsæter vil de fleste eldre radiolyttere være trofaste mot ”sin” kanal, fortrinnsvis P1. P1 har et forholdsvis variert radiotilbud, og disse lytterne er derfor sikret et relativt mangfoldig innholdstilbud. Den eldre delen av befolkningen vil kunne oppnå et fellesskap på denne kanalen. Yngre radiolyttere vil derimot trolig benytte seg av flere av NRKs kanaler, og NRK vil derfor ikke ha den samme fellesskapsdannende effekten for denne gruppen.

Det at disse lytterne vil benytte seg av flere kanaler, vil imidlertid ikke nødvendigvis bety at de får et mangfoldig radiotilbud. Det vil som jeg har vært inne på tidligere i stor grad være opp til hver enkelt lytter å sørge for dette mangfoldet.

Dette viser at en et fragmentert kanaltilbud gjør det vanskeligere for NRK å nå målsetningen som er å skape et nasjonalt fellesskap gjennom radioens sendinger. De ulike lyttergruppene vil gjennom de ulike kanalene skape et eget fellesskap og en felles del-offentlighet.

6.3.5 Vil mangfold og fellesskap kunne gå hånd i hånd med DAB-teknologien?

Både teknologiske prosesser og politiske prosesser vært med på å endre vilkårene for allmennkringkastingsprinsippene mangfold og fellesskap. I monopoltida gikk disse to prinsippene hånd i hånd. NRK hadde én radiokanal som hadde et bredt og variert innhold, og kanalen hadde et vertikalt mangfold. NRK var landets eneste radiokringkaster og kanalens sendinger var derfor med på å danne et sosialt, kulturelt og politisk nasjonalt fellesskap.

³⁰⁷ Fossum 1994:55

³⁰⁸ Futsæter 1998

³⁰⁹ Syvertsen 1997:135-436

Opphevingen av kringkastingsmonopolet og digitaliseringen av radiodistribusjonen har ført til at mangfoldet i NRKs radiotilbud har endret karakter. Selskapet har i dag et forholdsvis stort antall kanaler, og alle disse kanalene er mer eller mindre målgruppebaserte. Disse kanalene er også mer eller mindre nisjebaserte. Vi har sett at det økte kanalmangfoldet ikke nødvendigvis har ført til et økt innholdsmangfold. Selskapets tematiske og sjangermessige bredde og variasjon fordeler seg i dag på flere kanaler, og NRK har fått et horisontalt radiomangfold. Denne utviklingen har ført til at NRKs rolle som skaper og opprettholder av et nasjonalt fellesskap har blitt utfordret. Dette kan også ha ført til at vår forståelse av et fellesskap har blitt endret. En av grunnene til dette kan være at samfunnet for øvrig har endret karakter de senere årene. Vi lever ikke i et homogent samfunn der mange har den samme bakgrunn og deler de samme erfaringene. Vi lever i dag i et multikulturelt samfunn og enkeltindividene med sine ideer, interesser og behov har fått større spillerom. Utviklingen av NRKs kanaltilbud gjenspeiler denne utviklingen, selskapet har et tilbud til de ulike målgrupper og interessegrupper. Dette har ført til at allmennkringkastingsprinsippene mangfold og fellesskap ikke lenger går hånd i hånd, de er i dag mer eller mindre i konflikt.

Hvordan skal så NRK kunne skape og opprettholde et nasjonalt sosialt, kulturelt og politisk fellesskap i et fragmentert kanalunivers? Dersom det å beholde et fellesskap fordrer at "alle" lytter til den samme radiokanalen og til de samme programmene, og derigjennom får felles referanseramme må følgende oppfylles: NRKs generelle allmennkringkastingskanaler må være tilgjengelige for alle lyttergrupper. Med tilgjengelighet mener jeg for det første fysisk tilgjengelighet. Dette innebærer at kjernekanalene må ha universell geografisk dekning, slik at hele befolkningen kan lytte til disse kanalene. Kjernekanalene må også være tilgjengelige innholdsmessig. Dersom publikum skal velge å benytte seg av disse kanalene, må de tilby et kvalitativt godt innhold som er spennende og appellerende for lytterne. Disse to faktorene, fysisk tilgjengelighet og kvalitet, er en klar forutsetning for at allmennheten skal oppsøke og gjøre bruk av de kanalene som stadig har et allmennkringkastingsoppdrag.

6.3.6 Hva vil et endret radiomangfold kunne bety for NRKs rolle som allmennkringkaster?

Kringkastingssektoren i Norge ble underlagt offentlig kontroll på 1930-tallet. Denne reguleringen er blant annet teknologisk begrunnet. Radiofrekvenser er en knapphetsressurs, og for å sikre hele befolkningen lik tilgang til radioens sendinger så de politiske myndigheter seg nødt til å opprette kringkastingsmonopolet og den offentlig eide allmennkringkasteren

NRK. Allmennkringkastingsvirksomheten ble med dette ansett som et offentlig gode. Stortinget gjorde det i 1998 klart at et eventuelt teknologiskifte ikke vil kunne finne sted før det digitale sendernet har en dekningsgrad på minimum 99,97 %. Myndighetene ønsker på denne måten å sikre hele befolkningen lik tilgang til NRKs radiosendinger, og allmennkringkasteren vil derfor også ved en overgang til DAB kunne anses som et offentlig gode.

God teknisk kvalitet på selskapets radiosendinger er også avgjørende dersom NRK skal kunne være et offentlig gode. NRK mener i likhet med de andre aktørene i Digitalradiogruppen at et teknologiskifte vil sikre radiolytterne bedre lyd kvalitet. Analoge radiosendinger via FM har god kvalitet under optimale forhold, men de analoge signalene er forholdsvis vare for forstyrrelser. Digitale signaler er mer robuste og sendingene vil derfor ha bedre lyd kvalitet.³¹⁰

I tillegg til å være et offentlig gode har NRK tradisjonelt spilt en viktig rolle i offentlighetens tjeneste. Som jeg var inne på i teorikapitlet var Reiths tradisjonelle allmennkringkastingsideologi relativt paternalistisk. Allmennkringkastingsselskapene skulle "tjene allmennheten", og selskapenes virksomhet var derfor basert på tanken om nasjonalt fellesskap og en nasjonal enhetskultur. Kringkasterne skulle opplyse borgerne, gi dem opplevelser, øke deres kunnskap, kritiske sans og evne til refleksjon, de skulle drive folkeopplysning. Dette var viktige prinsipper for en allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste og allmennkringkastingen som et offentlig gode.

Den digitale teknologien og allmennkringkasternes mangfoldiggjøring har bidratt til at allmennkringkastingsbegrepet har endret seg. Et multikanalsystem vil i mindre grad kunne tjene ideen om et nasjonalt fellesskap og en felles offentlighet.³¹¹ I dag er denne ideen i stor grad erstattet av en valgfrihetsideologi. NRK har for det første gitt publikum flere kanaler å velge mellom. I tillegg har selskapet valgt å opprette spesialiserte nisjekanaler som er tilpasset ulike målgrupper. Denne individ- og målgruppeorienteringen har ført til at de tradisjonelle allmennkringkastingsforpliktelsene om folkeopplysning og nasjonal enhetskultur i stor grad har blitt erstattet av prinsipper som pluralisme, kulturelt mangfold og individuelle ulikheter.³¹²

³¹⁰ Digitalradiogruppen 2005

³¹¹ Søndergaard 1999:22-23

³¹² Søndergaard 1995:31, Syvertsen 1994:125

Min analyse har vist at den digitale teknologien har bidratt til at NRK i dag har et fragmentert, individorientert og målgruppeorientert radiotilbud. Den samme tendensen har vi også sett hos de to allmennkringkastingsselskapene BBC og DR. Denne utviklingen har ført til at kringkastingens opprinnelige funksjon har blitt endret. Allmennkringkasterne er ikke lenger opptatt av at det som kringkastes, skal nå ut til en felles offentlighet. Det skal nå ut til ulike deler av offentligheten. Radioen har med dette gått fra å være et folkeakademi som hadde ambisjoner om å høyne folks kulturstandard til å bli en publikumsorientert tjeneste som har som formål å gi et variert tilbud til alle.³¹³ Min analyse har vist at den målsetningen om å være en allmennkringkaster i offentlighetens tjeneste mer eller mindre er erstattet av en målsetning om å være en allmennkringkaster i publikums tjeneste.

³¹³ Bastiansen & Dahl 2003:456, Syvertsen 1991

7. Konklusjon

Allmennkringkastingsbegrepet og allmennkringkasterrollen er i endring. Dette skyldes blant annet teknologiske, kulturelle og samfunnsmessige endringer, holdningsendringer i befolkningen og politiske vedtak. I denne oppgaven har jeg drøftet hvordan et teknologisk skifte, hvor analog kringkasting via FM erstattes av digital kringkasting via DAB, vil kunne påvirke den rolle NRK har som allmennkringkaster.

Denne oppgaven analyserer NRKs rolle som allmennkringkaster i en eventuell DAB-framtid. Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i at analog kringkasting via FM om få år vil bli erstattet av digital distribusjon av radio via DAB. Jeg har tatt for meg utviklinga av DAB fram til i dag, og jeg har sett på aktørenes videre planer. Denne utviklinga har blitt sammenliknet med utviklinga av DAB i Storbritannia og Danmark. Det er imidlertid viktig å framheve at det er stor grad av usikkerhet knyttet til DAB-radioens framtid. Stortinget har på det nåværende tidspunkt ikke fattet noe vedtak om og eventuelt når et slikt teknologiskifte vil kunne finne sted. Min analyse er gir derfor ikke et presist bilde av NRKs allmennkringkasterrolle i framtida. Analysen viser imidlertid hvordan den digitale teknologien kan påvirke NRKs rolle som allmennkringkaster dersom landets politiske myndigheter åpner for en et teknologiskifte for radiomediet, slik de allerede har gjort for fjernsynsmediet.

Endrede politiske og teknologiske rammebetingelser vil imidlertid kunne føre til at DAB ikke blir framtidas radiostandard i Norge. Et utfall vil kunne være at NRK må opprettholde sine analoge radiosendinger, og at DAB forblir et supplement. Et annet utfall kan være at NRK i framtida går bort ifra DAB-teknologien, og velger å distribuere radio kun via FM, Internett og fjernsynets digitale distribusjonsnett. En fjerde løsning kan være at DAB-teknologien erstattes av en annen type digital senderteknologi. Disse løsningene har ikke vært tema for min analyse, og jeg vil derfor ikke uttale meg om hvordan disse vil kunne endre NRKs rolle som allmennkringkaster.

Allmennkringkastingsbegrepet er meget komplekst, og omfatter flere forhold. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i de forhold som omhandler NRKs tilbud til publikum, og jeg har derfor sett bort i fra de strukturelle rammevilkårene for allmennkringkastingen. Min analyse tar utgangspunkt i de forhold som jeg antar påvirkes sterkest av den teknologiske utviklingen. Med bakgrunn i den britiske forskningsinstitusjonen Broadcast Research Unit (BRU) sin definisjon har jeg utarbeidet tre konkrete prinsipper for allmennkringkasting. Dette har jeg

gjort for lettere å kunne registrere eventuelle endringer i allmennkringkastingsbegrepet og allmennkringkasterrollen. De tre allmennkringkastingsprinsippene jeg har valgt å ta utgangspunkt i, er; *dekning, mangfold og fellesskap*.

Allmennkringkastingsbegrepet sier først og fremst noe om hvilken funksjon allmennkringkasterne har i samfunnet.³¹⁴ Allmennkringkastingsselskapene kan for det første fungere som *et offentlig gode*, men de kan også fungere *i offentlighetens tjeneste* eller *i publikums tjeneste*. Det samfunn som mediene skal tjene, er i stadig utvikling, og dette forklarer hvorfor allmennkringkastingsbegrepet og allmennkringkasterrollen også må være foranderlig. Jeg har i denne oppgaven vist hvordan digitalisering påvirker de tre allmennkringkastingsprinsippene dekning, mangfold og fellesskap, og hvordan dette vil kunne påvirke allmennkringkasternes funksjon i samfunnet.

Universell geografisk dekning er ett av allmennkringkastingsideologiens viktigste prinsipper. Stortinget vedtok i 1933 å opprette det statlig eide allmennkringkastingsselskapet NRK. Bakgrunnen for denne opprettelsen var at kringkasting ble ansett for å være et *offentlig gode*, og det var derfor viktig å sikre at radioens sendinger kom hele samfunnet til gode.

Min analyse viser at prinsippet om universell geografisk dekning er like viktig i dag som da NRK ble opprettet. Regjeringen la i 1997 fram St.meld. nr. 62 (1996-1997), som blant annet omhandlet DAB digitalradio. Stortinget ga ved behandlingen av denne meldingen aktørene frihet til å avgjøre om de ønsket å satse på DAB-teknologien, i hvilket tempo dette skulle foregå, og hvilken distribusjonsform de ønsket å benytte seg av. Stortinget gjorde samtidig klart at en eventuell overgang til DAB ikke vil kunne finne sted før det digitale sendernettet har tilnærmet universell geografisk dekning.

NRKs analoge radiokanaler har i dag ulik dekningsgrad. En av grunnene til dette er at hver enkelt kanal krever en egen sender og en egen radiofrekvens. En annen grunn er knapphet på radiofrekvenser. Selskapets kjernekanaler når på det analoge distribusjonsnettet ut til en stor del av befolkningen. P1 har en dekningsgrad på 99,97 %, mens P2 og Petre når ut til henholdsvis 99 % og 96 % av befolkningen. Når det gjelder selskapets nisjekanaler, distribueres kun et fåtall av disse analogt, og de har en begrenset dekningsgrad.

Digitale kanaler krever ikke egne sendere, men kan distribueres i såkalte frekvensblokker hvor én blokk kan romme flere kanaler. Et teknologiskifte, der analog distribusjon av radio

³¹⁴ Søndergaard 1995:17

via FM erstattes av digital distribusjon via DAB, vil derfor føre til at alle de tre kjernekanalene får tilnærmet universell geografisk dekning. Det vil i tillegg føre til at en større del av landets befolkning får tilgang til NRKs nisjekanaler.

Stortinget sikrer gjennom sine rammebetingelser at en større del av NRKs radiotilbud kommer hele samfunnet til gode. NRK vil altså ved en eventuell overgang til DAB digitalradio komme til å inneha sin etablerte funksjon som et offentlig gode.

Mangfold er et annet viktig prinsipp i allmennkringkastingsideologien. Det offentlig eide allmennkringkastingsselskapet NRK ble opprettet blant annet for å sikre hele befolkningen et godt og mangfoldig radiotilbud. Dette er en mediepolitisk målsetning som Stortinget har opprettholdt fram til i dag.

NRKs allmennkringkastingsforpliktelser forutsetter at selskapet har et tematisk og sjangermessig bredt programtilbud, som appellerer til det brede lag av befolkningen, men også til minoriteter og særskilte grupper.³¹⁵ DAB-teknologien gir i følge NRK gode betingelser for allmennkringkasting og bidrar til økt radiomangfold.

Seks DAB-kanaler av høy kvalitet kan distribueres på det frekvensområdet hvor det i dag finnes én analog radiokanal. Den digitale teknologien gir derfor NRK mulighet til å utvide sitt kanaltilbud. Som et ledd i sin DAB-strategi har NRK valgt å opprettholde sine tre kjernekanaler. Disse kanalene henvender seg til ulike målgrupper, men søker å tilby en bredt og variert tematisk og sjangermessig programmeny for sine lyttergrupper. I tillegg har NRK, som en del av sin DAB-strategi, opprettet en rekke målgruppebaserte nisjekanaler som er organisert ut fra faktorer som alder, etnisitet, musikk sjanger og innhold. DAB-teknologien har med andre ord ført til at NRK har fått et økt kanalmangfold, i tillegg til at det har ført til at NRKs radiotilbud har fått et økt målgruppefokus og et økt nisjefokus. Økt kanalmangfold er ikke ensbetydende med økt innholdsmangfold. Min analyse av NRKs radiotilbud har vist at selskapets nye kanaler i all hovedsak tilbyr den samme type innhold som NRK tilbød også før den digitale teknologien ble utviklet. Teknologien i seg selv er dermed ingen garanti for bredde, variasjon og allsidighet. Den kan like gjerne føre til ”mer av det samme”.

Under kringkastingsmonopolet hadde NRK bare én radiokanal som skulle tilby et bredt og variert tematisk og sjangermessig innhold. Selskapet hadde den gang det vi kaller et vertikalt radiomangfold. NRK har i dag en mengde radiokanaler som i sum tilbyr dette mangfoldet. De

³¹⁵ Vedtekter for NRK AS, fastsatt 14. juni 2004

enkelte kjernekanalene har til formål å tilby et bredt og variert innhold tilpasset de ulike målgruppene, og søker på den måten å opprettholde et vertikalt mangfold. Siden DAB-sendingene startet i 1995, har NRK opprettet en mengde nye radiokanaler. I stedet for flere generelle allmennkringkastingskanaler, har selskapet valgt å opprette spesialiserte nisjekanaler som henvender seg til ulike målgrupper. Dette har ført til at den tematiske og sjangermessige bredden og variasjonen fordeles på flere kanaler. NRK har med dette fått et horisontalt radiomangfold.

DAB-teknologien har dermed bidratt til at mangfoldet i NRKs radiotilbud har endret karakter. Mine analyser har vist at den digitale teknologien har resultert i et endret radiomangfold også i de to allmennkringkastingsselskapene BBC og Danmarks Radio. De to kringkasterne har i likhet med NRK valgt å opprettholde noen få generelle allmennkringkastingskanaler, og har i all hovedsak valgt å organisere sitt kanaltilbud ut fra ulike målgrupper og ulike nisjefaktorer.

DAB-teknologien synes å bidra til at allmennkringkastingsselskapenes radiomangfold endres og at mangfoldet i all hovedsak blir ivaretatt i et horisontalt programtilbud. Det er denne kanal- og programutviklingen som politikerne frykter kommer i konflikt med Stortingets mediepolitiske føringer om at NRK skal være brobygger i samfunnet, og som derfor skaper bekymringer hos dem.

Allmennkringkasterne har alltid hatt til formål å skape og opprettholde et *nasjonalt sosialt, kulturelt og politisk fellesskap* og en felles nasjonal offentlighet. Jeg har i arbeidet med denne oppgaven erfart at et endret radiomangfold utfordrer NRKs fellesskapsdannende funksjon.

NRK hadde i monopoltida én radiokanal som hadde til formål å nå ut til ”hele folket”. Selskapets søkte i sine radioprogrammer å fremme det som var felles for landets befolkning og derigjennom skape et nasjonalt fellesskap. NRK har i dag horisontalt kanalmangfold bestående av målgruppebasert radiokanaler. Det endrede mangfoldet og den endrede kanalstrukturen har bidratt til at radioens publikum har blitt segmentert. NRKs målgruppebaserte radiokanaler har ikke til hensikt å nå ut til alle, de søker å nå grupper i befolkningen. De målgruppebaserte nisjekanalene framhever ikke det befolkningen har felles, de framhever noen av de ulikheter som finnes. Denne utviklingen har bidratt til at radioen i stor grad har gått fra å være et massemedium til å bli et gruppemedium. En overgang til DAB digitalradio vil som vi har sett, kunne føre til at kanalmangfoldet i NRKs radiotilbud øker

ytterligere. Resultatet vil kunne bli en forsterket målgruppeorientering, med andre ord et teknologiskifte som ytterligere utfordrer NRKs fellesskapsdannende funksjon.

Min analyse viser at den digitale teknologien har bidratt til at allmennkringkasternes samfunnsmessige funksjon er endret. Allmennkringkastingsideologien var tradisjonelt basert på ideen om at kringkasterne skulle drive folkeopplysning og være formidlere av en nasjonal enhetskultur. Dette var viktige prinsipper for allmennkringkastingen som et offentlig gode og allmennkringkastingens funksjon i offentlighetens tjeneste. Selskapet har som en del av sin DAB-strategi, valgt å øke sitt kanalmangfold samt tilpasse sine kanaler til de ulike målgruppers interesser. Dette har ført til at de tradisjonelle allmennkringkastingsprinsippene om folkeopplysning og nasjonal enhetskultur i stor grad er erstattet av prinsipper som pluralisme, kulturelt mangfold og individuelle ulikheter. NRKs radiotilbud preges i dag av en valgfrihetsideologi. Det viktigste er ikke lenger å skape en felles offentlighet og en felles kulturforståelse men å kunne tilby noe for enhver smak. En overgang til DAB vil med stor sannsynlighet føre til at NRK beveger ytterligere i retning av å bli en allmennkringkaster i publikums tjeneste som har til formål å tilby ”Noe for Alle. Alltid”.

Kildeliste

Litteratur

Andersen, Steinar Q. (1997) *Over den digitale dørstokken*. Oslo: NRK.

Bastiansen, Henrik G. & Hans Fredrik Dahl (2003) *Norsk mediehistorie*. Oslo: Universitetsforlaget.

Berg, Karoline (2004) *Digitale drømmer: en studie av innføringen av DAB-radio i Norge*. Hovedoppgave i Medievitenskap. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

Bondebjerg, Ib (1993) *Elektroniske fiktioner. TV som fortællende medie*. København: Borgen / Medier.

Borum, Finn (1990) 'Om valg af organisations-sociologisk metode', side 39-62 i Ib Andersen (red) *Valg af organisationssociologiske metoder*. København: Samfundslitteratur.

Broadcasting Research Unit (BRU) ([1985] 1988) *The Public Service Idea in British Broadcasting - Main Principles*. London: BRU

Crisell, Andrew ([1986] 1994) *Understanding Radio*. London: Routledge.

Dahl, Hans Fredrik (1999) *Hallo - hallo! Kringkasting i Norge 1920-1940*. Oslo: Cappelen.

Dahl, Hans Fredrik & Henrik G. Bastiansen (1999) *Over til Oslo. NRK som monopol 1945-1981*. Oslo: Cappelen.

Dahl, Ottar ([1967] 2002) *Grunntrekk i historieforskningens metodelære*. Oslo: Universitetsforlaget.

Digitalradiogruppen (2005) *Digitalradio i Norge*.

Enli, Gunn Sara (2002) 'Radio', side 25-31 i Bjørnstad, Nina (red.) & Jens E. Kjeldsen (artikkelred.) *Medienorge 2002. Fakta om norske massemedier*. Kristiansand: IJ-Forlaget

Findahl, Olle (1999) 'Public service. En Bräcklig men seglivad konstruktion', i Carlsson, Ulla (red.) *Public service-TV, Nordiska medieforskare reflekterar*. Göteborg: Nordicom.

Fossum, Henriette (1994) *Radio i tre kanaler: Om omleggingen av de offentlige radioene i Danmark og Norge*. Hovedoppgave i Medievitenskap. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

Futsæter, Knut Arne (1998) *Fragmentering av medielandskapet og oppsplitting av publikum*. I Norsk Medietidsskrift 1/1989.

Gramstad, Sigve (1989) *Kringkasting i folkets teneste. Ei innføring i allmennkringkasting*. Volda: Møre og Romsdal distriktshøgskule.

- Habermas, Jürgen ([1962] 2005) *Borgerlig offentlighet – dens fremvekst og forfall. En undersøkelse omkring et av det borgerlige samfunns grunnbegreper*. Oslo: De norske Bokklubbene.
- Halse, Ketil Jarl & Helge Østbye (2003) *Norsk kringkastingshistorie*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hansen, Kjersti Lyngtun & Anja Elise Øijordsbakken Husebø (2005) *Utbygging av digitalt bakkenett i Norge: NRK og TV 2s motiver*. Arbeidsnotat nr. 9/05. Bergen, SNF (Samfunns- og Næringslivsforsikring AS).
- Hansen, Louise & Andreas Linnet (2005) *DAB- et førerløst tog. En undersøgelse af digital radio i Danmark*. Roskilde, Roskilde Universitetscenter.
[URL: <http://dspace.ruc.dk/bitstream/1800/1216/1/DAB-specialeDONE.pdf>]
- Harrit, Michael Kaaber (1999) *Rapport om DAB forsøg i Danmark. Almennyttigt projekt imellem DR og B&O*.
- Humphreys, Peter & Matthias Lang (1998) 'Digital television between the Economy and Pluralism', side 9-35 i Steemers, Jeanette (red.) *Changing channels: the prospects for television in a digital world*. Luton: University of Luton Press.
- Kringstad, Åse (2004) *Eierskapsregulering - mellom børs og katedral. En analyse av legitimeringsgrunnlaget for regulering av og tilsyn med eierskap i en konvergerende medieindustri*. Hovedoppgave i Medievitenskap. Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- Kvale, Steinar (1990) 'Det kvalitative interview', side 215-240 i Ib Andersen (red.) *Valg af organisationssociologiske metoder*. København: Samfundslitteratur.
- Moe, Hallvard (2003) *Digitaliseringen av fjernsyn og allmennkringkastingens skjebne*. Bergen, Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen.
- Nordal, Aksel Johan Thomas (2004) *Digitaliseringen av bakkenettet: en kringkastingssektor i forandring*. Hovedoppgave i Medievitenskap. Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- Reith, J. C. W. (1924) *Broadcast over Britain*. London: Hodder and Stoughton.
- Scannell & Cardiff (1991) *A social history of British broadcasting*. Oxford: Blackwell.
- Scannell, Paddy (1992) 'Public service broadcasting and modern public life', side 317-348 i Scannell, Paddy, Philip Schlesinger og Colin Sparks (red.) *Culture and Power. A Media, Culture & Society reader*. London: Sage.
- Steemers, Jeanette (2003) 'Public service broadcasting is not dead yet: Survival strategies in the 21st Century', side 123-136 i Lowe, Gregory Ferrell & Taisto Hujanen (red) *Broadcasting and Convergence: New Articulations of the Public Service Remit*. Göteborg: Nordicom, 2003.
- Storsul, Tanja (1998) *Konvergering og konsentrasjon – mediemangfold i en ny medievirkelighet*. Rapport fra prosjektet Internett i endring. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo

[URL: <http://www.media.uio.no/prosjekter/internettiendring/publikasjoner/tekst/storsul/SOL-rapport.pdf>]

Sundet, Vilde Schanke (2004) *Overgang til digital fjernsynsdistribusjon: Argumenter, konflikter og allianser i Norge og Danmark*. Hovedoppgave i Medievitenskap. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

Syvertsen, Trine (1991) 'Kringkasting i 1990-åra: Hvem er mest "public service"?', side 183-195 i Carlsson, Ulla (red.) *Medier, människor, samhälle* [Festskrift til Anita Werner]. Göteborg: Nordicom.

Syvertsen, Trine (1992) *Public Television in Transition: A Historical and Comparative Analysis of the BBC and the NRK*. Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy at the University of Leicester. Publisert som Levende Bilder 5/92, Oslo: KULT / NAVF.

Syvertsen, Trine (1994) 'Vil allmennfjernsynet overleve "den store tv-krigen"?', side 117-128 i *Kulturårboka 1994*. Oslo: Det norske samlaget.

Syvertsen, Trine (1997) *Den store TV-krigen. Norsk allmennfjernsyn 1988-96* Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.

Syvertsen, Trine (1999) 'Hva kan "public service" begrepet brukes til?', side 7-14 i Carlsson, Ulla (red.) *Public service-TV, Nordiska medieforskare reflekterar*. Göteborg: Nordicom.

Syvertsen, Trine (2001) *Kommersialisering, Globalisering og konvergens. Utfordringer for mediepolitikk og medieregulering*. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003, Rapportserien Nr. 31, juli 2001. Oslo: Institutt for Medier og Kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

Syvertsen, Trine (2004) *Mediemangfold: Styring av mediene i et globalisert marked*. Kristiansand S: IJ-forlaget AS.

Søndergaard, Henrik (1995) *Public service i dansk fjernsyn - begreber, status og scenarier*. Rapport til Statsministeriets medieudvalg. København: Medieudvalget.

Søndergaard, Henrik (1999) 'Public service ved vejs ende', side 21-29 i Carlsson, Ulla (red.) *Public service-TV, Nordiska medieforskare reflekterar*. Göteborg: Nordicom.

Thompson, John B. (1990) *Ideology and Modern Culture. Critical Social Theory in the Era of Mass Communication*. Stanford California: Stanford University Press.

Tracey, Michael (1998) *The Decline and Fall of Public Service Broadcasting*. Oxford: Oxford University Press.

Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog og Leif Ove Larsen (2002) *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Refererte dokumenter - Norge

Allmennkringkastingsrådet (1997) Rapport for 1996 - Fredrikstad: Statens Medieforvaltning. [URL: http://www.smf.no/graphics/SMF/Rapporter/Kringkasting/akrapp_1996.pdf].

Allmennkringkastingsrådet (2001) Rapport for 2000 - Fredrikstad: Statens Medieforvaltning.
[URL: http://www.smf.no/graphics/SMF/Rapporter/Kringkasting/akrapp_2000.pdf].

Allmennkringkastingsrådet (2002) Rapport for 2001 – Fredrikstad: Statens Medieforvaltning.
[URL: http://www.smf.no/graphics/SMF/Rapporter/Kringkasting/akrapp_2001.pdf].

Barne- og likestillingsdepartementet (2006) *Høringsuttalelse – Rapport om Digitalradio i Norge*.
[URL: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kkd/hdk/2006/0007/ddd/pdfv/277855-horing_bld.pdf]

IKT Norge (2006) *Høringsuttalelse – Rapport om Digitalradio i Norge*.
[URL: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kkd/hdk/2006/0007/ddd/pdfv/277361-ikt-norge-digradioapril2006.pdf>].

Innst. S. nr. 103 (1997-1998) *Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om kringkasting og dagspresse 1996 m.v.*
[URL: <http://www.stortinget.no/inns/1997/inns-199798-103.html>] [Besøkt 27.02.06]].

Innst. S. nr. 142 (2001-2002) *Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken*.
[URL: <http://www.stortinget.no/inns/2001/pdf/inns-200102-142.pdf>]

Innst. S. nr. 128 (2003-2004) *Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om digitalt bakkenett for fjernsyn*.
[URL: <http://www.stortinget.no/inns/2003/pdf/inns-200304-128.pdf>].

Konkurransetilsynet (2006) *Høringsuttalelse i forbindelse med rapport om digitalradio i Norge*.
[URL: <http://odin.dep.no/filarkiv/276203/Konkurransetilsynet-digitalradio-mars2006.pdf>].

Kulturdepartementet (2001) *Mediepolitisk redegjørelse – NRK på vei mot en ny tid – Kulturminister Ellen Horns redegjørelse i Stortinget torsdag 26. april 2001*. [URL: <http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/stoltenbergI/kd/taler/018001-990158/dok-bn.html>] [Besøkt 10.02.07].

Kultur- og kirkedepartementet (1994) *Konsesjonsvilkår for P4 Radio Hele Norge ASA i perioden 15. september 1993 til 31. desember 2003*.
[URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/andre/konsesjon/1994/Konsesjonsvilkar---P4-Radio-Hele-Norge-ASA.html?id=98950>] [Besøkt 21.02.06]].

Kultur- og kirkedepartementet (2004a) *Konsesjonsvilkår for P4 Radio Hele Norge ASA i perioden 1. januar 2004 til 31. desember 2013*.
[URL: http://www.p4.no/mmo/vedlegg/15022005095747_P4Konsesjon.pdf].

Kultur- og kirkedepartementet (2004b) *Konsesjonsvilkår for Kanal4 AS i perioden 1. januar 2004 til 31. desember 2013*.
[URL: http://odin.dep.no/filarkiv/190166/Konsesjonvilkaar_Kanal24AS_versjon_okt2003.pdf].

Kultur- og kirkedepartementet (2004 c) *Kultur- og kyrkjeminister Valgerd Svarstad Hauglands orientering til Stortinget om NRK 4. mai 2004*.

[URL: <http://odin.dep.no/kkd/norsk/aktuelt/taler/minister/043011-990004/dok-bn.html>]
[Besøkt 01.06.06]].

Kultur- og Kirkedepartementet (22.11.06a) *Pressekonferanse om DAB*.
[URL: http://odin.dep.no/filarkiv/298748/Faktaark_-_digital_radio.pdf].

Kultur- og Kirkedepartementet (22.11.06b) *Bedre digitalt radiotilbud i distrikts-Norge*.
Pressemelding nr. 175/06
[URL: <http://odin.dep.no/kkd/norsk/aktuelt/nyheter/043031-070586/dok-bn.html>] [Besøkt 13.12.06]].

Kultur- og Kirkedepartementet (22.11.06c) *Sikrar auka satsing på digital radio fram til 2020*.
Pressemelding nr. 172/06
[URL: <http://odin.dep.no/kkd/norsk/aktuelt/nyheter/043031-070583/dok-bn.html>] [Besøkt 13.12.06]].

Lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) av 4. juli 2003.
[URL: http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiztldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-20030704-083.html&emne=ekomlov*&] [Besøkt 15.02.07]]

Lov om kringkasting av 4. desember 1992.
[URL: <http://www.lovdata.no/all/hl-19921204-127.html>] [Besøkt 14.11.06]].

Medietilsynet (2005) *Allmennkringkastingsrapporten. Kringkastingsåret 2004*.
[URL: http://www.smf.no/graphics/SMF/Rapporter/Kringkasting/Saker_kringkasting/04Allmennkringkastingsrapport.pdf]

Medietilsynet (04.11.05) *Medietilsynet har lagt frem sin første Allmennkringkastingsrapport*.
Pressemelding.
[URL: <http://www.smf.no/sw3743.asp>] [Besøkt 31.01.07]].

Metro Radio AS (2006) *Høringsuttalelse – Rapport om Digitalradio i Norge*.
[URL: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kkd/hdk/2006/0007/ddd/pdfv/277362-radiocity-digradioapril2006.pdf>].

Norges Televisjon AS (NTV) (2006) *Konsesjon for opprettelse og drift av et digitalt trådløst bakkebasert senderanlegg for kringkasting og tillatelse til bruk av frekvenser i 470-790 MHz båndet for etablering av et elektronisk kommunikasjonsnett basert på DTT teknologi*.
[URL: http://odin.dep.no/filarkiv/283856/Konsesjon_digitalt_bakknnett.pdf].

Norkring (2000) *Årsrapport 1999*.
[URL: <http://www.norkring.no/upload/arsrapporter/Arsrapport%201999.pdf>]

Norkring (2006) *Den digitale kringkastingsrapporten*. Norkring.
[URL: <http://www.norkring.no/upload/Den%20digitale%20kringkastingsrapporten%202006.pdf>]

NOU 1999:26 *Konvergens. Sammensmelting av tele-, data- og mediesektorene*.
[URL: http://www.odin.no/sd/norsk/dok/andre_dok/nou/028005-020001/dok-bn.html].

NOU 2000:15 *Pressepolitikk ved et tusenårsskifte. Dagspresseutvalgets innstilling.*
[URL:<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20002000/015/PDFA/NOU200020000015000D DDPDFA.pdf>]

NOU 2006:6 *Når sikkerheten er viktigst. Beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner.*
[URL: <http://www.odin.no/filarkiv/277564/Nou062006-TS.pdf>].

NRK (2000) *Digitalt.nrk.no: NRK går digitalt.* Oslo: NRK.

NRK (2002) *Årsregnskap 2002.*
[URL: http://www6.nrk.no/informasjon/nrkregnskap02_1.pdf#search=%22radio%20samlende%22]

NRK (2004) *Allmennkringkasterregnskap 2004. NRK i 2004.*
[URL: <http://www6.nrk.no/informasjon/2004/forord.htm> (Besøkt 14.02.06)]

NRK (2005) *NRKs allmennkringkasterregnskap 2005.*
[URL: <http://www6.nrk.no/informasjon/2005/NO/nrk05.pdf>]

NRK (2006) *Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2007-2012.*

NRK (2006b) *Høringsuttalelse – Rapport om Digitalradio i Norge.*

NRKs formålsparagraf
[URL: <http://www6.nrk.no/informasjon/formalsparagraf.doc>].

Orkla Media AS (2006) *Høringsuttalelse – Rapport om Digitalradio i Norge.*
[URL: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kkd/hdk/2006/0007/ddd/pdfv/277617-orklamediaas-digradioapril2006.pdf>].

Ot.prp. nr. 107 (2001-2002) *Om lov om endring i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting. Konvergens mv.*
[URL: <http://www.regjeringen.no/Rpub/OTP/20012002/107/PDFA/OTP200120020107000D DDPDFA.pdf>]

P4 (2002) *Konsesjonssøknad P4 Radio Hele Norge AS.*
[URL: <http://odin.dep.no/kkd/norsk/tema/medier/konsesjon/043061-990021/dok-bn.html>]
[Besøkt 22.03.06]].

Post- og Teletilsynet (1999) *Tildeling av radiosystemkonsesjon for etablering og drift av sendernet for T-DAB.*

Post- og Teletilsynet (2005) *Vedtak om endring av radiosystemkonsesjon for etablering og drift av sendernet for T-DAB.*

Post og teletilsynet (2006) *Analyse av grossistmarkedet for overføringstjenester for kringkasting, for levering av kringkastingsinnhold til sluttbruker.* 24.02.06
[URL: http://www.npt.no/iKnowBase/Content/ekstern_hoering_240206.pdf?documentID=47602 [Besøkt 13.06.06]]

Samferdselsdepartementet (13.10.06) *Søknad om forlenging av frekvenstillatelse til bruk for NRKs Alltid kanaler.*

[URL: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/sd/prm/2006/0076/ddd/pdfv/293261-131006_nrk.pdf].

St.meld. nr. 62 (1996-1997) *Kringkasting og dagspresse 1996 m.v.*

[URL: <http://www.odin.no/kkd/norsk/dok/regpubl/stmeld/018005-040003/dok-bn.html>]
[Besøkt 14.11.06]].

St.meld. nr. 46 (1998-1999) *Digitalt fjernsyn.*

[URL: <http://www.odin.no/kkd/norsk/dok/regpubl/stmeld/018005-040007/dok-bn.html>]
[Besøkt 04.12.06]].

St.meld. nr. 57 (2000-2001) *I ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken.*

[URL: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20002001/057/PDFA/STM200020010057000D DDPDFA.pdf>]

St.meld. nr. 44 (2002-2003) *Om digitalt bakkenett for fjernsyn.*

[URL: <http://www.odin.no/filarkiv/207684/STM0203044-TS.pdf>].

St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital fremtid.*

[URL: <http://www.regjeringen.no/pages/1974790/PDFS/STM200620070030000DDDPDFS.pdf>]

St.prp. nr. 70/1930 *Om ordning av og landsplan for kringkastingen i Norge.*

St. prp. nr. 1 (1998-1999) *For budsjetterminen 1999.*

[URL: <http://www.odin.no/kkd/norsk/dok/regpubl/stprp/006005-991953/dok-bn.html>] [Besøkt 04.12.06]].

TNS Gallup (2006) *Radiolytting 2005.*

[URL: <http://www.tns-gallup.no/arch/img/213519.ppt>] [Besøkt 29.11.06]].

TNS Gallup (2007) *Radiolytting 2006.*

[URL: <http://www.tns-gallup.no/arch/img/219388.ppt>] [Besøkt 08.03.07]].

Vedtekter for NRK AS. Fastsatt i konstituerende generalforsamling 30. april 1996, endret i generalforsamling 20. juni 2002, endret i generalforsamling 14. juni 2004.

[URL: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kkd/prm/2004/0048/ddd/pdfv/213826-nrk-vedtekter.pdf>].

Refererte dokumenter – Storbritannia

BBC (2004) *DCMS REVIEW OF DAB DIGITAL RADIO. The BBC submission.*

[URL: http://www.bbc.co.uk/info/policies/pdf/dab_review.pdf].

BBC (2005) *History of the BBC, The Story.*

[URL: <http://www.bbc.co.uk/heritage/story/>] [Besøkt 01.12.05]].

Office of Communication (Ofcom) (2005) *The communications Market. Overview – Key Communications Themes*.
[URL: <http://www.ofcom.org.uk/research/cm/overview05/keycomms/> [Besøkt 18.12.06]].

Committee on Culture, Youth, Education and the Media. Draftswoman: Ms Carole Tongue (1996) *The Future of Public Service Television in a Multi-channel Digital Age*. B. Explanatory statement.
URL: http://www.poptel.org.uk/carole-tongue/pubs/psb_b.html [Besøkt 03.12.06].

Refererte dokumenter – Danmark

Danmarks Radio (1994) *Danmarks Radio 1995-2005. En redegørelse om DR's idégrundlag, programpolitik og udvikling*. DR.

Danmarks Radio (2006) *Årsrapport 2005*.
[URL: <http://www.dr.dk/OmDR/Fakta+om+DR/Publikationer/20060719143651.htm> [Besøkt 18.12.06]].

Harrit, Michael Kaaber (1999) *Rapport om DAB forsøg i Danmark*. Danmarks Radio.

Kulturministeriet (2000) *Tillægsaftale nr. 3 til aftale af 10. maj 1996 om mediepolitikken 1997-2000 om anvendelse af de danske DAB-frekvensressourcer*.
[URL: <http://www.kum.dk/sw6123.asp> [Besøkt 02.02.07]].

WorldDAB (2005) DR Press Release. *More than 135,000 people now own a DAB Radio*. Press release issued on May 4, 2005.
[URL: <http://www.worlddab.org/images/DR-over-135,000-people-04-May-05.pdf>].

Refererte dokumenter - Sverige

SOU 2002:38 *Digital Radio. Kartläggning och analys*.

Artikler

Dagens Näringsliv:

Dagens Näringsliv (02.03.00) *NRK kjører digital Metro*. Side 42.

Dagens Näringsliv (24.12.05) *NRK trosser kulturministeren*. Side 94.

Dagens Näringsliv (30.11.06) *Vil ikke gripe inn*. Side 70.

digi.no:

digi.no (13.01.00) *NRK med radiokanal fra Stortinget*. [URL: <http://www.digi.no/php/art.php?id=39470> [Besøkt 22.03.06]]

digi.no (01.03.00) *NRK setter ikke alt på DAB.*
[URL: <http://www.digi.no/php/art.php?id=58794> [Besøkt 08.03.06]].

digi.no (01.11.00) *NRK legger ned digital satsing.*
[URL: <http://www.digi.no/php/art.php?id=54730> [Besøkt 08.03.06]].

digi.no (08.12.00) *Det er opp til deg om du alltid vil ha jazz.*
[URL: <http://www.digi.no/digi98.nsf/pub/md20001208021910eric56010070> [Besøkt 28.09.06].

digi.no (12.10.2004) *Ingen statlig initiativ for digital radio.*
[URL: <http://www.digi.no/php/art.php?id=110705> [Besøkt 08.03.06]]

digi.no (21.01.05) *Bransjen spår stor interesse for DAB.*
[URL: <http://virusguiden.digi.no/php/art.php?id=115617> [Besøkt 21.03.06]].

Digitalradioutvalget:

Digitalradioutvalget (02.06.06) *NRK Retro – høydepunkter fra radiohistorien – tilbud på NRK P1 i pinsen!*
[URL: http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?level=0&parent_id=2&container_id=16&article_id=163&search=1 [Besøkt 26.09.06]].

Digitalradioutvalget (15.06.06) *Hi-Fi Klubben stenger for FM-radioen.* [URL: http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?level=0&parent_id=2&container_id=16&article_id=168 [Besøkt 15.06.06]].

Digitalradioutvalget (04.09.06) *Mer innhold – mer dekning – nå!*
[URL: http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?level=0&parent_id=2&container_id=16&article_id=202 [Besøkt 25.09.06]].

Digitalradioutvalget (18.01.07) *55.000 DAB digitalradioer solgt i 2006.*
[URL: http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?level=0&parent_id=2&container_id=16&article_id=255 [Besøkt 05.02.07]].

Digitalradioutvalget (30.04.07) *NRK med egen DAB-kanal for båtfolket.*
[URL: http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?level=0&parent_id=2&container_id=16&article_id=285 [Besøkt 16.06.07]].

elmag.no:

elmag.no (16.03.07) *Utfordrer bransjen til å selge digitalradioer.*
[URL: http://www.elmag.no/index.php?page_id=5&article_id=2367 [Besøkt 20.03.07]].

forskning.no:

Forskning.no (24.01.06) *DAB for teknofile.*
[URL: <http://www.forskning.no/Artikler/2006/januar/1137502762.29/> [Besøkt 10.12.06]].

Kampanje:

Kampanje (23.09.05a) *Kraftig økning i DAB-dekningen.*

[URL: <http://kampanje.com/medier/article28196.ece> [Besøkt 08.12.05]]

Kampanje (23.09.05b) *Vil ha mer fart i DAB-utviklingen.*

[URL: <http://kampanje.com/medier/article28121.ece> [Besøkt 08.12.05]].

Kampanje (23.09.05c) *NRK starter folkemusikk-kanal.*

[URL: <http://kampanje.com/medier/article28317.ece> [Besøkt 08.12.05]].

Kampanje (23.09.05d) *NRK med DAB på døgnbasis.*

[URL: <http://kampanje.com/medier/article28030.ece> [Besøkt 08.12.05]].

Kampanje (07.12.05) *DAB-salget knuser forventningene.*

[URL: <http://www.kampanje.com/medier/article39445.ece> [Besøkt 08.12.05]].

NTB:

NTBtekst (15.01.96) *Kleveland vil ha digital radio.*

NTBtekst (09.02.05) *NRK med ny samekanal.*

NTBtekst (27.10.05) *Radioen ved et veiskille.*

Propaganda:

Propaganda (10.08.04) *NRK redd for å ødelegge for seg selv.*

[URL: <http://www.propaganda-as.no/hovedseksjon/media/nrk+redd+for+å+ødelegge+for+seg+selv/art107635.html> [Besøkt 12.09.06]]

Teknisk Ukeblad:

<http://www.tu.no/system/topicRoot/DAB-DEBATT/> [Besøkt 29.11.06].

VG:

VG (13.09.06) *P4-Silje sjef for rockekanal.* Side 46.

VG (10.11.06) *DAB lever!* Side 43

VG (23.11.06) *Her er din nye – RADIO-HVERDAG.* Side 47

Intervju

Hans Petter Danielsen, Leder av Digitalradioutvalget og teknisk direktør i P4, 4. mai 2006.

Andre forespørsler

Saksopplysninger gitt per e-post av Tor M. Eide, Medieforsker ved NRK Forskningen, 1. desember 2006.

Saksopplysninger gitt per e-post av Patrick Valeur, DAB Markedskordinator for Digitalradioutvalget, 13. desember 2006.

Saksopplysninger gitt per e-post av Øyvind Vasaasen, Radiosjef i NRK, 19. mars 2007.

Saksopplysninger gitt per e-post av Ole Nielsen, Statsmeteorolog ved Meteorologisk Institutt, 21. mars 2007.

Saksopplysninger gitt per e-post av Petter Hox, Distribusjonssjef radio NRK, 17. april 2007.

Saksopplysninger gitt per telefon av Oddvar Kirkbakk, sendesjef i NRK, 24. april 2007.

Kilder på Internett

bbc.co.uk

<http://www.bbc.co.uk/rd/projects/dab/dabbbc.shtml> [Besøkt 01.12.05]

<http://www.bbc.co.uk/digitalradio/listen/which.shtml> [Besøkt 01.12.05]

dabdigitalradio.no

http://www.dabdigitalradio.no/default.aspx?container_id=10 [Besøkt 08.12.05]

dabradio.dk

<http://www.dabradio.dk/> [Besøkt 01.12.05]

<http://www.dabradio.dk/dabnyheder/nyheder.php> [Besøkt 19.02.07]

<http://www.dabradio.dk/kanaler/> [Besøkt 01.12.05]

dr.dk

<http://www.dr.dk/> [Besøkt 01.12.05].

<http://www.dr.dk/dab/> [Besøkt 01.12.05]

<http://www.dr.dk/dab/bagomMichael.htm> [Besøkt 01.12.05].

<http://www.dr.dk/dab/bagomsamsoe.htm> [Besøkt 01.12.05].

<http://www.dabradio.dk/kanaler/> [Besøkt 01.12.05].

<http://www.dr.dk/omdr/index.asp?sektion=omdr&subsektion=166&timelinetype=4> [Besøkt 01.12.05].

met.no

Småbåtvarsel [URL: http://met.no/kyst_og_hav/batvar.html] [Besøkt 18.01.06]].

nrk.no

NRK Sámi Radio

[URL: <http://www.samiradio.org/files/Norsk.pdf>]

NRK (29.08.00a) *Kringkastingen 75 år. 1925 – 1933 Miraklenes tid – lyd gjennom lufta!*
[URL: http://www.nrk.no/informasjon/nrks_historie/det_hvite_hus/120948.html] [Besøkt 17.10.06]]

NRK (29.08.00b) *Kringkastingen 75 år. 1993 – 2000 Trekanalradioen.*
[URL: http://www.nrk.no/informasjon/nrks_historie/det_hvite_hus/121020.html] [Besøkt 18.11.06]]

NRK (29.08.00c) *Kringkastingen 75 år. 2000 – Vår digitale framtid.*
[URL: http://www.nrk.no/informasjon/nrks_historie/det_hvite_hus/121028.html] [Besøkt 02.02.07]].

NRK (11.09.00) *Den digitale radio- og tv-satsingen.*
[URL: http://www.nrk.no/om_nrk/om_nrk/teknikk/162442.html] [Besøkt 20.03.07]].

NRK (19.12.00) *Alt fra Løvebakken.*
[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_stortinget/598538.html] [Besøkt 18.01.06]]

NRK (29.10.01) *NRK går digitalt.*
[URL: <http://www.nrk.no/informasjon/1393346.html>] [Besøkt 01.02.06]].

NRK (21.10.03) *Allmennkringkasting som visjon.*
[URL: <http://www.nrk.no/informasjon/3191123.html>] [Besøkt 06.11.06]].

NRK (11.12.03) *Hør bystyret direkte fra kl. 10.* [URL: http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_ostlandssendingen/3345924.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (02.04.04) *P3musikken.*
[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_p3/3663194.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (30.08.04) *Om P3.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_p3/4040381.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (14.12.04) *"Alltid"-kanalene blir heldigitale.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_alltid_nyheter/4349014.html] [Besøkt 05.02.07]].

NRK (04.02.05) *Dette er DAB digitalradio.*

[URL: http://nrk.no/programmer/radio/dab_digitalradio/4484217.html] [Besøkt 05.10.06]].

NRK (01.11.05) *Norges eneste nyhetskanal.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_alltid_nyheter/5194886.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (16.11.05) *Unik konsertpakke på DAB.*

[URL: http://www.nrk.no/programmer/radio/dab_digitalradio/5240416.html] [Besøkt 03.01.06]].

NRK (22.11.05) *Busk åpnet DAB-kanal.*

[URL: http://www.nrk.no/programmer/radio/dab_digitalradio/5255641.html] [Besøkt 03.01.06]].

NRK (07.12.05) *Radiokanal nummer 10 på lufta.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_alltid_folkemusikk/4330892.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (16.12.05) *Hvorfor digital radio?*

[URL: http://nrk.no/programmer/radio/dab_digitalradio/1.147674] [Besøkt 23.01.07]].

NRK (20.12.05) *Bedre P1-tilbud på DAB.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_p1/5336342.html] [Besøkt 18.01.06]].

NRK (26.01.06) *Ibsen får egen kanal.*

[URL: http://www.nrk.no/informasjon/nyheter_om_nrk/5433711.html] [Besøkt 30.01.06]].

NRK (13.03.06) *Ibsen-podcast for julen.*

[URL: <http://nrk.no/programmer/radio/radioteatret/5553214.html>] [Besøkt 21.03.06]].

NRK (10.05.06) *To millioner P1-lyttere.*

[URL: http://www.nrk.no/kanal/nrk_p1/5663711.html] [Besøkt 11.02.07]].

NRK (15.03.07) *Grønt lys for digitalradio.*

[URL: <http://www.nrk.no/nyheter/kultur/1.2055020>] [Besøkt 18.05.07]].

http://www.nrk.no/informasjon/nyheter_om_nrk/5761713.html [Besøkt 07.09.06].

<http://www.nrk.no/nyheter/ver/ekstremveruka/1.1010995> [Besøkt 26.09.06].

tu.no

<http://www.tu.no/system/topicRoot/DAB-DEBATT/> [Besøkt 29.11.06]

Nettsider

Atekst: <http://www.retriever-info.com/atekst.php>

NRK: <http://www.nrk.no>, <http://www.nrk.no/P1/> [Besøkt 18.01.06]

BBC: <http://www.bbc.co.uk>

Danmarks Radio: <http://www.dr.dk>

Departement for culture, media and sport: <http://www.culture.gov.uk>

Digitalradioutvalget: <http://www.dabdigitalradio.no>

Kultur- og Kirkedepartementet: <http://odin.dep.no/kkd/>

Medienorge: <http://www.medienorge.uib.no/>

Medietilsynet: <http://www.medietilsynet.no>

mPetre: <http://rita.nrk.no/community/klanen/mPetre>

Nordini: <http://www.nordini.dk/>

Norkring: <http://www.norkring.no>

NRK: <http://www.nrk.no>

Odin – Informasjon fra regjeringen og departementene: <http://odin.dep.no>

Stortinget: <http://www.stortinget.no>

Wikipedia: <http://www.wikipedia.no>

The World DAB Forum: <http://www.worlddab.org>